

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय गांधेवरो
संग्रहालय क्रमांक १३ ५८६

लेखक रावणो शौधर गांधेवरो	सन १९५१ १९५१
पुस्तकाचे नांव शुक्र वहावरो ग्रंथ.	

१३६

१३ / कांदे

अथ शुकवाहातरीग्रंथप्रारंभः

का. ७८
२३६

पुणे.

पेठ शनवार महेण पुरा येथें

रावजी श्रीधर गोंधळेकर

याणीं

आपले "जगद्धिकेच्छु" खपरवान्यांत आपण प्रसिद्ध-

केला असे.

आहृति ३री.

तारिख १५ जान्यु आरी सन १९७१ इ.

सिंहा.

पोपर.

शभावती.

श्री

प्रस्तावना.

पूर्वी चंद्रकला नगरीचे ठायीं विक्रमसेन राजा राज्य करीत असतां तेथें कोणी एक हरिदत्त नामें सावकार रहात होता, त्याची स्त्री शृंगार सुंदरी व पुत्र मदन व पुत्राची स्त्री प्रभावती ती सोमदत्त सावकाराची कन्या होती, मदन स्वस्त्रीचे गयीं आसक्त होऊन व्यवहाराचा त्याग करिता जाहला, त्याणें व्यवहारा विषयीं दक्षता धरावी यास्तव त्याचा मित्र त्रिविक्रम त्याणें विदग्ध चूडामणी, या नामें शक, व मास्ती नामें मैना या प्रमाणें दोन पक्षी मदनास आपणून दिले, नंतर हरिदत्त सावकाराणें व्यवहार मनास आणावया विषयीं पुत्रास बहुत उपदेश केला, तेणें करून पुत्र क्रोधयुक्त होऊन त्याचे वचनाचा त्याग करिता झाला, आणि अनादर ही केला. हे पाहून एके दिवशीं विदग्धचूडामणी राजा मदनाप्रत बोलत आहे, हे मदना! माता, पिता, व वृद्ध तुझे हिताचा उपदेश तुला करीत असतां त्यांची अवगणना करितोस हे तुला उचित नाही. या पातकें करून देवशर्मा ब्राह्मण याची अवस्था कशी घडली ती कथा तुला सांगतो. श्रवण करावी.

कथा १ ली.

पूर्वी पंचपूर नामें नगर होतें, तेथें सप्तशर्मानामें एक ब्राह्मण रहात होऊन त्याची स्त्री धर्मशीला आणि पुत्र देवशर्मा तो पित्या पासून विद्याभ्यास करून गर्वास्तव माता पिता यांचा अनादर करिता झाला. आणि देशांतरास निघून गेला. तेथें एका अरण्यांत सिद्धस्थान पाहून तपश्चर्या करीत होलाता ब्रह्मतेज अधिक येऊ लागले. असें असतां एके दिवशीं स्नान करून संध्यावंदनास बसला आहे. इतक्यांत वरून एक बगळी जात होती तिचा शीव अंगावर पडला ह्यणोन सक्रोध होऊन वरतें पाहिलें तों बगळी भस्म झाली. तेव्हां देवशर्मा यास आपण सिद्ध झालों असा गर्व झाला. नंतर भिक्षार्थ फिरत असतां नारायण नामा ब्राह्मणाचे गृहप्रत गेला; त्याची स्त्री पतिव्रता भर्त्यास भोजन घालीत होती, यास्तव किंचित् विलंब लागला; भोजन झाल्यानंतर भिक्षा घेऊन आली तों देवशर्मा याणें क्रोधें करून तिजकडे पाहिलें, मग ती पतिव्रता ह्यणाली कीं, स्वामी ! आपण क्रोधें करून मजकडे पहातां परंतु मी ती बगळी नवे. स्वामी सेवेनिमित्त विलंब जाहला त्याचा मजकडे दोष नाही. हा धर्म आपणास विदित आहे. इतकें ऐकून ब्राह्मण विस्मययुक्त होऊन तिजला साष्टांग

नमस्कार करून प्रार्थना केली की, माते मजला ज्ञानोपदेश करावा, नंतर पतिव्रतेने उतर केले की, मजला साभिसेवेत तत्पर असावे लागते यास्तव अंकाश नाही. तर आपण श्रीकाशी क्षेत्रीं जावे तेथे धर्मव्याध नामें एक मांस विक्रीची आहे तो ज्ञानोपदेश करील. तें ऐकीन ब्राह्मण काशीस गेला, आणि धर्मव्याध याचे घराचा शोधलाऊन त्याचे घरीं गेला, आणि पाहिलें तों रक्तें करून हात भिजले आहेत, आणि मांस विक्रय करितो हें पाहून दूर बसता झाला; नंतर धर्मव्याध याणें मांस विक्रय करून माता पितरांची सश्रुषा झाल्यानंतर ब्राह्मणास भोजन सामग्री दिली; भोजन केल्यानंतर धर्मव्याध ब्राह्मणास हाणालाकीं, आपणास पतिव्रतेनें पाठविलें आहे हें मजला समजलें त्यास मजला ज्ञान ह्मणजे काय हें ठाऊक नाही. माता पितरांची सेवा मात्र जाणतो; तेणें करून कांहीं समजतें. परंतु मी चांडाळ यास्तव उपदेश करावया विषयीं अधिकार नाही. त्यास आपण माता, पिता वृद्ध यांस घरीं राहून सिद्ध व्हावया करितां बाहेर निघालां हें उचित केले नाही. तर आतां घरास जावे. आणि उपयुक्तांची सेवा करावी. तेणें करून ज्ञान प्राप्त होईल, अन्यथा ज्ञान प्राप्त नहोतां दोष घडेल या अर्थां श्लोक.

नपूजयंतिये पूज्यं नमान्यं मानयंतिये ॥ जीवन्मृता-
श्च ते ज्ञेयामृताः स्वर्गं नयांत्यपि ॥१॥

अर्थ— जे पुरुष पूजा करावया विषयीं योग्य ते पिता इत्यादिक त्यांतें पूजित नाहीत आणि जे अमान्य त्यांतें मानिताहेत, ते पुरुष जिवंत असतां मृतास मान व मरणानंतर त्यांस स्वर्गही प्राप्त होत नाही, यास्तव थोरांस मानावे. यासाठीं तुझीं घरीं जावे. हें धर्मव्याधाचें वचन ऐकून त्याची पितृभक्ती पाहून घरीं आला आणि माता पितरांची सेवा करूं लागला तेणें करून ज्ञानही प्राप्त झालें. ही कथा सांगून शुक्र हाणाला कीं, हे मदना ! तूं वृद्धांचें वचन अमान्य करून विषयासक्त होऊन व्यवहार टाकलास हें अनुचित आहे आपली वंश वृत्ति यास्तव व्यवहारे करून द्रव्य संपादावे, वडिलांची सेवा करावी; असें भाषण श्रवण करून माता पितरांस साष्टांग नमस्कार करिता जाहला. आणि आपली स्त्री प्रभावती परम सुंदर नारुण्यवती यास्तव विदग्धचूडामणी याचे स्वाधीन करून व्यवहारास्तव द्रव्य व नांव घेऊन हीपांतरास जाता जाहला. इकडे प्रभावतीस विरह अतिशय झाला त्याचें स्वरूप.

आहारोगालायते प्रतिदिनं हारोऽपि भारायते ॥ चंद्र

(३)
 श्रुंडकरायतेमृदुगतिर्वातोऽपिवज्जायते ॥ आवासो
 विपिनायतेमलयजालेषस्फुलिंगायतेहाहंतप्रिय-
 विप्रयोगसमयः संहारकालायते ॥२॥

अर्थ— विरहिणी स्त्रियांस षड्स पञ्चान्न भोजन विषतुल्यभासते. विलन
 वीन पुष्पांचा हार तोही भार होतो, आणि सर्वास आनंदकारक चंद्र असून किर-
 ण असतां उग्रकिरण जो सूर्य त्यासमान भासतो, तसाच मंदगमनें करून वा
 यू शरीरास स्पर्श करितांच वज्जासारखा दुःसह लागतो, निजमंदिर अरण्य-
 तुल्यभासते, आणि मलय चंद्रनाची उठी तोही अग्नीचे कणासमान भासते.
 या प्रकारें त्याचें दुःख वर्णवत नाही. यास्तव हा हंत हें कवी उच्चारून बोलत-
 आहे कीं, प्रिया पुरुषाच्या प्रवासानें जो वियोग घडतो तो विरहिणीस प्रलय
 काला समान भासतो या प्रकारें निजला विरह प्राप्त झाला असें पाहून सरवी न
 नाहीं निजला व्यभिचारा विषयीं उपदेश करून मोहित केली कीं, हे प्रभावती !
 तूं आपले शरीराचें सार्थक करून घ्यावें, नाहीतर दौवन व्यर्थ जाईल. असें सखि
 जनाचें वचन श्रवण करून गुणचंद्र नामें राजा त्याचे पुत्रा सहवर्तमान रमावें, या
 स्तव नाना प्रकारें शृंगार करून चालिली तों मालती मैना इणें विचार न करितां
 प्रथम धिःकार करून निषेध केला कीं, तूं कुलीन स्त्री तुला हा विषय उचिन-
 चाहीं नंतर प्रभावतीनें विरहाचे आवेशें करून त्या शाकुंकीस मारावया करितां
 पिंजऱ्यांतून बाहेर काढिली तों शाकुंकी उडोन गेली, विस्मय झाला ह्यणोन त्या
 रात्रीस राहून दुसऱ्या दिवशीं निर्वेध मन करून कार्य सिद्धी व्हावी, यास्तव स्वा-
 न, दान, व इष्टदेवतांस नमस्कार करून हातांत विडा घेऊन सखिजना सहवर्त-
 मान मध्यरात्रीस बाहेर चालिली, ते समयीं शक हांसोन बोलिला, हे बंधुप्रिये !
 आज लां शृंगार केला आहेस त्यास माझाबंधु मदन आला कीं काय ? ह्यणोन-
 भोलाचास जातेस किंवा अन्यत्र कोठें जातेस ? असें विचारिलें तेव्हां प्रभावती हां
 सून लज्जेनें अधोमुख होऊन बोलिली कीं, हे विदग्धचूडामणी शक ! परपुरु-
 षा सहवर्तमान रमाचें यास्तव जात्यें हें ऐकून मालती नामें मैनेचा रचानं मनांत
 आपणून शक बोलता झाला, हे प्रभावती सरवें करून जावें, मीं तुला निवारण क-
 रावयास समर्थ नाहीं परंतु तुजमध्ये लक्ष्मी सारवें चातुर्य असेल तर जावें.

गच्छयास्मसिरंतुंचेज्जारेणसहभामिनि॥ यदिवे
 ल्पुत्तरंकर्तुंयथा लक्ष्मीः स्वभर्तरी ॥ ३॥

अर्थ— हे प्रभावतीने श्रवण करून विचारिलें कीं, ही काय अपूर्व गोष्ट आहे.
 ती सांगावी. नंतर शकानें उत्तर केलें कीं, ही कथा मोठी आहे तूं किमर्थ विचारि
 तेस ? आपले उद्योगास जावें. नंतर प्रभावतीनें आग्रह केला तेव्हां शकानें मनां
 त आणिलें कीं, ही शिळेवर बसल्यानें इच्या शरीरास शीतलता येऊन मदना
 ची शांती होईल. असा विचार करून सांगितलें कीं, ही शिळा पिंजऱ्या समी-
 प आहे तेथें बसावें. मग आसन घालून प्रभावती शिळेवर बसली तेव्हां शक
 सांगतो कीं, पूर्वी चंद्रवती नगरीचे ठायीं, भीमक नामें राजा होता त्याचा पुत्र मो
 हन तो हरिदत्त नामें सावकार चाची स्त्री लक्ष्मी, इज बरोबर संभोग करावया
 स इच्छित होता; तेव्हां सामोपवासिनीनामें कुंठिणीस बहुत द्रव्य देऊन ल-
 क्ष्मी साध्य करावयाचा उद्योग आरंभिला; तिणें लक्ष्मीचे घरास जाऊन हरि
 दत्त बाहेर गेल्यावर मधुर भाषणें करून त्याची स्त्री लक्ष्मी आपल्या स्वाधी
 न केली; ती अति संतुष्ट होऊन सामोपवासिनीस बोलती झाली कीं, जें तूं सां
 गशील तें मी करीन, तेव्हां सामोपवासिनी हाणाली कीं, माझ्या संतीं वास्तव
 आज मी सांगेन त्या पुरुषा बरोबर क्रीडा करावी. मग लक्ष्मी हाणाली कीं,
 आहीं कुळीन स्त्रिया आह्यांस हें सर्वथा उचित नव्हे, तथापि वचन दिले-
 यास्तव एकवेळ पर पुरुष आणाय नंतर सामोपवासिनीनें मोहना करितां-
 रात्रीं लक्ष्मी स्वगृहा प्रती आणिली; तों त्या समयीं राजपुत्र मोहन आला
 नाहीं, तिजला काम अधिक झाला तेव्हां कुंठिणीस सांगितलें कीं, या सम-
 यीं जो भेटेल तो घेऊन ये, मग सामोपवासिनीनें राजमार्गी जाऊन अविचारे
 करून तिचा भर्ता हरिदत्त घरीं जात होता तो आणिला आंत येतांच आपला
 भर्ता असें लक्ष्मीनें ओळखिलें इतकी कथा सांगेन प्रभावतीस शक हाणा
 लाकीं, लक्ष्मीनें आपला भर्ता असें जाणून आपण व्यभिचारार्थ आलों
 हे परिस्फुट होऊं नदेतां स्वगृहास कशी गेली ? हें तूं अथवा ज्याणीं तुज-
 ला परपुरुष संयोगा विषयीं उपदेश केला त्या सरळ्यानीं सांगावें. नंतर उ-
 त्तर केलें कीं, हें आह्यास समजत नाहीं. या कथेचा भाव तुझीं सांगावा. ते-
 व्हां शकानें प्रभावती पासून आज पर पुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी श-
 प्त घेऊन सांगता झाला, लक्ष्मीनें आपला भर्ता आला असें समजेन अ-
 कस्मान् उभेन हरिदत्ताची शेंडी हातीं धरिली आणि हाणाली कीं, अरे
 धूर्ता ! मजजवळनित्य बोलत असतोसकीं, तुजवांचून मजला दुसरी स्त्री

प्रिय नहीं, यात्री परिक्षा पहावया करितां आज मी येथें येऊन संधान करून पाहिलें असो परंतु हें उचित नाहीं असें बोलून अवलोकन करिती जाहली. तेव्हां हरि रत्तानें अपराध क्षमा करावा, असें बोलून आपली स्त्री लक्ष्मी तिचें स माधान करून स्वगृहाप्रत जाता झाला आपल्यास चातुर्य नाहीं हें अच आणि लक्ष्मीचें चातुर्य श्रवण करून विस्मयातें करणार अशी कथा ऐकून सरबीजना सहवर्तमान प्रभावती त्या रात्रोस परपुरुषार्थ न जातां शयन करिती जाहली.

कथारशी.

दुसरे दिवशीं शक्रास आदर पूर्वक विचारून जात असतां शक्रबो लतो आणि प्रभावती श्रवण करिले.

यशोष्टंगच्छुस श्रोणियदियास्यसि सुंदरि ॥ यद्यत्तरं समर्थासि यशोदेवी वसंकटे ॥ ४ ॥

ही श्लोक ह्यापून शक्र बोलिला कीं, यशो देवीचें वर्तमान जर मी तुला सांगेन तर तुझे गमनास विलंब होईल, तेणें कळून सक्रोध होऊन माझ्या प्राणास अपाय करिशील यास्तव सांगत नाहीं; नंतर प्रभावती ह्याणाली कीं, तुझिकथा अतिमनोहर लागत्ये. ती ऐकण्यास योग्य आहे यास्तव सांगणें, अशी तिची आज्ञा झाली नंतर शक्र सांगतो. पूर्वीं नंदन नगरींत एक राजा राज्य करीत होता त्याचा पुत्र राजेश्वर, त्याची स्त्री शशिप्रभा तिला पाहून धनसेनाचा पुत्र वीरसेन कामज्वरें करून पीडित होऊन मान नाहींसें जाहलें आणि सकळ विषयांचा त्याग करिता झाल. त्या समयीं त्याची माता यशोदेवी इणें असंतोषाचें कारण विचारिलें असतां वीरसेन पूर्व रत्तांत सांगता झाला नंतर माता यशोदेवी ह्याणाली कीं, राजपत्नी दुर्लभा ती कशी प्राप्त होईल. नंतर वीरसेन ह्याणाला कीं, ती शशिप्रभा प्राप्त न झालीतर मरण होईल. इतकी कथा सांगोन शक्र बोलिला कीं, हे प्रभावती! राज स्त्री शशिप्रभा ती परम दुर्लभा आणि तिचे प्राप्ती वांचून त्याचें हि जीवन राहाणें कठीण. असें असतां ती प्राप्त होऊन वीरसेनाचा संतोष कसा झाला! ही युक्ती कशी? तूं परपुरुष समागम करणार यास्तव चातुर्यें करून मजला सांगावी, असें बोलिला त्या नंतर प्रभावती ह्याणाली कीं, हें मजला समजत नाहीं, तूं सांगणें तेव्हां तिज पासून मी आज परपुरुषांकडे जाणार नाहीं. अशी शपथ घेववून शक्र सांगतो.

हे प्रभावती! वीरसेन याची माता यशोदेवी इणें एक कुतरीला अन्नोदकें करून आपले सन्निध राहावयास अभ्यास करविला आणि तिचे कंठाचे वाघीं रत्नें मूषणें घालून आपले बरोबर तिजला घेऊन राजपुत्राची स्त्री शशिप्रभा तिचे समीप जाती झाली. नंतर शशिप्रभेनें विचारिलें कीं, ही कुतरी बरोबर घेऊन यावयाचें कारण काय? तेव्हां यशोदेवी हांस्य वदनें करून ह्यणालाकी, कथा अपूर्व आहे परंतु एकांतीं मी सांगेन असें बोलून एकांतीं शशिप्रभेस नेऊन तिज प्रती बोलत आहे; हे सखे शशिप्रभे! पूर्वं जन्मी, तूं, मी, आणि ही कुतरी या तिघी जणी बहिणी होतील. तेथें मी निःशंक होऊन परपुरुषाचे मनोरथ पूर्ण केले; कुत्रीनें पुत्रा बरोबर संग केला. आणि तूं कोणाचेही मनोधरण केले नाहींस. तेणें करून तुजला या जन्मीं स्मरण नाही, मजला या जन्मी अखंडित भोग आणि जाति स्मरण आहे. कुत्रीस जाति स्मरण न राहून भोगाचे अंतीं विघ्ने बहुत आणि नीचयोनी प्राप्त झाली; तुजलातर जातिस्मरण नाही; यास्तव मी तुजवर कृपा करावी ह्यणून मागील जन्मींची ही कुतरी तुला भेटवून पूर्व वृत्तीन सांगाय या अर्थी ही कुतरी घेऊन माझे येणें झालें, तर तूं तरुण सुंदरपुरुष याचे मनोरथ पूर्ण करावे, ह्यणजे तुजला दुसरे जन्मीं स्मरण इत्यादिक उत्तम फल प्राप्त होईल. न केल्यास प्राप्त होणार नाही; हें यशोदेवीचें वचन श्रवण करून जन्मांत शीचीकथा सत्य असेल असें मनांत मानून तिजला आलिंगन देऊन प्रार्थना करितो झाली. कीं, हे मम सखे परिश्रित्य असें जन्मांतरांचें वर्तमान आहे तर मजला पर पुरुष आपणून द्यावा, नंतर यशोदेवीनें आपले पुत्रास स्त्रीचा वेष देऊन ही आपली सून असें राज गृहीं विदित करून शशिप्रभेबरोबर घोजिती झाली; वीरसेन प्रति दिवशीं स्त्री वेषें करून जाऊन तिचा उपभोग करूं लागला. अपूर्व वस्तु तिजला आपणून द्यावी. आपणही द्यावी. या प्रमाणें व्यवहार चालता जाहला. हें शशिप्रभेचा भ्रतार शेखर याणें पाहून ही कोणी आपले स्त्रीची सखी आहे. असें जाणून तिचें निवारण केले नाहीं. या चुकी करून यशोदेवीनें आपले मनोरथ पूर्ण केले. अशी कथा प्रभावतीस सांगून शक ह्यणालाकी, हें चातुर्य तुला असेल तर पर पुरुषाचा समागम करावा. नाहींतर व्यर्थ आपली विटंबना करून घ्यावी यांत काय फल आहे? इतकी कथा श्रवण करून प्रभावती शचन करितो झाली.

कथा श्री.

पृष्ठ ७८

तिसरे दिवशीं प्रभावती शकस विचारून जात असतां शकानें उत्तर-
केलें कीं,

गच्छतत्राद्यशौचं यत्र ते रमते मनः ॥ नृपवद्यदिजा
नासि परित्राणं त्वमात्मनः ॥ ४ ॥

अर्थ— तुझे मन ज्या पुरुषाकडे लागलें आहे त्याजकडेस लवकर जा परंतु राज्या सारखें आपलें रक्षण करावें असें तुझे बायीं चातुर्थ असल्यास जा हें काय आहे ह्यपून प्रभावतीनें विचारिल्या नंतर शक सांगतो आहे. पूर्वी शिलानगरीचे बायीं सुदर्शन नामें राजा राज्य करीत असतां तेथें विमल नामें बाणी रहात असे. त्यास दोन स्त्रिया परम सुंदर असत. त्यांचा एका धूर्तानें लोभ धरून श्री अंबिकेची आराधना केली. आणि देवी प्रसन्न जाहली. तेव्हां विमल बाणी या सारखें स्वरूप आपल्यास प्राप्त व्हावें असा वर मागितला तो देवी पासून आपण विमलबाणी या समान होना झाला नंतर कोणी एके दिवशीं विमलबाणी देशांतरास गेला. ती संधी राखून आपण त्याचे घरीं जाऊन विमलाप्रमाणें स्वामित्व करूं लागला. तेव्हां घरांनील मनुष्यानी. विचारिलें कीं, तुझीं प्रवासास जाण्याकरितां निघून गेलां. आणि कोणते कारणस्तव परतोन आलास त्यास उत्तर केलें कीं, मार्गांत उपद्रव बहुत या करितां जाणें घडलें नाहीं असें सांगून स्वस्थ राहिला. दान धर्म बहुत लोकांस केला व सेवकांस द्रव्य अलंकारादिक देऊन संतुष्ट केलें. आणि विमलाच्या स्त्रियांचा उपभोग करूं लागला. नंतर लोक ह्यपूं लागले कीं, विमल बाणें शरीर अनित्य क्षण मंगुर असें जाणून धर्मादिकें करून द्रव्याचा यथार्थ व्यय केला. कांहीं दिवशीं सत्य विमल घरास आला. तो द्वारपालचांस धूर्त विमल बाणीं सांगितलें होतें कीं, माझे आज्ञे वांचून कोणास गाड्यांत न येऊं देणें. त्याज वरून त्यांनीं निषेधकें त्या तेव्हां बाहेर उभा राहून पुकार करून श्वासोश्वास पूर्वक ह्यपूं लागला कीं, कोणी धूर्तानें वंचना केली असें ऐकून लोक कौतुक पहावयास मिळाले. नंतर सुदर्शन राजा जवळ बाणी जाऊन हाहाकार करूं लागला कीं, आह्यास कोणी धूर्तानें जातींत वर्ण संकर केला नंतर राजानें धूर्त विमलास पहावया करितां दूत पाठविले. त्यांस धूर्त विमलानें द्रव्य देऊन वश केलें तेव्हां त्याणी जाऊन राजास सांगितलें कीं. विमल बाणी तो घरास आहे हा

कोण धूर्त आला आहे. राजानीं पहावें मग राजानें त्या धूर्तास घरास बोलाऊन आणिलें आणि दोघांस एकत्र बसविलें. तों सत्य कोण व धूर्त कोण हा निश्चय न जाहला. मग राजा साशंकित जाहला. कारण मीं प्रकृत्यापणें दुष्टांचा निग्रह आणि साधुंचें वंदन, दरिद्री यांचें पालण करावें तेषां करून स्वर्ग प्राप्ती आहे.

प्रजापीडनसंतापसमुद्भूतो हुताशनः ॥ राज्ञां कुलश्चि यंप्राणान् दग्ध्वैव विनिवर्तते ॥ ५ ॥

अर्थ- राजानें प्रजेस उपद्रव दिला असतां त्याचे संतापा पासून उत्पन्न जाहला जो अग्नी तो राजाचें कुल, लक्ष्मी आणि प्राण यांचें भस्म करून शान्त होतो यास्तव प्रजेनें प्रजेचें पालन पुत्रा प्रमाणें करावें. न्याय यथार्थ करावा. असा विचार करून राजानें एकांती बसून उपाय योजिला तो असा कीं, विमलाचे स्त्रियांस पृथक् पृथक् नेऊन त्यांचे विवाहा पासून कथा विचारिली. नंतर सत्य व धूर्त विमल या उभयतांस पृथक् पृथक् विचारिलें ते समयीं स्वरा विमल वाणी याणें स्त्रियांनीं सांगितल्या अन्वयें यथास्थित सांगितलें. आणि धूर्त विमल मोहित होऊन उगाच राहिला. नंतर राजानें त्या धूर्ताचें शासन करून गर्दभा घर बसवून राज्या बाहेर काढून दिला. सत्य विमल वाणी होता त्यास स्त्रिया घर व द्रव्य देऊन सर्व लोक संतुष्ट केलें. तेव्हां लोकांत राजा परम बुद्धिवान् विचारवंत न्याय यथास्थित करितो अशी कीर्ती जाहली. ही कथा सांगून शक ह्यणाला कीं, या प्रमाणें विचार व बुद्धि तुजला असेल तर परपुरुषाचे घरीं जावें. हें शकाचें वचन ऐकून प्रभावती स्वगृहीचें शयन करितो जाहली.

कथा ४थी.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शकास विचारून जात असतां शक बोलिला कीं, माझी अवज्ञा करून जावें हें तुला उचित नाहीं. बालकाचें वचन हितकारक असल्यास त्याचें वृद्धाचें वचन तर कदापि अमान्य न करावें. केल्यास अनर्थ प्राप्त होतो याविषयीं कथा सांगावयाकरितां हा श्लोक सांगत आहे.

**कृता वत्सः परं देवि वृद्धवाक्यपराडः पति-
तो ब्राह्मणः कृच्छ्रविषकन्याविवाहनं ॥ ६ ॥**

अर्थ- ही कथा करीत आहे ह्यणून प्रभावतीनें विचारिलें असतां शक बो

लतो, पूर्वी सोमप्रभा नगरीचे रायीं सोम शर्मा ब्राह्मण रहात होता. त्याची विष
 नामें करून एक कन्या होती. तिचे नांव ऐकून कोणी वर विवाहार्थ घेईना. ते सम-
 यीं आपले कन्येस वर पहावा ह्मणून सोमशर्मा कन्येस घेऊन जनस्थानी गेला.
 तेथें गोविंदनामें ब्राह्मण मूर्ख व निर्धन रहात होता. त्यास आपली विष नाची
 कन्या द्यावयाचा निश्चय करिता जाहला. त्यासमयीं सद्धत संबंधी रद्द याहीं
 गोविंदास निवारिलें असतां त्याणें अवगणना करून तिचे रूप लावण्य पाहून
 विवाह करिता झाला. नंतर कोणे एके समयीं विष कन्येनें आपले मर्त्यास-
 विचारिलें कीं, मजला पित्याच्या घराहून घेऊन बहुत दिवस झाले. यास्तव तूं
 मजला पित्याचे घरीं नेऊन पोचवावें. अन्यथा स्त्रीचें जाणें एका एकीं होणार
 नाहीं. नंतर गोविंदयाणें एक भाड्याचा रथ करून विष कन्येस घेऊन चालि-
 ला. तों मार्गांत एक विष्णु शर्मा नामें ब्राह्मण तरूण, शत्रु व वक्ता असा अक-
 स्मांत भेटला. त्याची आणि विषकन्येची मार्गीतील संगतीच्या योगानें अति-
 शय प्रीति जाहली. तेव्हां विष्णुशर्मा याणें उभयतांस पांच रूपान्या व पांच पु-
 ष्पें दिलीं. तेणें करून विश्वास होऊन त्याणीं त्यास आपले रथावर बसविला,
 आणि गोविंद शर्मा रवालीं उतरून पायांनै चालत असतां काहीं अंतर पडून
 मार्गे राहिला. त्या समयांत विष्णु शर्मा याणें आपलें नांव गोत्र व वंश परंपरा
 विष कन्येस सांगितली आणि तिजभासूनही तिची वंश परंपरा विचारून
 घेऊन ती आपल्यास माहित केली. नंतर गोविंद शर्मा घेऊन रथावर बसू लागला,
 ते समयीं अरे चोरा रथावर किमर्थ बसतोस ? ह्मणून विष्णु शर्मा याणें नि-
 शेध केला. मग उभयतांचा कलह होऊन परस्परें मांडूं लागले. विष कन्ये-
 नें विष्णुशर्मा याचा पक्ष धरिला यास्तव गोविंद शर्मा मूर्ख यास पराजित करून
 विष कन्येस घेऊन घरास चालिला. तों गोविंद शर्मा पाठीस लागून जात असतां मा-
 र्गांत एके गांभीं बोभाट करिता जाहला की, हा माझी स्त्री घेऊन चालिला आहे तर
 माझे रक्षण करावें. नंतर ग्रामाधिकारी याणीं विषकन्ये सहवर्तमान विष्णुश-
 र्मा धरून आणिला आणि त्यास विचारिलें असतां त्याणें उत्तर केले कीं, माझी-
 विवाहित स्त्री मी घेऊन येत असतां हा गोविंद शर्मा मार्गीत घळाकारें करून
 घेऊन जातो. हें ऐकून गोविंद शर्मा यास विचारिलें तेव्हां त्याणेंही हेंच सांगितलें.
 उभयतांचें वचन एकसारखेंच श्रवण करून ग्रामाधिकारी याणीं उभयतां ब्रा-
 ह्मणास वेगळे वेगळे विचारिलें कीं, इचे विवाहास दिवस किती जाले ? व इजला

घराहून घेऊन कोणते समर्थी निघालां आणि वाटेनें दुसरा कोठें भेटला ? हें कसें तेव्हां प्रथम गोविंद शर्मा याणें यथास्थित वर्तमान सांगितलें तें व विषकन्येचें एक सारिखें मिळालें. विष्णु शर्मा यास उत्तर न होतां कुंठित झाला ह्मणून ग्रामाधिका री याणीं विष्णु शर्म्याची विटंबना शासन पूर्वक करून गांवाबाहेर घालविला आ णि विषकन्या गोविंद शर्मा याचे स्वाधीन केली. आणि त्यास सांगितलें कीं, अरे मूर्खा ही व्यभिचारिणी स्त्री इच्या योगें करून इह लोकीं अपकीर्ति व परलोकीं न र्कें प्राप्ती होईल. यास्तव दुसरा विवाह करावा. मग गोविंद शर्मा याणें तिजला तिचे पित्याचे स्वाधीन करून आपण स्वगृहास जाता झाला. ही कथा सांगोन शक बो- लिता कीं, मान्यपुरुषाचें वचन न ऐकिल्यास असें फल प्राप्त होतें. या अर्थीं श्लोक.

पुरुषोयः करोत्येवमवज्ञां वृद्धशिक्षतः ॥ सपराभवमा
ज्ञेतिगोविंदो ब्राह्मणो यथा ॥ ८ ॥

अर्थ— वृद्धांनीं शिक्षा केली असतां त्या कथेचे वर्तमाना प्रमाणें जो पुरुष शि- क्षा मानीत नाही तो गोविंद शर्म्याचे परि पराभव पावतो. तस्मान् वाडलांचे वच नाची अमर्यादा कदापि करूं नये. इतकें श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झा- कथा ५ वी.

दुसरें दिवशी प्रभावती शकवास विचारून जात असतां शक बोलतो कीं,

गच्छ देवि विजानासि कर्तुंचे स्वयमुत्तरं ॥ सभामध्ये-
यथासाहि विषमे बालपंडिता ॥ ९ ॥

अर्थ— ही कथा कशी आहे ह्मणून प्रभावतीनें विचारिलें त्याज वरून शक सांगता झाला कीं, पूर्वी उज्जनी नगराचे बायीं विक्रम राजा याची स्त्री कामलिका नामें होती. नी एके समर्थीं राजा बाहेर भोजन करित असतां विक्रमानें प्रीती स्तव शिजलेले मत्स्य स्त्रीस दिले. कामलिकेनें उत्तर केले कीं, स्वामी ! पर पुरुषाचे शरीरास स्पर्श कसा करावा. हें ऐकून शिजलेले मत्स्य प्राण नसतां हांस्य करिते झाले. भोजने त्तर विक्रम राजा याणें मत्स्यांनीं हांस्य करावयाचें कारण मंत्री, ज्योतिषी, चतुर पुरु ष यांस विचारिलें तें कोणासही समजेना तेव्हां आपला उपाध्याय यास सांगित लें कीं, तुझी कुळगुरु यास्तव मत्स्य हांस्यचें कारण सांगावें. नाहीतर नगरा बाहेर घालवीन. हें वचन श्रवण करून पांच दिवसांनीं सांगतो असा निश्चय करून उपा ध्याय चिंतातूर होऊन घरीं येता जाहला. त्याची कन्या बाल पंडिता नामें होती तिणें पित्यास चिंतातूर घराहून विचारिलें कीं, आज तुमचें चित्त उद्दिग्ध व्हावया

चें कारण काय ? तें सांगावें विपत्ती काळीं चतुरांनीं दीनता न दाखवावी या अर्थी-

श्लोक ॥ उदये सवितारक्तोरक्तश्चारत्तमये तथा ॥ संपत्तौ
च विपत्तौ च महता मेकरूपता ॥ धैर्येन जल्ल्याद्विपत्तौ द्विवा
रं न वदेत्तथा ॥ सत्यं वदेच्च केनोक्तं खड्गधाराव्रतं सतां ॥ ॥

अर्थ— जसा उदयकाळीं आणि अस्तकाळीं रवी जो तो आरक्त रूप धारण करि
तो. तसे महासूत्र जेते संपत्तिकाळीं व विपत्तिकाळीं समान रूप धारण करिता
त. दुसरे श्लोकाचा अर्थ आपत्तिकाळीं धैर्येसोडूं नये. आणि कोणास वचन दि-
ल्यानंतर वचनास मागे सरूं नये. लोकांजवळ सत्यच भाषण करावें. हें कठो-
णव्रत शिष्टास खड्गधारे समान कोणी उपदेशिलें तें स्वाभाविक त्यास प्राप्त व्हा-
वें हा अर्थ ब्राह्मणानें मनांत आणून राजगृहींचा व्रतांत कन्येस सांगून म्हणा-
त्काळीं, हा अर्थ न सांगितल्यास राजा नगराबाहेर घालवील. आजपर्यंत आ-
ह्मीं सेवा केली तो स्नेह व्यर्थ जाऊन हें संकट प्राप्त जालें नस्यात् राजाचा स्ने-
ह सार्वकाळीं समान असत नाहीं.

नसौ हृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बंधुषु ॥ केनापि च न
मंतव्यं कुतो राज्ञामहात्मनाम् ॥

अर्थ— संसाराने गयीं कोणावर स्वस्थ हृदये करून विश्वास, स्नेह व बंधु-
त्व न मानावें. स्वइच्छा विहार जे राजे त्यांजबरोबर सर्वथा स्थीर रहातील
हें न मानावें.

काके शौचं द्यूतकारे च सत्यं सर्पेशान्तिः स्त्रीषु कामो
पशान्तिः ॥ क्लीबे धैर्यं मद्यपेतत्त्वचिंता राजामित्रं केन
दृष्टं श्रुतं वा ॥

अर्थ— कावळ्याचे गयीं पवित्रता, द्यूत करणाराचे गयीं सत्य भाषण, सर्-
पांचे गयीं क्षमा, स्त्रियांचे गयीं कामशांति, नपुंसकाचे गयीं धीरता, मद्यपा-
शन करणाराचे गयीं परमार्थ विचार, आणि राजा याजबरोबर मित्रता असें
कोणी पाहिलें किंवा ऐकिलें कीं काय ? भाव— राजा याची मैत्री आहे. असें
जाणून सावधपणें वर्तणूक करावी.

नदीनां च नखीनां च शृंगिणामाततायिनां ॥ विश्वा-
सो नैव कर्तव्यः स्त्रीषुराजकुलेष्वपि ॥

अर्थ— नदी, तिरवद नखांचीं जनावरे, तसे शृंगाचे पशू, आततायी ह्मण

जे शस्त्रधारीपुरुष, तशाच स्त्रिया, आणि राजाचें कुळ यांचा विश्वास कधीं ही धरूनये.

भोगिनः कंचुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ॥ स

दुष्टामंत्रसाध्याश्चराजानः पन्नगा इव ॥

अर्थ— पृथ्वीपती सर्पाचे परी आहेत. कारण कीं, उभयतांची विशेषणें एक रूप आहेत. त्यांत राजा कडील विशेषणाचा अर्थ— विषयांचा उपभोग करणारे कवचें करून आच्छादित आणि स्वभावे करून उग्र व कपटें करून वर्तनात. आणि भयंकर परंतु सेवकांनीं केषळ विचारें करून अनुकूल करावयास योग्य असे आहेत. सर्पाकडील विशेषणाचा अर्थ— भोग ह्यणजे त्यास राण्या आहेत. आणि कंचुक ह्यणजे शरीरा वरील कांतीनें युक्त आहेत व प्रकृतीनें निष्ठुर, वक्रगतीनें चालणारे अत्यंत दुष्ट दीर्घदृष्टी परंतु शाबरादिक मंत्रें करून हस्तगत कराववयास योग्य आहेत. तस्मात् उभयतांची तुल्यता भासते. पन्नग ह्यणजे संकटें करून व्यास असेजे इतर राजे त्यांमत् युद्धास जाताहेत, हा अर्थ पाहातां राजेही पन्नग होत. सारांश विक्रमराजा याणें स्नेहाचे गयीं विपरीत भाव दाखविला यास्तव आजच उठून देशांतरास जावें या विषयीं श्लोक.

त्यजेदेकं कुलस्यार्थं ग्रामस्यार्थं कुलं त्यजेत् ॥ ग्रामं

जनपदस्यार्थं आत्मार्यं पृथिवीं त्यजेत् ॥

अर्थ— एका पुरुषाच्या योगानें कुलाचा नाश होतो. असें आहे तर त्या पुरुषाचा त्याग करावा. आणि एका कुलाच्या योगानें ग्रामाचा नाश होतो असें आहेत रकुलाचा त्याग करावा. आणि एका गावाचे योगानें देशाचा नाश होतो असें आहेत गांवाचा त्याग करावा. आणि आपला जीव रक्षणा करितां पृथ्वीचा त्याग करावा.

हें बापाचें भाषण ऐकून कन्या बालपंडिता बोलती जाहली कीं, तुम्हीं हें योग्य भाषण केले परंतु प्रकृत पासून अपमान झाला असतां कोठे ही मान्यता नाही. यास्तव प्रभूचें आज्ञे करून मान वृद्धी करून घ्यावी.

अप्रधानः प्रधानस्याद्यदिसेवेत पार्थिवम् ॥ प्रथा

नोप्यप्रधानस्याद्यदिसेवाविवर्जितः ॥

अर्थ— इतर जन पृथ्वीपतीची सेवा जर करतील तर ते प्रधान पदवीनें पावतील. आणि प्रधान ही अन्यायादिकें करून सेवेचा अनादर करील न-

र नो प्रधान पदवी पासून भ्रष्ट होईल. तस्मात् अत्यादरें करून प्रफु सेवा करावी.

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं विद्याविहीनमकु-
लीनमपंडितं वा ॥ प्रायेण भूमिपतयः प्रमदालताश्च
यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयंति ॥

अर्थ— आपले समीप जो सेवा करितो तो मनुष्य विद्या रहित आणि नीच कु-
लीं उत्यन्न व अचतुर कसाही असो परंतु त्याजवर राजा प्रीती करितो. सारां
श पृथ्वीपती, तरुण स्त्रिया आणि वंध्या स्वभावे करून जो सान्निध्य अस-
तो त्यास आश्रित करिताहेत.

वशं नयंति विनता धन्वंतमपि पार्थिवम् ॥ तस्या
भीष्टं सूचतुराविचिन्वन्ति समीपगाः ॥

अर्थ— प्रफु समीप राहाणारे जे चतुर पुरुष ते जो राजा दर्शनें करून सेव-
कांस भय करितो त्यातें मनोधारेणें करून मघना धरून वश करिताहेत व-
प्रफूस काय घावयाचें, व प्रफु प्रसन्न व्हावयाचे पदार्थ अत्यादरें करून शो-
धिताहेत.

विद्यावतां गृहस्थानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ॥ से
वावृत्तिं विना चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

अर्थ— विद्यावंत चतुर पराक्रमी आणि राजसेवा करावया विषयीं निपूण
असून महत्प्राप्तीतें इच्छिताहेत. असे जे पुरुष त्यांस प्रपती वांचून दुसऱ्या
चा आश्रय कार्यकर्ता होत नाहीं.

ये च मर्त्यामहोत्साहानोपगच्छन्ति पार्थिवम् ॥ तेषां
मामरणं भिक्षां प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥

अर्थ— जे पुरुष प्रधान पदवी करावयास योग्य आणि महाउत्साह युक्त-
असून पृथ्वीपती प्रतिसेवार्थ जात नाहींत. त्यांस मरणपर्यंत भिक्षा, तप
हीं प्रायश्चित्तें सिद्ध आहेत. तस्मात् बुद्धिमान् पुरुष जो त्याणें प्रफूचा सह-
वास करावा आणि स्नेह वृद्धी करावी. असा अर्थ दिसतो.

सर्पव्याघ्रगजादीनां येनयंति वशं नराः ॥ तेषां नृपव-
शीकारो नैव लोके तिदुष्करः ॥

अर्थ— सर्प, व्याघ्र, हत्ती, इत्यादिक जे महा उन्मत्त पशू त्यांस जे चतुर पुरु-
ष आहेत ते वश्य करितात. त्यांस राजादिक वश्य करणें हे विषय अवघड

नाहीत.

राजानमेवसंश्रित्यविद्वान्याति परोन्मतिम् ॥ वि-
नामलयमंन्यत्रचंदनोनविवर्धते ॥१॥

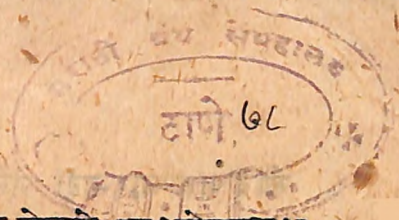
अर्थ- विद्वान् पुरुष जो तो राजाश्रयें करून उत्कृष्टतेतें पावतो यास दृष्टांत मलयाचला बांचून इतर भूमीचे गयीं जसाचंदन वृक्ष वृद्धी पावत नाहीं.

धवलान्यातपत्राणिवाजिनश्चमथौरमाः ॥ सदारमा
श्रमातंगाप्रसन्नेसतिभूपतौ ॥१॥

अर्थ- मृपाल प्रसन्न झाला असतां श्वेत छत्र आणि सुंदर घोडे निरंतर मदीं चढत असे हती सहजांत प्राप्त होताहेत यास्तव या आठ श्लोकांचा भावार्थ जो चतुर पुरुष आहेत त्याणीं सावधपणानें ध्यानीं आणून राजसेवा करावी. संकट समयीं प्राणही देऊन कृपा संपादन करावी. ह्यणजे रोक्याचीं सकल संकटे दूर होऊन परस्पर संपत्ती आणि सुख प्राप्त होतील. व परलोक ही उत्तम प्राप्त होती या प्रमाणें पंडिता आपले पित्यास उपदेश करून ह्यणाली कीं, तुजला विक्रमा पासून विशेष योग्यता झाली. संकट समय प्राप्त झाला त्यास विचारे करून प्रभूचे संशय तुझा सारखे चतुर पुरुष त्यांहीच दूर करावे तस्मात् तूं धैर्यें करून विक्रमाचे सभेस जावें. आणि मत्स्य हास्याचें कारण माझी कन्या सांगेन ह्यणत्ये असें बोलावें. नंतर ब्राह्मणानें जाऊन राजास निवेदन केलें. तेव्हां राजानें बालपंडितेस बोलाऊन आणि लीती घेऊन आशीर्वाद करून बोलिली कीं, हे राजा विक्रमा! विद्वान ब्राह्मणास कृतार्थ विचारून अर्थ विटंबना करावी हें उचित नाहीं. मत्स्याचें हें अस्य आज पर्यंत कोणीच पाहिलें नाही किंवा ऐकिलें नाही आणि हें अद्भुत वर्तमान आह्वा स्त्रियांस विचारावयास योग्य आहेस कीं काय? सर्वांचा संशय परिहार करणार तूं यास्तव याचा विचार स्वस्थ आपण करावा हें उचित आहे तथापि या विषयाचें तुजला कौतुक वाटत असेल तर सांग

राज्ञीनाहस्पृशत्यस्मान्मत्स्या नपिमहासती ॥ पुरु
षारव्यानतोर राजन् हसतु शफरीक्रवम् ॥

अर्थ- हे विक्रमा! या श्लोकाचा अर्थ आपणच करून ध्यानी आणावा इतकें सांगून बालपंडिता स्वगृहास गेली ही कथा सांगून शक ह्यणाला कीं, त्याचें उत्तर उदरक सांगेन असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६ वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावती जाते समयीं तिजला शक बोलतो. या श्लोकाचा अर्थ विक्रम राजाचा ध्यानांत येईना. तेणें करून त्यास रात्रीं निद्रा आली नाही.

**निद्राभद्रेकुतस्तेषांयेगुरुव्याधिपीडिताः॥अस्वा
धीनकलत्रायेयेजिताश्चनवैरिणाः॥**

अर्थ-दुसरे दिवशीं बालपंडितेस बोंलावून आपून विक्रम बोलिला कीं, या-श्लोकाचा भाव समजत नाही. तर मत्स्य हास्थानें कारण नूंच सांगावें. नंतर बालपंडिता ह्याणाली कीं, हे राजा विक्रमा ! अर्थ कदापि विचारूनये. सांगितल्यास जसा पूर्वीं वाण्याचे स्त्रीस पश्चात्ताप झाला तसा तुजला होईल. राजानें विचारिलें हें कसें ? मग बालपंडिता सांगले.

पूर्वीं उज्जनीनगराचे रायीं रुमती नामा वाणी होता. तो कांहीं दिवसानंतर निर्धन झाला असतां त्याची स्त्री पद्मिणी इणें व स्वजनाहीं त्याचा त्याग केला.

**यस्यार्थास्तस्यमित्राणियस्यार्थास्तस्यबांधवाः॥
यस्यार्थःसपुमान्लोकेयस्यार्थःसचपंडितः॥१॥जी
वंतोऽपिमृताःपंचश्रूयंतेकिलभारत॥दरिद्रोव्या-
धितोमूर्खःप्रवासीनित्यसेवकः॥२॥**

अर्थ-व्यास ऋषीनेंही पुरुषांची संख्या जिवंत असतां मृता समान केली ती-अशी कीं, दरिद्रो, व्याधिग्रस्त, मूर्ख, प्रवासी, व नित्य सेवा करणार असे जे पुरुष-ते सर्वत्र अपमान पावतात. नंतर तो रुमती तृण काष्ठादिकांचा विक्रय करून उदर पोषण करूं लागला असें असतां एके दिवशीं तृण काष्ठ कांहीं मिळालें नाही. ते व्हां वाटनें घेत असतां काष्ठाचा मोठा एक गणपती पाहिला. आणि विचार केला कीं, हा गणपती मोडल्यास दोन दिवस माझे उदर पोषण होईल. हें ध्यानांत आणून गणपती मोडावयास चालिला. तो देव प्रसन्न होऊन बोलिला कीं, मजला छिन्न-भिन्न करूं नको उदर पोषणार्थमी प्रति दिवशीं पांच मांडे देत जाईन. ते प्रातःकालीं येऊन नेत जा. परंतु ही गोष्ट कोणास सांगूं नको. सांगितल्यास मांडे प्राप्त होणार नाहीत. मग रुमती वाणी याणें अवश्य ह्याणून प्रति दिवशीं पांच मांडे घृत शर्करा सहित घेऊन जाऊं लागला तेणें करून कुटुंबाचें पोषण करीत असतां एके दिवशीं वाणी याची स्त्री पद्मिणी तिणें आपले सरवीस मांडे दिले तेव्हां सरवी बोलली कीं, हे मांडे तुजला कोठून प्राप्त झाले ते मजला सांग ? न सांगशील तर तुझा व माझा-

स्नेह राहाणार नाही. नंतर पद्मिणीने आपले मर्त्यास निग्रह करून विचारिले ते स
मयीं समती वाणी बोलिला कीं, हें तुजला कशास पाहिजे सांगितले असतां स्वार्थी
चा नाश होऊन पश्चात्ताप होईल. तथापि स्त्री आग्रहास प्रवर्तली तेव्हां वाणी
याणें विचार केला.

**यस्मै देवा प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवं ॥ बुद्धिं त
स्यापकर्षन्ति न सेवन्ति मनो हितं ॥ ॥**

अर्थ- देव जे ते ज्या पुरुषाचा पराजय करितात त्या पुरुषाची बुद्धी नष्ट होते
तेणें करून पुरुष आपलें हित जाणत नाही. यास्तव बालपंडिता ह्यणाली कीं,
विक्रमा देवहीन वाणी याणें मांडे प्राप्त व्हावयाचें कारण सांगितले तें ऐकून पद्मि-
णीनें आपले सखीस सांगितले, सखीनें आपले मर्त्यास कुऱ्हाड देऊन प्रातः का
ली गणपती फोडाचयास पारविती झाली इतक्यांत समती वाणीही तेशें आला हें
पाहून गणपतीनें पाणें करून वाणीचास बांधिले. आणि ह्यणाला कीं, आज पासून
न पांच मांडे मजपासून घेऊन तुझ्या शेजाऱ्यास देत जा. नाहीतर मरण पावशी
ल. हें वर्तमान घरीं स्त्रीस सांगितले आणि ह्यणूं लागला कीं, तुझे निमित्तें करू
रून अनर्थ प्राप्त जाहला मग पद्मिणी पश्चात्ताप करिती झाली. ही कथा बाल-
पंडिता राजास सांगूं लागली कीं, राजा विक्रमा यास्तव तुजला मत्स्य हास्याचे का
रण सांगत नाही. सांगितल्यास पश्चात्ताप होईल. इतकें बोलून बालपंडिता स्वंगृ
हास जाती झाली. हें वर्तमान प्रभावतीनें श्रवण करून शयन करिती झाली.

कथा ७वी.

दुसरे दिवशीं जाते समयीं प्रभावतीनें शुकप्रत विचारिले कीं, पुढें कथा
काय झाली ती सांगावी. नंतर विदग्ध चूडामणी शुक बोलूं लागला कीं, विक्रम य-
जा याणें बालपंडितेस बोलावून आणिली. आणि मत्स्य हास्याचें कारण विचा
रिले तेव्हां बालपंडिता उत्तर करिती झाली.

**पुंसस्त्रियोरतिप्रीतिरधिका वर्तते रवत्सु ॥ एतच्चे
दूश्चित्तत्वे दयासितं ब्राह्मणो यथा ॥**

अर्थ- हें श्रवण करून रति आणि प्रीति या दोही शब्दांचा अर्थ एक असतां
काय विशेषण समजून दोही श्लोकांचे ठायीं जोजिलेस आणि तो ब्राह्मण को-
ण हें सांगावें. ह्यणून विक्रम बोलिला. नंतर बालपंडिता बोलत आहे. आपला
आत्मा त्यास जोसखाचा अनुभव ती रति तिचा जो अतिशय बोधयोजना त्या

स प्रीती ह्यणावी. आतां कथा सांगेत ती श्रवण करावी.

पूर्वी राजा वीर याचे वच्छोजन नामे नगरीचे ठायीं एक ब्राह्मणाचा पुत्र केशव यानामें राहात होता त्याणें एके समयीं मनांत आणिलें कीं, आपण वडिलांचे धनें करून उपजीवन करीत आहों. हे अनुचित आहे.

**उत्तमाः स्वगुणैः ख्याता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ॥ अ
धमामा तुलस्यापि श्वशरस्या धमा धमाः ॥**

असा विचार करून पृथ्वी पर्यटनास निघाला. आणि देव स्थानें, अनेक तीर्थे, नगरे, वने, फिरत असतां एके स्थानाचे ठायीं सिद्ध पुरुष पाहिला. त्यास साष्टांग नमस्कार करून मी अतिथी आलों आहे असें बोलिला. नंतर सिद्ध पुरुषानें ब्राह्मणाचें दीन वचन श्रवण करून औदार्यास्तव करुणा घेऊन बोलिला कीं, हे ब्राह्मणा हा शेंदूर तुला देतों. यास हस्तस्पर्श केला असतां पांच होनाचें सोने प्राप्त होईल. परंतु तूं योग्य कार्या पुरता स्पर्श करावा. आणि हा शेंदूर तूं दुसऱ्यास दिल्यानंतर उभयतांस उपयोग न होता हा गुप्त होईल. तो पुनः प्राप्त होणार नाही. नंतर ब्राह्मणानें तो शेंदूर घेऊन रत्नावती नगराप्रत जाता झाला. तेथें स्थगिका नामें एक बेश्या होती तिचे ठायीं तत्पर होऊन अणार द्रव्य तिजला देऊं लागला. तेव्हां तिचे कुंठिणीनें शोध केला कीं, हा ब्राह्मण कांहीं व्यापार करीत नाही आणि द्रव्य कोतून आणितो ? हे वर्तमान काय आहे ह्यणून स्थगिकेस विचारिलें तिणें केशव शर्मा यास विचारिलें तेव्हां त्या ब्राह्मणानें मोहास्तव स्वार्थ विसरून सर्व वर्तमान सांगून शेंदूर तिजला देता झाला. नंतर द्रव्य जाहींसें झालें तेव्हां कुंठिणीनें घरांतून बाहेर घालविला तो राजहारीं जाऊन वाद विवाद करूं लागला. मग कुंठिणीनें उत्तर केले कीं, महाराज ! हा दरिद्री कटिश्ठ्याचे व्यथेनें व्यास होऊन असंभाव्य गोष्टीचें तुफान आस्वावर घेतो हे कुंठिणीचें वचन ऐकून सर्वांनीं संमत करून ब्राह्मणास नगरा बाहेर घालविला. व शेंदूर ही गुप्त झाला. ही कथा सांगून बालपंडिता ह्यणाली कीं, हे विक्रमा स्थगिकेचा आग्रहें करून शेंदूर तिला उपयोगी जाहला नाही. आणि स्थगिकांहीं ब्राह्मणास उपयोगी जाहली नाही आणि उभयतांस पश्चात्ताप मात्र जाहला. ही अवस्था तुजला होईल यास्तत्रे सांगतें श्लोकाचे अर्थाना विचार आपणच करावा. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहास जाती जाहली.

कथा ८वी.

स्त्री मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न जातं स्वमनोहितं ॥ पश्चात्
तु प्राप्नोति यस्तापो स भगो व महामते ॥ १॥

अर्थ- मित्र जो तो प्राप्त झाला नाही. गृह ही गेलं आणि स्वमनोहित ही जाहलं-
नाहीं. नंतर सभगोस जसा संताप झाला तसा मत्स्य हास्याचें कारण श्रवण
केल्यास तुजला होईल.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शकप्रत विचारिती झाली. कीं, पुढें काय वृ-
त्तांत जाहला तो सांगावा, तेव्हां शक बोलतो. बालपंडिता तिसरे दिवशीं येऊ
न विक्रमाप्रत बोलतो झाली कीं, हे विक्रमा ! मत्स्य हास्याचें कारण मी तुजला
सांगितलें असतां वाणी याचे पुत्राचे अवस्थे सारिखें होईल. राजानें विचारि-
लें तें कसें ? मग बालपंडिता सांगले.

पूर्वीं विक्रम राजाचे त्रिपुरनगरींत सुंदर नामा वाणी रहात होता त्या-
ची स्त्री सभगा महा व्यभिचारिणी होती. ती एकेसमयीं बाहेर जात असतां
भ्रतारानें निषेध केला. तेव्हां ती आपले सखीस सांगती जाहली कीं, आज को-
णी एक पुरुष यक्षाचे देवालयांत बसवून मला सांगावयास यावे नंतर सभ-
गा निघतेसमयीं सखीचे हातून आपले गृहास अग्नि प्रवेश करविला. आ-
णि आपण देवालयांत गेली तों परपुरुष आग कोवें लागली झणून महाव-
यास देवा लयांतून बाहेर गेला. ही परपुरुष नाहीं असें पाहून स्वगृहास
आली. तों गृहदग्ध जाहलें. मग पश्चात्ताप करिती झाली यास्तव विक्रमा-
च्या श्लोकाचा अर्थ स्वतः ध्यानांत आणावा हें उत्तम आहे इतकें बोलून
न बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली. ही कथा श्रवण करून प्रभाव-
ती शयन करिती झाली.

कथा ९वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, विक्रमानें मत्स्य हा-
स्याचें कारण काय ध्यानांत आणिलें ! तेव्हां शक बोलतो विक्रमास स्वतः
कांहीं एक समजलें नाहीं. नंतर बालपंडितेस आपून सांगितलें कीं, मजला
तर एकही श्लोकाचा अर्थ समजला नाहीं. तेव्हां बालपंडिता बोलते, हे-
राजा विक्रमा ! इतके पर्याय सांगितले तथापि तूं जाणत नाहींस. तर मी
सांगतें श्रवण कर. पुण्यहास्यनामं तुझा प्रधान, सर्व प्रधाना मध्ये श्रेष्ठ
आणि निर्दोषी असें असतां कोणते कारणास्तव त्यास राज दृशीं यावया-

चा प्रतिबंध केलास ? हे श्रवण करून राजा सांगता झाला कीं, पूर्वी या पुष्प हास्याचे सभेचे ठायीं येऊन हसावे ते समयीं मुरवांतू पुष्पे निघावीं हे वर्तमान सर्व राजे यांस समजले तेव्हां राजे यांणीं आपले दूत चमत्कार पहावयास पाठविले ते समयीं पुष्प हास्य याणें हास्य केले नाहीं आणि पुष्पे निघालीं नाहीत हे पाहून त्यास प्रतिबंध केला. मग बालपंडिता ह्यणालीकीं, कोणत्या कारणास्तव पुष्प हास्य हसला नाहीं याचें कारण तुला समजलें काय ? नंतर राजानें उतर केले कीं, मजला समजलें नाहीं नंतर बालपंडिता ह्यणालीकीं, अर्थ समजल्यावांचून त्याचा अधिकार दूर केलास तेणें करून तुजला पातक जाहलें. सारांश हे समजलें नसतां मत्स्य हास्याचें कारण किंमर्थ विचारितोस ? विचारावयाचा आग्रह असेल तर पुष्प हास्यास आपून त्याचे हास्याचें व मत्स्य हास्याचें कारण विचारावें ह्यणजे तो सांगेल. मग विक्रमानें तिचे वचनास्तव पुष्प हास्य प्रधानास बोलवून प्रधान परबीचीं वस्त्रें देऊन दोन्हीं कारणें त्यास विचारिलीं. तेव्हां पुष्प हास्य बोलिला कीं, घरांतील छिद्र कोणास न सांगायें असें आहे.

अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुःश्रितानि च ॥ वचनंच
पमानंच मतिमान् प्रकाशयेत् ॥ ७१ ॥

अर्थ- बुद्धिमान् पुरुष अर्थनाश, व मनसा ताप, आणि गृहाचे ठायीं दुष्टाचार व अपमान होत जाहलीं असतां प्रगट करित नाहीत. तथापि स्वामीनी आज्ञा प्रमाण, यास्तव मी सांगतो. महाराज ! माझी स्त्री पर पुरुषाचे ठायीं आसक जाहली हे समजलें. तेच दिवशीं स्वामीनी सभेंत हांसविलें, तेव्हां अतिदुःखें करून मी हसलों नाहीं. हे विक्रमानें श्रवण करून आपली स्त्री कामलि का समीप होती तिचे अंगावर पुष्प ठाकून हास्य वदनें करून अवलोकन केलें तेव्हां तिणें कपटें करून मूच्छीं आपून भूमीवर पडली तें पाहून पुष्प हास्य हसूं लागला. ते समयीं मुरवांतून पुष्पे पडतीं जाहलीं. मग राजानें स्त्रीचें समाधान करून मूच्छींचा परिहार केला. आणि बालपंडिते कडे पाहून महान् क्रोधें करून प्रधानास बोलता झाला कीं, आह्वास दुःख प्राप्त जाहलें त्या समयीं तुजला हास्य येऊन मुरवांतून पुष्पे निघालीं. असें बोलून प्रधानाची निर्भत्सना करिता झाला. नंतर प्रधान बोलिला कीं, महाराज ! काम-
लिका पूर्व दिवशीं खासदारा कडे गेली तेव्हां तेथें जावयास विलंब लागल्या-

मुलें खासदारानें पांच जेर बंद मारिले तेन्हां तिलमात्र मूर्च्छना आली नाहीं. आणि स्वामीनीं पुष्प अंगावर टाकिलें तेंणें करून मूर्च्छना येऊन अति श्रम जाहले हें पाहून मजला हास्य आलें हें भाषण श्रवण करून राजा प्रधानास विचारिता- झाला कीं, काय पाहिलेंस ? किंवा काय ऐकिलें तें सांग ? नंतर पुष्प हास्य बोलि ला कीं, या गोष्टीचा प्रत्यय स्वामीनीं एकांतीं कंचुकी काढून अवलोकन केल्या स समजण्यांत येईल. हें ऐकून राजा विक्रमानें पाहिलें तों जेरबंद पाठीवर दि सले मग प्रधान आणि बाल पंडिता चांजकडे पाहिलें नंतर पुष्प हास्यानें उत्तर केलें कीं, महाराज बालपंडितेनें उत्तर गूढार्थानें निवेदिलें तेंच मी आज्ञे वरून- प्रगट केलें. आतां मत्स्य हास्याचें कारण आपण ध्यानांत आणावें. या प्रमाणें बोलिला. नंतर विक्रमानें स्त्री विषयीं आस्था सोडिली. आणि तिचे राहावया चे ठिकाणाचा शोध केला तों एक पुरुष पेटींत सांपडला. ती व खासदार व- स्त्री कामलिका या तिघांचा शिरच्छेद केला. नंतर बाल पंडितेस सन्मान पूर्व क घरास पाठविली. ही कथा शुकानें प्रभावतीस सांगून बोलिलो कीं, हा वृत्तां त ध्यानांत आणून या कर्माचे ठायीं आसक्त न व्हावें. असें शुकानें भाषण श्रव ण करून प्रभावती आपल्या रंग महालांत छप्पर पलंगावर शयन करिती- झाली.

कथा १०वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वीं राजपूर नामें. एक नगर होतें. तेथें देवल नामा कुटुंबी रहात होता. त्याची स्त्री सभगा ती परपुरुषाचे ठायीं आसक्त असतां एके दिवशीं देवल बाहेर गेला. तेन्हां तिणें एक पुरुष आणून त्याज बरोबर क्रीडा करावयास लागली. इतक्यांत देवल हा तांत अपूर्व फल घेऊन आला. हें पाहून तिची सखी शृंगार देवी शोजाशीं र- हात होती. तिणें शीघ्र घेऊन सभगा नग्न होती तीस तशीच बाहेर घेऊन आ- ली. ती देवल याणें पाहून विचारिलें कीं, हें काय ? तेन्हां शृंगार देवीनें सांगित लें कीं, तुम्हीं फळें आणिलीं तों पहानांच इची अवस्था या प्रकारची झाली. तर हीं फळें जेथचीं तेथें नेऊन टाकावीं. म्हणजे ही स्वस्थ होईल. हें शृंगार- देवीचें वचन त्या मूर्खनें सत्य मानून फळें टाकावयास गेला. मग सभगेनें पर पुरुष आणिला होता. ती शृंगार देवीनें बाहेर काढून दिला. हें चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषाकडे जावें. असें शुकानें भाषण श्रवण करून प्रभाव-

ती शयन करिती जाहली.

कथा ११वी.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं,-

गतयापित्वयातत्रकर्तव्यं किंचिद्द्रुतम् ॥ यथारं
भिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थं महद्रुतम् ॥ १॥

अर्थ-पूर्वीं रामोळग्रामीं विद्येचन नामे ग्रामाधिकारी रहात होता त्याची स्त्री रंभिका परपुरुषासक्त. परंतु विलोचनाच्या भयान्तर कोणी परपुरुष येईनासा झाला. एके दिवशीं रंभिका उदक आणावयास गेली तेथें एक ब्राह्मणाचा पुत्र परम सुंदर क्रीडा करावयास आला होता त्याजकडे तिणें पाहिलें तो ब्राह्मण रंभिके समीप येऊन बोलिला कीं, काय आज्ञा करितेस ? नंतर रंभिकेनें त्याचा भाव आपणाचे ठायी आहे. असें जाणून सांगितलें कीं, माझे पाठीमागून यावें. आणि माझा भ्रतार घरीं आहे त्यास नमस्कार करून बसावें. पुढें बोलण्याचें साधन मी जसें करीन तसेंच तूं बोलवें याप्रमाणें संकेत करून आपण घरीं आली. ब्राह्मण पाठीमागून येऊन तिचा भ्रतार विलोचन यास नमस्कार करून बसला. इतक्यांत रंभिका घरांतून बाहेर आली आणि विलोचनाप्रत बोलली कीं, त्यास ओळखिलें नाहीं काय ? हा माझे मावशीचा पुत्र पूर्वीं लहान असतां घरांतून रागें भरून गेला होता तो सांप्रत भेरावयास आला आहे. असें बोलली. त्यानंतर विलोचन उभाराहून मैदना जाहला नंतर त्याचे घराचे वर्तमान उगेंच विचारिलें तेव्हां सर्व तसेंच आहे ह्याणून ब्राह्मणानें सांगितलें. नंतर विलोचन समाधान पावून स्त्रीस बोलिला कीं, आपले बंधूसवर नेऊन भोजनादिक सत्कार करावा असें सांगून आपण निद्रा करावयास गेला. तिणें अवश्य म्हणून ब्राह्मणास स्वयंपाक घरांत नेला. आणि भोजन झाल्यानंतर आपण पलंगावर बसून स्वकार्याचे उद्देशें बोलूं लागली. तेव्हां ब्राह्मण ह्याणूं लागला कीं, तूं आपला भारू ह्याणविलास त्यास तूं माझी बहीण हें सत्य आहे. दुसरा विचार करावयाचा नाही. हें श्रवण करून रंभिकेनें बहुत बोध केला तथापि ऐकेना. तेस मर्त्री पुकार करून कोणी धांवारे धांवा !! असें बोलली. तेव्हां ब्राह्मण भयभीत होऊन निजला साष्टांग नमस्कार करून बोलिला कीं, आज माझा प्राण रक्षावा. मी तुझें वचन मान्य केले इतकें बोलतांच रंभिकेनें तूप भात ब्राह्मणाचे पात्रीं शेष राहिला होता तो चहूंकडे उडविला. आणि समीप शींगडीनं अग्नी मदीस करून ठेविला. असें असतां कोणी धांवा हा शब्द श्रवण करून विलोचन धांवला. तेव्हां त्यास सांगित

लें कीं, याजला अकस्मान् मोडशी जाहली यास्तव याजला शेकावयास अग्नी आपून प्रदीप्त करावा. या करितां पुकार केला. आणि यास उपाय करावया विषयीं धावा हापून हांक मारिली. परंतु आतां सावध आहे चिंता नाही. असें बोलून तूप भात उडविला होनातो विलोचनास दारवविला. त्या भूर्खीनें सत्य मानून निजावयास गेला. इकडे रंभिका ब्राह्मणा सहवर्तमान क्रीडा करिती जाहली. ब्राह्मण मोडशीचे निमित्तें करून एक मास घरीं राहिला नंतर आपले घरीं जाता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा १२वी.

विपरीते समायाते यदि वेत्सित्वमुत्तरं ॥ यथा शोभित्वा

कया जारो वृक्षस्य विदपे कृतः ॥ १॥

अर्थ— हे प्रभावती ! विपरीत काल प्राप्त झाला असतां जसें पूर्वी शोभिकाः रूपां जार पुरुवास वृक्षावर चढवून रक्षण केलें तसें तूं स्वतः करावयास जाणत असशील तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं कुंगुडग्रामीं एक कुंगुडार धनवंत र हात होता त्याची स्त्री शोभिका नामें अति व्यभिचारिणी होती ती एके समयीं पर पुरुष आपून त्याजवरावर क्रीडा करिती झाली असें असतां तिचा पती बाहेर गेला होता तो येता झाला. ते समयीं शोभिकेनें काय उत्तर करावें तें तूं सांगशील काय ? असें प्रभावतीस विचारिलें तेव्हां प्रभावती म्हणाली कीं, मजला याचें उत्तर सूचत नाही. मग शक बोलत आहे कीं, शोभिकेनें पती घेतो असें पाहून पर पुरुवास सांगितलें कीं, हा बाभळीचा वृक्ष आहे याजवर तूं चढावें नंतर तो घाबरा होऊन त्या वृक्षावर नग्न चढला. त्यास पाहून कुंगुडार याणें विचारिलें कीं, हा कोण आहे ? मग स्त्रीनें सांगितलें कीं, हा आपले शत्रूचा भयें करून वृक्षावर चढला आहे. आपल्यास शरण आला असतां याचें संरक्षण करावें. तेव्हां कुंगुडारानें त्यास अभय देऊन रवालीं उतरिला. आणि वस्त्रें देऊन घरीं पाठविला. तो जाते समयीं शोभिकेचे हातावर हात मारून टाकी वाजवून हाणाला कीं, आज तूं मला वांचविलेंस शाबास !! हें सर्व कुंगुडारानें पाहिलें आणि उगाच राहिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा १३वी.

ब्रजदेविवरंजारं यत्रनेसमनेमनः ॥ चत्वारराजिक
या पूर्वमर्धभक्तपतो कृतम् ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती जर तुझे मन उत्तम जाराकडे रमावें असें असल्यास जा परं-
तु जसें पूर्वी राजिकेनें आपले पतीस भोजनास बसवून कार्य केले तसें तुजला-
येईल तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी हस्त ना
मक नगराचे गयीं एक वाणी रहात होता. त्याची स्त्री राजिका अतिसुंदर व्य-
भिचारिणी होती असें असतां एके समयीं तिचा भ्रतार भोजनास बसला-
तेव्हां घरांत तूप नाही तें आणावयास जातें. असें बोलून पैसे घेऊन गेली.
जावयाच्या पूर्वी परपुरुषाचा संकेत करून ठेविला होता तेथें जाऊन त्या-
जबरावर क्रीडा करितो जाहली. नंतर घरीं जातेसमयीं अंगावर धूळ उड-
वून घेतली. व कांहीं धूळ वस्त्रांत बांधून घरीं घेऊन आली. तो भ्रतार-
क्रोधयुक्त झाला. ते समयीं म्हणाली कीं, स्वामी माझा अपराध नाही. तूप
आणावया करितां खरेनें जात असतां पैसे वाटेस हर वले. त्याचे शोधस-
विलंब झाला परंतु पैसे सांपडले नाहीत. मग आपल्यास क्रोध आला असेल-
असें जाणून ज्या ठिकाणीं पैसे पडले तेथील माती घेऊन आल्ये आहे. नंतर वा-
ण्यानें मातींत पैसे शोधिले परंतु सांपडले नाहीत. तेव्हां स्त्रीस ह्मणाला कीं, जे-
हाणार तें कदापि चुकत नाही. असें बोलून तुपा वांचून भोजन करिता जाहला.
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शचन करितो जाहली.

कथा १४वी.

युक्ताबुद्धिर्विशालाक्षिपरंरंतुंयदृच्छया ॥ गच्छ
त्वद्यदिवावेत्सिधनश्रीरिवभाषितुम् ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! स्व इच्छेंकरून परपुरुषासीं रमावें. अशी तुझी बुद्धि
जाहली आहे तर जावें; परंतु धनश्री सारिखें भाषण करावयास जाणत अ-
सलीस तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी प्रभावती जग-
शेचे गयीं प्रधान पालनामे सावकार रहात होता. त्याची स्त्री रुक्मिणी प्राणा-
हून प्रिय असें असतां एके समयीं धनपाळ कांहीं द्रव्य घेऊन व्यवहार कराव-
यास गेला. इकडे रुक्मिणीनें विरहें करून भाषणादिक राकिलें. आणि

आपले दुःखांत निमग्न राहिली. असे कांहीं दिवस गेले. पुढे वसंत ऋतु आला मग अधिक विरह होऊन सखिजना समीप आपले तारुण्याची व स्वरूपाची निंदा करू लागली. तिचा भाव पाहून धनश्रीनामं सरवी बोलली कीं, हा वसंत ऋतु या समयांत घौवन वृथा घालवावे. हें उचित दिसत नाही. तर कांहीं सार्थ कता करावी. मग रुक्मिणी म्हणाली कीं, एक सुंदर पुरुष क्रीडा करावयास आणावा. तेव्हां धनश्रीनें पुरुष आणावयास सरवी पाठविली. आणि रुक्मिणीचे वेणीतील अलंकार घातले त्या समयांत तिचा पती परदेशाहून घरीं आला तेव्हां धनश्री सरवी बाहेर येऊन धनपाळा प्रती बोलती झाली कीं, आपण क्षणमात्र बाहेर उभें रहावे. मी घरांतून येते. असें बोलून घरांत गेली. आणि रुक्मिणीची वेणी शेंवटास थोडिशी कापून देवापुढें ठेविली. आणि देवाची पूजा करून धनपाळ यास घरांत नेऊन देवास उभयतांनीं नमस्कार करावा. ह्मणोन धनश्रीनें सांगितलें. तेव्हां नमस्कार करतें समयी देवाचे समीप वेणीचे केंस पाहून म्हणाली कीं, हें काय? मग धनश्रीनें उत्तर केलें कीं, तुझीं देशांतराहून सरक्षित घरीं यावे. तेव्हां वेणी देवास द्यावी असा रुक्मिणीनें नवस केला होता. तो आज परिपूर्ण झाला. धनपाळ याणें सत्य मानून संतोष पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा १५वी.

याहिचेद्यातुमिच्छातेरंतुंकुत्रापिवेत्सिचेत् ॥ श्री-
देवीववरंकलुव्यभिचारस्यगोपनम् ॥

अर्थ— हे प्रभावती! तुझी इच्छा कोणी उत्तम पुरुष याजकडे जावे अशी आहे तर जा. परंतु श्रीदेवी सारिसें व्यभिचाराचें आच्छादन होईल असें जाणत असल्यास जावे.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी विमल नाम नगरीचे गयीं शालिगोद नामें वाणी रहात होता. त्याची स्त्री जया, व पुत्र गुणाकर, स्तून श्रीदेवी ही सुबुद्ध नामा वाणी याज बरोबर व्यभिचार करीत असे. असें असनां मोठा लोकोपवाद झाला. एकदां तिचा भतार यास आमान सांगितलें तयाचि त्याणे मनास अग्निलें नाही. मग एके समयी तिचा सासरा शालिगोद याणें श्रीदेवीनें परपुरुषास घेऊन निद्रा केली आहे. असें पाहें. आणि तिच्या पायांतील पेंजण काढून घेतला. श्रीदेवीनें हें समजतं

र पुरुषास बाहेर घालविला. आणि आपला पती गुणाकर याजपाशीं येऊन-
निजली. मग मध्य रात्रीस उठून गुणाकरास जागे करून सांगितलें कीं, तुझे
पित्यानें येथें येऊन माझे पायांनील पेंजण काढून घेतला. हे वडिलपणास उ-
चित आहे कीं काय ? असें श्रवण करून गुणाकर बोलिला कीं, मी मानः काळीं
आपले पित्या पासून वेगळा राहीन. नंतर प्रातःकाल होतांच गुणाकर याणें-
पित्याची निंदा केली. तेव्हां पिता शालिगोद मूणालाकीं, श्रीदेवीनें परपुरुषा-
बरोबर शयन केलें होतें. असें पाहून पेंजण काढून घेतला. नंतर श्रीदेवी मू-
णाली कीं, परपुरुषास मी आणिलें नाहीं व स्पर्शही केला नाहीं. या अर्थी-
दिव्य करीन तो दिव्याचा पर्याय असा कीं, नगराचे उत्तरेस एक यक्षाची मूर्ति
पाषाणाची उभी आहे. तेथें जो असत्य वादी आहे तो पायां खाळून पार होत
नाहीं, हे प्रसिद्ध आहे. तेच दिव्य करीन. नंतर शालिगोद याणें उदयीक दि-
व्य करावें असा निश्चय केला. नंतर श्रीदेवीनें ऋबुद्धी परपुरुषास एकांतीं
आणून सांगितलें कीं, उदयीक दिव्य करणार त्यास मोजेथें असेंन तेथें तूं
वेड घेऊन यावें. आणि माझे कंठास धरावें. असा निश्चय केला आणि मानः
काळीं सर्व महाजन बोलाविले. आणि श्रीदेवी सकळ पूजा सामग्री घेऊ
न यक्षा समीप गेली. तेथें सरोवराचे ठायीं स्नान करून येऊं लागली. तेस
मधीं पूर्व संकेतानुरूप ऋबुद्धि येऊन तिचे कंठाचे ठायीं हात ठेऊन अर्वाच्य
बडबडू लागला. नंतर ती अरे मूर्खा हे काय केलेस ? असें बोलून स्पर्श जा
हला यास्तव पुनः स्नानास गेली. हे ऋबुद्धीचें कृत्य सर्व लोकांनीं पाहून कां-
हीं भ्रमिष्ठ आहे असें समजून दूर घालविला. मग श्रीदेवी पुनः स्नान करून
यक्षाची पंचोपचारें पूजा करितो जाहली. आणि सर्वलोक श्रवण करीन अ-
सतां प्रार्थनां पूर्वक यक्षास बोलली कीं, आपला पती आणि हा पुरुष त्या उभ
यनांच्या स्पर्शावांचून तिसरे पुरुषाचा स्पर्श व्यभिचार बुद्धीनें केला नाहीं हे
जर सत्य आहे तर पायां खाळून मजला काढ्यावी. असें बोलून सर्वलोक
पाहात असतां यक्षाच्या पायां खाळून पार गेली. यक्षही आपले मनांत
चकित झाला. कीं तिचें चातुर्य अधिक खरें. नंतर सर्व जनाहीं ही पतिव्रता-
बोलून श्रीदेवीचा सन्मान व हून केला. ही कथा सांगून शक बोलिला कीं, हे
चातुर्य तुजला असेल तर तूं स्वकार्यास स्वरूप जावें असें ऐकून प्रभावती
शयन करितो जाहली.

कथा १६वी.

सत्यमेव त्वया भद्रे कर्तव्यं स्वमनोहितं ॥ चपलेव
विजानासि यदिकर्तुं प्रभावति ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तुझे मनांत जसें असेल तसें निश्चयें करून कर परंतु चपलेनें जसें केले तसें जाणत असलीस तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं विषाद नगरीचे ठायीं जनवल्लभ याची स्त्री चपला व्यभिचारिणी होती, ती नित्य अंगणांत शयन करीत असे. हें वर्तमान जनवल्लभ याणें आपले बंधुवर्गांस सांगितलें आणि म्हणाला कीं, ही माझे ऐकत नाही आणि बाहेर शयन करिते. तेव्हां सर्व बंधुवर्गींनीं नेम केला कीं, आज पासून जी बाहेर निजेल ती सर्वांचा अपराधी असा निश्चय केला. नंतर एके दिवशीं चपला मर्त्यास निद्रा लागली असें पाहून आपण पर पुरुषाचे संगार्थ गेली. इकडे जनवल्लभ जागा होऊन पाहातो तों चपला अंगणांत निद्रा करावयास गेली. असें जाणून दार लाविलें. आणि आपण निद्रा करिता जाहला. नंतर चपला क्रीडा करून घरीं आली तों दार लाविलें असें पाहून एक मोठा धोंडा पाहून आडांत राकिलेला आणि आपण दाराजवळ अंधारांत उभी राहिली इतक्यांत जनवल्लभ जागा होऊन म्हणाला कीं, आपली स्त्री आज रुसली होती. यास्तव तिणें विहिरीत उडी घातली असें मनांत आणून उठला. आणि बाहेर येऊन हांक मारून लागला. इतक्यांत चपला घरांत जाऊन दार लावून निजली हें सर्व बंधुवर्गींनीं पाहून जनवल्लभ याचा उपहास करून लागले कीं, हा स्त्रीचे ठायीं अति मोहित आहे. नंतर स्त्री दुसरे दिवशीं म्हणाली कीं, मी घरांत मूमीवर निजले असतां तुहीं बाहेर गेला. यास्तव मी तुहास दार उचडलें नाही. त्या दिवसा पासून उभयतांनीं निश्चय केला कीं, तुमचा व आमचा विवाद नसावा. हे ऐकून जनवल्लभ यास संतोष जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा १७वी.

विद्ये हि संहरितया योजितं वर्तते यथा ॥ कर्तुं शक्ता
सिचेद्यो ग्यंगुणाद्यो ब्राह्मणो यथा ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तुझे मनांत जशी योजना विद्यमानां आली आहे तसें कर परंतु गुणात्य ब्राह्मणा सारिखें योग्य करण्या विषयीं सामर्थ्य असेल तें

करावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रव शक बोलत आहे कीं, पूर्वी विशाल नगरीचे-
 गयीं राजा विक्रम राज्य करीत असतां तेथें गुणाढ्य नामें एक ब्राह्मण राहान
 होना तो देशानरास एक बैल घेऊन उदर पोषणार्थ गेला. तो एकेनगराचे ग-
 यीं वेश्येचे घरीं राहिला तेव्हां तिचे कुंटिणीनें बैलाना अपहार करावा त्या लो-
 में करून त्या ब्राह्मणा बरोबर स्नेह केला. रात्रीं गुणाढ्य याणें वेश्येचा उपभोग
 करून मध्यरात्रीस तिचे हातांतील एक सोन्याचा तोडा घेऊन बैला सहवर्त-
 मान निघाला. नंतर कुंटिणीनें प्रातःकाळीं पाहिलें तें ब्राह्मण, बैल व सोन्या-
 चा तोडा घेऊन पळाला. असें पाहून आपला नाश दुसऱ्यास नसांगावा म्हणू-
 न उगीच राहिली. दुसरे दिवशीं गुणाढ्य अकस्मात मार्ग मध्यें हातांत तोडा
 घेऊन येताना पाहिला. त्याणे ही कुंटिणीस पाहिलें. आणि ह्मणतो माझा-
 एक तोडा पूर्व दिवशीं बलात्कारें करून घेतलास तो द्यावा. नाहीतर मी रा-
 जा विक्रमास सांगेन. असें कुंटिणीनें बोलाव्याचे पूर्वीच बोलू लागला. ते-
 व्हां कुंटिणी विक्रमाचे भयें करून गुणाढ्यास आपले घरीं नेऊन एकातीं बसवू-
 न दुसरा तोडा देऊन समजाविला. आणि ह्मणाली कीं, माझे दोन्हीं तोडे घे-
 उन रात्रीं उपभोग केलास ! बरें असो. परंतु माझा तोडा वेश्येनें घेतला.
 असें पुनः न बोलारें. कारण या गोष्टींत माझे लघुत्व आहे असें ऐकून ब्रा-
 ह्मणानें अवश्य ह्मणून आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभाव-
 ती शयन करिती झाली.

कथा १०वी.

गच्छदेविनतेदोषा गच्छंत्याः परवेश्मनि ॥ यदि-
 बुद्धिस्तवास्त्यत्र प्रद्वेष्येर्षे पिचोरवत् ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं पर पुरुषाचे घरीं गेलीस तथापि तुजला दोष
 ठेवीत नाही. परंतु पूर्वीं जसें चोरास धरिलें त्या समयीं जशी त्याला आप-
 ण सूटून जावें अशी बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जावें.

पूर्वीं शकप्रस्थान नगरीचे गयीं दरिद्री नामा वाणी राहान होता. त्याचे
 घरीं दिवाळीचे दिवशीं कोणीचोर चोरी करवयास गेला. तेव्हां त्याचे घरांत ए-
 कशोर शिरस सांपडले. तो घेऊन बाहेर आला इतक्यांत घस्तीचे लोक फिर-
 त होते त्याणीं त्यास धरिला आणि शिरस त्याचे गळ्यांत बांधून नगरांत
 फिरविला. तों मार्गांत कोणी विचारी, त्यास या बोलण्यांत कांहीं जीव नाही.

असें बोळूं लागला हें राजानें श्रवण करून चोर आपले जवळ आणविला आणि त्यास विचारलें कीं, सर्वोस हेंउ त्तर करितोस याचा भाव काय? नंतर चोर ह्मणाला कीं, दिवाळीचे दिवसांत या देशीं शिरस होतात ते गळ्यांत बांधावे, हा सांप्रदाय आहे. असें असतां आपले सेवकांनीं विनोदानें शिरस माझे गळ्यांत बांधिले. हा न्याय केला. असा राजा कोण आहे कीं, चोरास हें-शासन असावें! असा चोराचा भाव पाहून विस्मय करून चोर सोडिला; ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा १९वी.

कुरुयद्रोचतेभद्रे कर्तुं प्रवेत्सिचेतया ॥ यथासं-
तिकयाप्रर्त्तास्वबुद्धान् विमोचितः ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती जें तुला गोड वाटेल तें कर परंतु जसें पूर्वी संतिका-
इणें आपला घनार स्वबुद्धी करून सोडविला तसें जाणत असलीस तर जा.
नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावती घन शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी कन्हाड देशाचे
ठायीं गुणाकरमय राजा राज्य करीत होता तेथें कामविष्ट नामें सावकार-
त्याची स्त्री संतिका परम पवित्र होती त्याचे शेजारीं दुसरे वाण्याची स्त्री स्व-
च्छंदा नामें व्यभिचारिणी होती. ती नित्य कामें करून चेष्टित होऊन त्याज
बराबर संग करावा. असें साधन करीत असे. परंतु कामाविष्ट तिची गोष्ट
न ऐके. तेव्हां एके समयीं कामाविष्ट मनोरथ नामा एक यक्ष त्यास नमस्कार
करावयास गेली. हें ध्यानांत ठेवून स्वच्छंदाही पाठीमागून गेली. आणि शृंगा
र गोष्टी सांगून कामाविष्ट यास अनुकूल केला. नंतर उभयतांचा समागम-
घडला. हें वर्तमान नगरांत राजसेवक फिरत होते त्यांस समजतांच कामा
विष्ट यास धरावें ह्मणून यक्षाच्या देवळांत जाऊन दरवाजे बंद करून बसले
हें वर्तमान संतिकेनें घरीं ऐकून आपले पतीचा उपहास होईल यास्तव आ-
पण पालखींत बसून समागमिं मंगल वाद्यें घेऊन गेली. आंत जातेसमयीं
राज सेवकांनीं निषेध केला त्यांस सांगितलें कीं, यक्ष दर्शन करावें हा माझा
धर्म आहे. याजकरितां जाऊं द्यावें असें बोलून त्यांस कांही द्रव्य देऊन आंत गे-
ली. आणि स्वच्छंदेस आपला वेष देऊन पालखींत बसवून घरीं पाठविली.
आणि आपण कामाविष्टा समीप राहिली नंतर कोंनवाळ मार्गें येऊन देवा-
लांत पाहिलें तों हीं उभयतां स्त्री पुरुषें आंत आहेत परंतु परस्त्री नाही असें

हून आपले ठायीं लज्जित होऊन घरास आला. नंतर कामाविष्टास घेऊन सं
निकाही आपले घरास आली. ही कथा सांगून शुक बोलिला कीं, हे चातुर्य तुजला
असेल तर परपुरुषाकडे जावे असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २०वी.

गच्छ देवि मनो यत्र रमते ते प्रभावती ॥ कालिका

वद्यदा वेत्सि पतिवचनमद्भुतम् ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझे मन ज्याचे ठायीं रमते असेल त्याजकडे जा परंतु का-
लिके सारिखें आपले पतीचें वचन करावें. असें अद्भुत कृत्य जाणत असलीस-
तर जावें.

पूर्वी भ्रमवती तीराचे ठायीं शेषपूर नामें नगर होतें तेथें सराक्षस ना
मा. धनवंत शेता होता त्याची स्त्री कालिका ती परपुरुषाचे ठायीं आसक्त होऊन
नदीचे तीरीं (सिद्धेश्वरपुरींत) एका ब्राह्मणाशीं संग करीत असे. ती सर्वीस
बरोबर घेऊन जाते समयीं घागरीनें नदीपार उतरून जावे. आणि यावे. या प्र-
माणें किती एक दिवस जाहले पुढें सराक्षस याणें हे वर्तमान कर्णोपकर्णीं श्र-
वण केले. आणि त्याचा शोध करावा ह्मणोन रात्रो रुत्रियें करून निद्रा करिता
झाला. तेव्हां कालिका त्याजवळून उठून चालिली. तंव तिचे पाठी मागून आप
पही गेला. ती शौजारीण सर्वी सौबतीस घेऊन घागरीनें नदी उतरून पार-
गेली. हाही त्यांस न कळतां पार गेला. इतक्यांत कालिकेनें आपला पती पाहि
ला मग अकस्मांत आपण व सर्वीनें दोन्ही घागरी उदकानें भरून घेऊन सि
द्धेश्वर पुरींत सिद्धेश्वर देव होता त्याच्या देवळांत गेल्या सराक्षसही त्यास न क
ळतां तेथें गेला. नंतर कालिकेनें दोन्ही घागरींनीं उदक देवावर पाळून प्रार्थ-
ना केली कीं, हे देवा ! पूर्वीं स्वप्ना मध्यें तूं सांगितलें होतेंस कीं, जर तूं मध्यरात्री
सं मला अभिषेकन केलास तर तुझा पती पांच दिवसांत मरण पावेल यास्तव
मी घेऊन अभिषेक केला. तर माझा पती शतायू असो असें हात जोडून-
बोलली. सर्वी अंधारांत उभी होती तिणें तयास्त असे उत्तर दिलें. सराक्षस
याणें देव वचन बोलिला असें जाणून संतुष्ट होऊन घरास आला. कालिका हीं
पाठी मागून स्वकार्य साधून घरास गेली. ही कथा श्रवण करून प्रभाव-
ती शयन करिती जाहली.

कथा २१वी.

निजेच्छापूरणाथयितर्हिगच्छयथासुरवं ॥ बुद्धि

यदिग्रथातस्यामंदोदर्याः सहायिनी ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! जर आपली इच्छा परिपूर्ण करावी असें असल्यास सुरवं करून जा. परंतु मंदोदरीस जशी पूर्वी आपलें रक्षण करावया विषयीं बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं प्रतिष्ठा नगरी येथीं हेमप्रभनामें राजा होता. आणि प्रधान श्रुतशील व यशोधर या नामें सावकार व सावकाराची स्त्री मोहिनी, आणि मंदोदरी कन्या, ती यशोधर याणें कांती पुरीहून श्रीवत्सनामें सावकार आलाहोता त्यास दिवली. त्याचा परम स्नेह अधिक असें असतां मंदोदरी गर्भिणी जाहली आणि तिजला डोहाळे झाले कीं, मयूरानें मांस भक्षानें तेव्हां राजास परम प्रिय असा एक मयूर नगरांत फिरत असे तो कोणास न कळतां तिणें मारून भक्षिला. आणि राजाचें नेम असा असे कीं, भोजन समयीं मयूरानें सपीप असावें मग राजानें भोजन करावें. असानेंम असतां तेदिवशीं मयूर आला नाही. ह्मणून राजानें नगरांत ताकित केडी की, कोणी मयूर लपविला असेल तर सत्वर सोडावा नाहीतर पत्ता लागल्यास पारिपत्य होईल. नंतर हें वर्तमान एके कुंभली नें ऐकून तिचांत विचार केला कीं हा मयूर कोणी गर्भिणीनें भक्षिला असेल त्याचा शोध करून राजास सांगितलें तर राजा प्रसन्न होईल यास्तव शोध करावयास निघाली तों अकस्मात् मंदोदरीचे घरीं आली. आणि मंदोदरी गर्भिणी म्हणून तिजला उपदेश करूं लागली कीं, डोहाळ्यास मयूरानें मांस खावें असें वाढलेंतर उत्तम आहे. नंतर सगळें करून मंदोदरीनें उत्तर केलें कीं, नें भक्षिलें तेव्हां ती बोलली कीं, येथें अकस्मात् मयूर मिळावयाचा कधी ना परंतु तुजला मिळाला तर या गर्भति कोणी दैवान् आहे मग तिणें सांगितलें कीं, राज मयूर होतानो अकस्मात् घरावर बसला होता. तो मारून भक्षिला. हें ऐकून तिणें जाऊन राजास सांगितलें इकडे मंदोदरी मोराविषयीं बोभाड ऐकून सावध जाहली. नंतर राजा ह्मणाला कीं, असाक्ष गोष्टीचें प्रमाण करावून धरावें ? मग कुंभलीनें हें वर्तमान ऐकावें ह्मणून प्रधानास एवें पेशीत घालून मंदोदरीचे घरीं नेला. आणि तिला सांगितलें कीं, माझा कां

हीं वस्तुभाव त्या पेटींत आहे ही पेटी दोन घटिका तुझे घरीं ठेविलें. असें बोलून ठेविली. आणि आपण स्वभावीक पेटीजवळ बसून मंदोदरीजवळ पुनः मयूराची गोष्ट काढिली कीं, तुजला मयूर कसा प्राप्त झाला तें सांगावें. ते व्हां तिणें विश्वासें करून पूर्ववत सर्व वृत्तांत सांगितला. तो ऐकतांच कुंठणी नें पेटीवर हात मारिला. हें मंदोदरीनें पाहून कांहीं कृत्रिम आहे असें समजून ह्याणाली कीं, हे सखी ! मयूर भक्षिला हें पहात आहे तों प्राप्त काळ जाहला. यास्तव स्वप्नाचा भावकाय ? तो सांगावा. इतकें श्रवण करितांच प्रधान बाहेर निघून राजास तें वर्तमान सांगितलें. आणि ती कुंठणी मातबर सावकार याची इजत घेत होती म्हणून गाढवावर बसवून नगराबाहेर घालविलें. ही कथा सांगून शुक ह्याणाला कीं, हें चातुर्थ्य तुजला असेल तर जावें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा २२वी.

याहिदेविपुनर्याहियदिगंतुंत्वदा ज्ञयः ॥ यदिवे
त्स्फुतरं कर्तुं यथा मुडिकया कृतं ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझा जाण्याचा आग्रह आहे तर जावें, परंतु जसें पूर्वी मुडिकेनें आपले भर्त्यास उत्तर केलें तसें तूं जाणत असशील तर जावें. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी एकपूर नगराचे ठायीं साठेकी म्हणून एक शेती होता, त्याची स्त्री मुडिका होती, ती प्रति दिवशीं पतीस भोजन घेऊन शेतास जात असे. त्यावेळीं मार्गांत शूरपाल नामें येऊन तिचा उपभोग करित असे, असें असतां एकेसमयीं मार्गांत तार डेवून शूरपाला बरोबर क्रीडा करूं लागली. हें तुळ देव नामा कोणी एक मार्गस्थ घाणें पाहून समीप आला. आणि मेलेला उंठ पडला होता. त्याचें मांस किंचित् त्या तारांत टाकून आच्छादन वस्त्र जसें होतें तसेंच घालून ठेविलें. नंतर मुडिकेनें तें तार तसेंच नेऊन पती पुढें ठेविलें. त्याणें वस्त्र काढून पाहिलें. तो दुर्गंधी घेत आहे. नंतर स्त्रीस विचारिलें कीं हें काय ? तेव्हां मुडिकेनें हात जोडून भीतभीत उत्तरकेलें कीं, पूर्व दिवशीं रात्री तुझ्यास उंदानें भक्षिलें असें मीं स्वप्नांत पाहिलें. आणि त्या विघ्नाचा परिहार व्हावा म्हणून आज मार्गांत उंठ मेलेला पाहून त्याचें मांस किंचित् पात्रांत घालून आणिलें आहे. याचा पास मात्र घ्यावा आणि टाकावें असें ऐकून साठेकी घाणें आपल्यास-

विद्य आलें होते परंतु स्त्रीं परिहार केलें. अशी कल्पना करून संतुष्ट जाहला. आणि मांसाचा वासमात्र घेऊन टाकिलें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २३वी.

व्रजदेविमनोयत्ररमतपुरुषांतरे ॥ कुट्टिण्या
श्रितंश्चत्वाचातुर्यंत्वयितादृशम् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! ज्या अन्य पुरुषाचे ठायीं तुझे मन रमत असेल त्याकडे जावें. परंतु कुट्टिणीचें वर्तमान सांगतों तें श्रवण करून त्या प्रमाणें तुजला चातुर्य असेल तर जावें

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी प्रभावती नगरीचे ठायीं सुंदरसेन नामें राजा होता. त्याची स्त्री शृंगार सुंदरी व पुत्र श्रीमान् तो सकल विद्या व कला यांचे ठायीं निपुण झाला. नंतर धूर्तमाया नामें एक प्रसिद्ध कुंठीण नगरांत होती, तीस आपून सांगितलें कीं, मीं आपला पुत्र तुझे स्वाधीन करितों. त्यास स्त्रियांचे मायेची वंचना करावयाचीं उत्तम ज्ञानें सांगितल्यास तुजला सहस्र मोहोरा देईन. आणि स्त्रियांनीं त्याची वंचना केलीतर तुज पासून दुपट घेईन. असें ससाक्ष बोलून पुत्र घेतला. आणि त्या कुंठीणीचे घरीं पाठविला. नंतर तिणें त्यास किती एक वेश्यांचीं चरित्रें व स्त्रियांचीं कपटें शिकविलीं नंतर प्रसिद्धा पूर्वक राजाचे स्वाधीन केला. सुंदरसेन याणें पुत्राची परिक्षा पहावी म्हणून लारवरूपयांचा जिन्नस पुत्रा बरोबर देऊन साकारा करावयास ही पांढरी पाठविला. तेथें कमलावती नामें वेश्या रहात होती. तिज बरोबर एक वर्ष सुखें क्रीडा करावयास राहिला. तिणें त्याची वंचना करून द्रव्य घ्यावें म्हणून अनेक उपाय केले. परंतु द्रव्य हातास येईना हें तिणें. आपले मातेस सांगितलें, तेव्हां माना म्हणाली कीं, हा देशांतरास जाऊं लागेल ते समयीं कपट करून द्रव्य घेऊं. तेव्हां कमलावतीनें विचारिलें कीं, कपट काय करावें ? मग माना म्हणाली कीं, हा जातेसमयीं तूं बहुत खेद करून म्हणावें कीं, मी तुज बरोबर देशांतरास येतें त्यास मला न्यावें नाहीतर मी तुजपुढें प्राणत्यागिन असें बोलवें. आणि त्याजबरोबर जातेसमयीं गांवां बाहेर विहीर आहे तीं उडी घातली म्हणजे ती प्रसन्न होऊन तुजला द्रव्य देईल. मी विहीरी मध्यें पूर्वीच जाळें बांधून ठेविलें. असा निश्चय करून राजा आपले देशीं जाऊं लाग-

ला तेव्हा कमलावतीने तसेच केले. तेव्हा राजपुत्र घाणें प्रसन्न होऊन सर्वस्व तिजला दिलें. तें द्रव्य परतीं पडतांच कमलावतीने अपमान करून राजपुत्रास बाहेर घालविलें. मग श्रीमान चाचा नाश जाहला असतां आपलीं तारवें घेऊन घरीं आला. आणि झालेलें वर्तमान पित्यास प्रधान मुखें निवेदिलें. तें पित्यानें श्रवण करून पुत्राचें समाधान केले. आणि धूर्त मायेस बोलावून आणून-सांगितलें कीं, तूं वेश्या चरित्रां शिकविलेंस तथापि वेश्येचे घरीं कुटुंबीनें सर्वस्व घेतलें ह्यापून कौतुकें करून वृत्तांत सांगता झाला. नंतर धूर्त माया ह्याणाली कीं, स्त्रियांनीं विठंबना नकेली असा पुरुष कोण आहे? स्त्रीचरित्र अपूर्व आहे. वेश्येनें तुझे पुत्राची वंचना केली हें सत्य आहे. परंतु हें पुनः पूर्ववन जिन्नस नावेंत भरून मजला बरोबर देऊन पुत्रास तथें पाठविलें. नंतर राजा नें वमळार पहावयास्तव दुष्यट जिन्नस व आपला पुत्र श्रीमान् चास धूर्त मायेचे स्वाधीन करून त्यास हीपांतरास पाठविला. तथें गेल्यानंतर तो सर्व मित्रांस व कमलावतीस भेटला. तिणें पुनः द्रव्य घेऊन आला हें पाहून त्यास आपले घरीं मोठ्या नम्रतेनें बोलविला आणि आपण द्रव्य हरण करूं लागली. या प्रमाणें कित्येक दिवस गेल्यानंतर धूर्तमाया चांडालणीचें रूप घेऊन आपला पुत्र कमलावती वेश्येस समागमें घेऊन शय्येवर बसला आहे. अशा समयां त पूर्व संकेता प्रमाणें दारीं गेली. ती आली असें पाहतांच राजपुत्र श्रीमान-अकस्मांत पलंगां वरून उठून लपूं लागला. हें पाहून कमलावती ही उठून उभि राहिली. आणि विचारिलें कीं, हें काय? तेव्हां तो ह्याणाली कीं, बाहेर आली आहे ही माझी माता, धूर्तमाया इचें नांव. ती घरांतल सर्व द्रव्य घेऊन बहुत दिवस पळून आलों होतो. यास्तव माझा शोध लावून आज मला तिणें पाहिलें. असें बोलून उगाच राहिला. धूर्तमाया दूर उभी राहिली. आणि पुत्रास बोलावून म्हणाली कीं, बहुतां दिवशीं वेश्येचे घरीं सांपडलास! माझे सर्वस्व हरण करून वेश्येस ही बारविलीस याप्रमाणें मोठ्यानें बोलूं लागली. तो राजपुत्र तोंडावर हात देऊन अकस्मांत बाहेर आला. आणि धूर्त मायेचे पाय धरून भूमीवर पडला. हें पाहून कमलावती आपले कुटुंबीसह वर्तमान घेऊन धूर्तमायेस घरांत नेली. आणि विचारिलें कीं, हे माते! हा कोण? याची माता कोण? हें सांगणें. मग धूर्तमाया ह्याणाली कीं, पद्यावती नगरीचा राजा सुंदर सेन याचे घरचे ह्याला खोराची मी स्त्री, माझे नांव मातंगी, हा माझा पुत्र;

माझे सर्व द्रव्य घेऊन येथें आला त्याचा लोभ तूं धरिलास या गोष्टीची मी आतां क्षमा केली परंतु तूं आतां पुत्रा सहवर्तमान माझे घरांचलावे इतकें ऐकतां च कमलावती घाबरी होऊन तिचे पाच धरून बोलली कीं, हें संपूर्ण द्रव्य-घ्यावें आणि याचा बोभाट न करावा. नंतर धूर्तमायेनें उत्तर केले कीं, मीचोरून द्रव्य घेणार नाहीं. या अर्थीं अनेक शपथा केल्या. तेव्हां वेश्या ह्मणाली कीं, मजला प्राण दान द्यावें. विटंबनान करावी. ऐसें बोलली. त्यानंतर धूर्तमायेनें राज पुत्राचें द्रव्य दोन वेळचें घेतलें. आणि पुत्रा सहवर्तमान राजास निवेदिती झाली. तें राजानें श्रवण करून मोठा उत्साह करविला. आणि वेश्येचें द्रव्य आणिलें होतें त्यांतून अर्धें धूर्तमायेस संतोषें करून राजानें दिधलें आणि तिचा बहुत सन्मान केला ही कथा सांगून शुक ह्मणाला कीं, हे चातुर्थ्य तुजला व तुझ्या सख्यांस कोणाला असेल तर परपुरुष समागम करावा. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा २४वी.

याहिदेविविजानासि यद्विजारसमन्विता ॥ स
ज्जनीवपुनः कर्तुं भर्तानिजकचग्रहे ॥ १ ॥

अर्थ—हे प्रभावती! तूं परपुरुषाचे संगार्थ जातेस तर जा. परंतु पूर्वीं सज्जनी नामें स्त्री होती तिणें परपुरुष आणिला असतां तिचे भर्त्यानें पाहून तिचे केंशधरिले. तिणें तें पाहून जसें रुत्य केले तसें जाणत असलीस तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वीं चंद्रपूर नगराचे ठायीं सरपाळ नामें सत्तार होता त्याची स्त्री सज्जनी देवल नामा याजबराबर व्यभिचार करीत असे. त्याचें कर्ज सरपाळ याणें देणें होतें असें असतां आपली स्त्री व्यभिचारिणी असें सरपाळ याणें कर्णोपकर्णो ऐकिलें. तेव्हां सत्य किंवा असत्य हें पहावें ह्मणून परगावीं जातो असें स्त्रीस सांगितलें. आणि आपण बाहेर जाऊन स्त्रीस नकळतां सायंकाळीं घरीं येऊन पलंगा खालीं लडून राहिला नंतर रात्री सज्जनीनें देवल यास बोलावून खोलीचे दाराजवळ आली इतक्यांत सरपाळ याणें देवलास पाहून अकस्मांत पलंगास खून निघाला आणि स्त्रीची वेणी घरिली. नंतर सज्जनी देवलास पाहून बोलती झाली कीं, साक्षात्पती परगावीं गेला आहे तो आल्यावर रुपये देईल. असें मी बोलून असतां तूं माझे पाठीमागून आलास! त्यास ईश्वर

सन्नेनें पतीही आला असतां आपले रूपचे मागून घेणें. असें बोलून पाठी-
मागें फिरून सरपाळ यास झणाळी कीं, स्वामी! याचें देणें काय आहे. तें आनां
द्यावें. वारं वार इजत घेतो हें ठीक नाहीं. असें ऐकून सर पाळ याणें वेणी सोडि-
ली. आणि देवळ यास कांहीं रूपचे देऊन वाटेस लाविला. आणि आपण ही सं-
तोषें करून रहाता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितोझा.

कथा २५वी.

कुरुचेद्रोचतेभीरुयदिवेत्सिप्रतीपताम् ॥ सि-
द्धक्षपणकोयदुद्धुद्धिपूर्वसमाचरेत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुजला जे गोड वाटेले तें कर. परंतु पूर्वीं सिद्धक्षपण या
णें आपला प्रतिस्पर्धी याचें पारिपत्य केलें तसें करावयास तुझे बायीं बुद्धी अ-
सेल तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं चंद्रवती नग-
रीचे बायीं सिद्धक्षपण नामें जैन राहात होता. तो महा पंडित राजाश्रित ते-
थे कांहीं दिवसें करून श्वेतांबर दुसरा नास्तिक आला. तोहि पंडित. त्याणें
सर्व जन वश्य केलें. आणि राजाहि वश केला. तें कठीण वाहून सिद्धक्षपण
याणें सर्वसि सांगितलें कीं, आर्ह्यां ब्रह्मचर्यें करून असावें हा आमचा धर्म
असतां हा श्वेतांबर वेश्या गमन करितो. असें बोलून एका वेश्येस द्रव्य दे-
ऊन श्वेतांबर यांचे घरीं पाठविली. आणि आपण चार गांवांतील श्रेष्ठ
पुरुष बरोबर घेऊन सूर्योदया पूर्वीं पहांटेस त्यांचे घरीं गेला. तो श्वेतांब-
र नग्न होऊन कांहीं मंत्र साधन करीत होता. तेसमयीं वेश्येनें जाऊन हा
त धरिला आणि बाहेर आणिला. हे लोकांनीं पाहून बड्याचें व्रत ब्रह्म-
चर्य असतां या श्वेतांबरानें अमर्यादा केली. हा भ्रष्ट जाहला असें त्यास
बोलून नगराबाहेर घालविला. नंतर सिद्धक्षपण संतोषें करून सहता
झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा २६वी.

याहिदेविस्वदोषघ्नंयदिजानासिप्राषितुम् ॥ स्व-
पतीरत्नदेवीचप्रासजारद्वयान्विता ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! आपले दोषाचा नाश होईल असें प्राषण करावया-
स जाणत असलीस तर जा. परंतु जसें पूर्वीं रत्नदेवीनें एकेसमयीं दोन

जार उपभोगार्थ आपले गृहीं आले असतां तिणें आपले पतीस जसें भाषण केले तसें तूं करावयास जाणत असशील तर जा.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी जलोदना-
में नगरींत नक्षेमराज नामें राजपुत्र रहात होता. त्याची स्त्री रत्नदेवी सं-
दरव व्यभिचारिणी होती. ती देवराज नामें ग्रामाधिपति व त्याचा पुत्र धव-
लाक्ष या उपनयतां बरोबर क्रीडा करीत असे. असें असतां एके दिवशीं रत्न-
देवीचा भ्रतार बाहेर गेला असतां प्रथम धवलाक्ष आला मागाहून अर्ध परि-
केचे अवकाशें त्याचा पिता देवराज तोही भोगार्थ आला. तेव्हां रत्नदेवीनें-
धवलाक्ष यास लपवून देवराज याज बरोबर क्रीडा करूं लागली. इतक्यांत
रत्न देवीचा पती बाहेरून घरीं आला. त्यास समयीं रत्नदेवी देवराज याज व-
र क्रीडायमान होऊन झणते कीं, येथें कोणास शोधितोस ? आमचे घरींको-
णी आला नाही असें बोलून देवराजास हातीं धरून बाहेर घालविती-
जाहली. नंतर क्षेमराज याणें विचारिलें कीं, याजवर क्रोध किमर्थ केला-
स ? मग तिणें धवलाक्ष यास बाहेर काढून पतीस दाखविला. आणि एकां-
तीं बोलली कीं, याचे बरोबर कलह होऊन बाप मारिले या भयानें हा धवलाक्ष-
आपले घरीं आला तो मी लपवून ठेविला होता त्याचे शोधास देवराज आ-
ला यास्तव मी त्यास रागें भरून घालविला. असें एकीकडे बोलून धवलाक्ष
यास ही आपले घरीं जावें असें सांगून आपल्या घरांतून घालविला. नंतर क्षेम-
राज यास बहुत संतोष जाहला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो
जाहली.

कथा २७ वी.

रंभोरुगच्छुकामं त्वं न ते विभं करोम्यहम् ॥ मोहि-
नीवसमथ्यचिंज्जारगोपनकर्मणि ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं परपुरुष भोगार्थ जातेस तर जा. मी तुझे कार्यास विघ्न
करीत नाही परंतु मोहिनी सारखें जाराचें रक्षण करावें असें तुझे गर्यीं चातु-
र्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतां श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभाव-
ती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वी शंकर पूर ग्रामीं अही नामें बाणी रहात हो-
ता त्याची स्त्री मोहिनी ती कुसूर्ख धूर्त याज बरोबर क्रीडा करीत असें हे पती
स समजल्यानंतर स्त्रीस बाहेर जावया विषयीं निषेध करून आपले सम-
प बाळगीत असे. याप्रमाणें असतां मोहिनीनें कुसूर्ख धूर्त यास सांगून

केत केला. आणि आपण रात्रो पलंगावरून खाली उतरून निजली त्या सभ
 यीं धूर्तही येऊन निजबराबर क्रीडा करू लागला. त्या समयांत अही बाणी-
 जागा होऊन शीघ्र धूर्तीचें शिस्त धरिता जाहला. आणि स्त्रीस ह्मणाला कीं,
 सत्वर उठून दिवा लावावा मी चोर धरला आहे. हे ऐकून मोहिनी ह्मणाली-
 कीं, अंधारातून जावयास मी भय पावतें. तर मी चोरास धरित्यें तुम्हीं शी
 घ्र बाहेर जाऊन दिवा लावावा या प्रमाणें बोलिली. त्यानंतर अही याणें चो
 र तिचे हातीं देऊन आपण दिवा लावून आणावा ह्मणून गेला. इकडे तिणें कु
 मूर्त धूर्त यास बाहेर घालवून पलंगा समीप गाईचें वांसरून आणिलें आणि
 त्याची जीभ धरून आपण निजली त्या समयां अही बाणी हातांत कावी घेऊ
 न दिवा आणून पाहिलें तों गाईचें वत्स त्याची जीभ धरून स्त्री निजली-
 आहे नंतर तिजला जागी करून विचारिलें कीं, हे काय ? तेव्हां तिणें सांगि
 तलें कीं, तुम्हीं माझे हातीं काय दिलें तें धरून भयास्तव डोळे झांकून नि-
 जल्यें होत्ये. परंतु हे आपले गाईचें वत्स त्यास स्तुधा लागली ह्मणून पुढें ये-
 ऊन माझी मांडी चारली. तेव्हां लाळ पडली ती मला तिद्वेचे योगें करून सप्त
 जली नाही. असें बोलून वत्स सोडिलें. आणि पतीची निर्भत्सना केली. तोहि
 लज्जित होऊन निद्रा करिता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श० क० झा०

कथा २८ वा.

कृशोदरिप्रयाहितं कर्तुं जानासिवायदि ॥ जर
 से भर्तरी पूर्वे यथा देविकया कृतम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं परपुरुष भोगार्थ जातेस तर जा. परंतु पूर्वी देविकेनें
 आपला भ्रतार जरस याला जसें केले तसें संकटकाळ प्राप्त झाला असतां क
 रावयास जाणत असलीस तर जावें. दुसरे दिवशीं प्रभावती घन शक झोळत
 आहे कीं, पूर्वी कुडासग्रामाचे ठायीं जरस कुटुंबी रहात होता तो महापूरव-
 त्याची स्त्री देविका व्यभिचारिणी ती प्रभाकर ब्राह्मणा बरोबर विब्व्याचे वृक्षा
 खालीं व्यभिचार करीत असे हे वर्तमान जरस याणें कर्णोपकर्णो ऐकून तें
 सत्य किंवा मिथ्य हे पहावें यास्तव एके दिवशीं विब्व्याचे झाडावर जाऊन ब
 सला. तो देविकेनें वृक्षा खालीं प्रभाकरास आणून व्यभिचार करिती जाहली
 नंतर प्रभाकर याणें तिचा पति झाडावर बसला हे पाहून दूर गेला, आणि
 एका झाडा खालीं लपून बसला इकडे जरस देविकेचा पती खाली उतरून

न स्त्रीस ह्यणाला कीं, बहुत दिवस चुकवत होतीस परंतु आज कुकर्मति सां पडलीस तूं दुसऱ्या पुरुषाबरोबर नित्य येऊन हें कर्म करितेस तर आज-या गोष्टी विषयीं तुझे पारिपत्य करितों तेव्हां देव कीनें उचर केले कीं, मीत र कुकर्म केले नाहीं. शेतास जातानां वाटेस उष्ण लागले म्हणून येथें क्षण मात्र बसल्यें असें असतां तुह्यास विपरीत भासलें तस्मात् या रुक्षाचा कां-हीं गूण आहे तेव्हां जरस ह्यणाला कीं, आतां मी खालीं बसतो तूं वर जाऊन पहा तेव्हां देविका झाडावर चढून बसली आणि खालीं मर्त्याकडे पाहून ह्यणाली कीं, बहुत दिवस मजपाशीं प्रतिज्ञा करीत होतां परंतु दुसरे-स्त्री जवळ गेली ही तुमची चोरी आज सांपडली असें बोलून जरसावर क्री-ध करिती जाहली तेव्हां जरस आपले ढीकाणीं लज्जित होऊन तिचे समाधा-न करिता जाहला. आणि तिला घेऊन घरास जाता झाला. ही कथा श्रवणक-रून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा २९वी.

ब्रजदेविपरंजारं कर्तुं जानासि चेत्तथा ॥ निजजा-
रस्य गुप्त्यर्थं यथासुंदरिणा कृतम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! पूर्वी सुंदरीनें आपले राजाचें संकट समझीं जसे र-क्षण केले तसे रक्षण करावयास जाणत असलीस तर जा. ज्या पुरुषाकडे तुझे अंतःकरण रमत असेल त्याजकडे जाण्या विषयी कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती मत्त शक बोलत आहे कीं, पूर्वी शिलाग्रामी म-हाधन नामें सावकार रहात होता त्याची स्त्री सुंदरी ती मोहन धूर्त आज ब-राबर व्यभिचार करीत असे तेव्हां एके दिवशीं मोहन आला इतक्यांत म-हाधन ही मागाहून येतो हें सुंदरीनें पाहिलें मग मोहनास शिब्यांत न-ग्न बसविलें. शिबें माडीस लोंबत ठेंविलें आणि आपण तरेनें वाहेर ये-ऊन महा धनास म्हणाली कीं, स्वामी ! नागवें भूत घेऊन शिब्यांत बसलें आहे त्यास कोणी भूत वैद्यास सत्वर आणावा हें महाधन याणें ऐकून वि-चार न करितां भूत वैद्याच्या घरास गेला. इतक्यांत सुंदरीनें मोहनास खाली उतरून वाहेर घालविला. आणि महाधन भूत वैद्य घेऊन आ-ला त्यास ह्यणाली कीं, तुम्हां यावयाचे पूर्वी भूत पळून गेले नंतर भू-त वैद्य आपले घरास गेला. आणि महाधन वैद्याची सुक्ती करून संवु

ए जाहला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३०वी.

गच्छदेविविरुद्धार्थे गमनेन मतं मम ॥ विषमं यदि वे
लित्व मुत्तरं मूलदेववत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुजला कुकर्म करावया विषयीं माझे मत नाही. परंतु तूं संकट कालीं मूळ देवा सारिखें भाषण करून मुक्त व्हावें असें जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. पूर्वी भयंकर सप्तशानाचे ठायीं कसकव वेताळ अशीं दोन पिशाचें राहात होतीं. त्यांस धूमप्रभा व मेषप्रभा ह्या दोन स्त्रिया अकस्मांत प्राप्त जाहल्या नंतर भूतांचा परस्परें त्या स्त्रियां विषयीं कलह होऊं लागला. इतक्यांत मूळदेव ब्राह्मण त्या मार्गानें जात होता. त्या समीप जाऊन त्यास विचारिलें कीं, ह्या दोन स्त्रिया आहेत यांतून आह्यास उभयतांतून कोणास कोणती योग्य आहे हें यद्यर्थ सांगावें. तेव्हां ब्राह्मण सत्यवादी कशील परंतु समय विपरित जाणून सांगितलें कीं, ज्याचे चित्तास जी चांगली भासेल ती त्याणें घ्यावी. असें बोलून ब्राह्मण पिशाचाचे हातून मुक्त होऊन स्वगृहा प्रत जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३१वी.

यथेच्छं ब्रजकल्याणियत्रेच्छसिकुशोदरि ॥ श-
शकस्य वने बुद्धिरस्ति चेदात्मरक्षणे ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! ज्याठिकाणी जावयाची तुझी इच्छा असेल त्या ठिकाणी जा. परंतु पूर्वी अरण्या मध्यें आपलें रक्षण करावें एतदर्थ ससा जसें जाणत होता तशी बुद्धी तुझे ठायीं असेल तर जावें.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शरक बोलत आहे कीं, पूर्वी मधुर वनाचे गाथीं विंगळ नामें सिंह राहात होता. तो अरण्यातील पशुमाखू लागला. तेव्हां सांघीं सिंहासमीप जाऊन नेम केला कीं, प्रतिदिवशीं एक पशु देन जाऊं. आणि तूं सर्वांचें रक्षण करावें. तें सिंहानें मान्यकेलें. नंतर एके दिवशीं सशाची पाठी आली तेव्हां ससायाणें विचार करून प्रातः कालीं जावयाचा नेम राहून मध्यान कालीं भीत भीत गेला. त्यास सिंहानें विचारिलें कीं, तुला विलंब कां लागला? या उपर मी क्षमा करणार नाहीं. ससा ह्याणाळाकीं, स्वामी हा अपराध मजकडे

नाहीं. आह्मीं पांच ससे तुमचे नेमा प्रमाणें येत असतां मार्गी दुसरा सिंह आला त्यास आह्मीं तुमची हाही दिली असतां चार ससे भक्षिले. मी मात्र पळून स्वापीस सर्ववर्तमान सांगावयास आलों त्यास या गोष्टीचा विचार नकेल्यास दोघांचा निर्वाह आह्मीं गरिबांनीं कोठून करावा ? हे श्रवण करून सिंह हाणाला कीं, माझे वनांत दुसरा सिंह येऊन माझीं वनचरें भक्षितो हें ठीक नाही. तर आधीं सिंहाचें पारिपत्य करीत मग भोजन होईल. त्यास सिंह कोठें आहे ती दाखवणें. नंतर ससा याणें एक खोल आड पाहून तेथें सिंहास नेऊन दाखविला. आणि हाणाला कीं, आतांच आपले भयें करून विहिरींत गेला. मग सिंहानें आडांत आपलें प्रतिबिंब पाहून दुसरा सिंह आहे असें मानून सकोध जाहला आणि त्यास मारावयास आडांत उडी टाकिली. आणि मृत्यु पावला. ही गोष्ट ऐकून वनचरांस समाधान जाहलें. आणि परम संतोषें करून राहिलीं. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३२वी.

याहिदेविमनोयत्ररमतेकमलानने ॥ राजिनीव
विजानामिवक्तुं धूलिप्रदर्शने ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझे मन ज्या ठिकाणीं रमत असेल तेथें जा. परंतु पूर्वी राजिकेनें आपले सासूस धूळ दाखवून जसें उचर केलें तसें करावयाचें चातुर्य तुजला असेल तर जा. याविषयीं कथा सांगतो एक. दुसरे दिवशीं प्रभावती भतशक बोलत आहे कीं, पूर्वी शांतपुरीचे गयीं केशवशेट वाणी रहान होता त्याची स्त्री मोहिनी, पुत्र सोमक आणि पुत्र स्त्री-राजिनी परम सुंदर परंतु व्यभिचारिणी असें असतां एके समयीं तिची सासू मोहिनी इणें कांहीं द्रव्य देऊन गहूं आणावया करितां राजिनीस बाजारांत पाठविली तिणें बाजारांत गहू घेऊन येते समयीं परपुरुष पाहिला. त्याज बरोब संकेतें करून गहूं वाण्याचे दुकाना पुढें बाजारांत ठेवून आपण संकेता प्रमाणें त्या स्थळीं जाऊन क्रीडा करिती जाहली. त्या समयींत वाणी याणें मोठें तीळ गहू घेऊन त्यांत धूळ भरून ठेविली. राजिनीनें दोन घटिका क्रीडा करून घाबरेपणें येऊन तशीच मातीची मोट उचलून घेतली नंतर सासूनें मोट सोडून गहू पाहूं लागली तों धूळ पाहिली. तेव्हां राजिनीनें हात जोडून सांगितलें कीं, बाजाराचे रस्त्यांत माझे हातून पैसा रवालीं पडला. त्याचा शोध करावयास्तव ही माती जमा करून आणिली आहे. मग मोहिनीनें पैसा हरपला हें पाहून खिन्न होऊन उगीच राहिली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ३३वीं.

कोदोषोगमनाद्देवीवैत्सिचेत्कर्तुमुत्तरम् ॥ अती
वजारिणीयद्द्रुमिकापतिसन्निधौ ॥ १॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तू गेलीस तर काय दोष आहे ? सुखे करून जा. परंतु पूर्वी आपल्या पति सन्निध रंभिकेनें जसें उत्तर केले तसें संकट समयीं तूं जर करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवणकर. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुकबोलत आहे कीं, पूर्वी शंकर पुराचे ठायीं शंकर माळी भाग्यवंत रहात होता. त्याची स्त्री रंभिका अति व्यभिचारिणी असे. एकदां श्राद्ध दिवशीं रंभिकेनें आपले उपपतिचार परस्यरेन कळतां भोजनास बोलाविले. आणि शंकर याणें आपले जातीचे चार माळी बोलाविले. इकडे उपपतिभ्रं प्रथम वाणी भोजनास आला. त्याचें अर्धस्नान होते समयीं सुतार येता झाला. तेव्हां वाणीयास वेळूची खोली बडून जुनी होती. त्यांन लपवून ठेविला. नंतर सुतार स्नान करतो इतक्यांत तरळ नामा तिसरा आला. तेव्हां सुतारही वाणी याचे खोलीत लपविला. नंतर तरळ स्नान करित आहे इतक्यांत बलाधीप चवथा आला. तेव्हां तरळास मांड्यांची खोली होती तथें ठेविला. बलाधीप याचे स्नानाचे संधीस चार माळी घेऊन शंकर येता झाला. तेव्हां बलाधिपास नेऊन तिघे जेथें लपविले होते त्या खोलीवर वेळूची माडी होती. तथें बसविला. तो इकडे सायंकाळ झाला. तेव्हां रंभिकेनें खरा करून माळीयास भोजनास देऊन चवथे आपले उपपति होते त्यांस पृथक् पृथक् अन्न नेऊन देती झाली. सर्वभोजनास बसले इतक्यांत वाणी याणें क्षीर ऊष्ण लागली म्हणून फुत्कार केला. तेव्हां सुतार व तरळ यांस सर्प आला असें भासून आपलीं तारें मारून घांव मारून माडी खोलीं उडी टाकिली. तो माडी पडूं लागली. म्हणून वाणी, सुतार व तरळ असे तिघेही खोलींतून बाहेर पडून पळाले. आणि चौघेही आपापले घरास गेले. इकडे काय गडबड आहे म्हणून शंकर-सहवर्तमान भोजन टाकून उठला. आणि बाहेर पाहिलें तो अंधारांत काहीं दिसलें नाहीं. मग शंकर याणें स्त्रीस विना

रिले कीं, कोण बाहेर गेल्या सारखे दिखले हें काय? ते समयीं रांभिकेने उत्तर केले कीं, स्वामी आज तुझी भोजनास सायंकाळ केलात तेव्हां काळातिक्रम जाहला व भक्ती हीन श्राद्ध केले यास्तव क्रोधें करून तुमचे वडील श्राद्धास आले होते. ते विनमुरव होऊन उपोषित गेले. नाहींतर आपले खोळींतून कोण बाहेर निघणार! तस्मात् पुनः उदरक श्राद्ध करावें. हें शंकर याणें सत्य मानून दुसरे दिवशीं श्राद्ध केले. ही कथा श्रवण करून प्रभावती निद्रे कारणें गमन करितो जाहली.

कथा ३४वी.

याहि देवि गते वेत्सि यदि भामिनि भाषितुम् ॥ कु-
मार्थैस्वपदं दत्वा यथोक्तं शंभुना पुरा ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं परपुरुष संगार्थ जातेस तर जा. परंतु पूर्वी अरण्याचे गर्भी शेत सारवणारी स्त्री होती. तिणें शंभुना मा ब्राह्मण याचें वस्त्र घेतलें असतां त्याणें जसें चातुर्थीनें भाषण करून परत घेतलें तसें समयीं भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, कोणीं एके नगरींत शंभुना मा ब्राह्मण घृत पिय रहात होता तो एके दिवशीं ग्रामां तरास जात होता तो मार्गांत शेताचे बांधावर शेत रक्षावयास एक स्त्री बसली होती तिजला पाहून समीप आला. आणि तिजला तांबुल देऊन तिशीं उपभोग केला. नंतर तिणें त्याचें वस्त्र घेतलें. ते मागावयास लागला. तेव्हां तिणें वस्त्र न देतां घरास जाऊं लागली. नंतर शंभु याणें शेतांतली जो धळ्याची कणसें घेऊन मार्गें लागला आणि गांवचे लोकांस ह्याणाला कीं, पांच कणसें मी घेतलीं यास्तव तिणे माझे वस्त्र पांच रुपयांचें घेतलें हा तुमचे गांवचा न्याय किं काय? नंतर सर्वांनीं तिजकडून वस्त्र ब्राह्मणास देवविलें नंतर तिणें लज्जेस्तव पूर्व वृत्तांत नसांगतां वस्त्र दिलें. आणि ब्राह्मण वस्त्र घेऊन घरास आला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३५वी.

गच्छ देवि नते देवो यदि तत्र गतासति ॥ स्वार्थं कर्तुं
विजानासि तिलक्रय करायथा ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! पूर्वी सांब नामा वाणी याणें आपले स्वार्थ करितो

जसें चातुर्य केले तसें करावयास वूं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रन शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कोणी एक सांबनाया वाणी तीळ खरेदी करावया करितां ग्रामांतरास जाऊन तेथें भांड शालीक वाणी याजपाशीं विचारिलें त्याणें तीळ लागतील ते देतो असें बोलून सांब वाणी यास आपले घरीं भोजनास नेलें. त्याणें भांड शालीक याची स्त्री सुंदर पाहून तिला आपली हिन्याची आंगठी देऊन भोग करिता जाहला. नंतर बाहेर येऊन भांडशालीक यास ह्याणाला कीं, आह्यास शंभर खंडी तीळ द्यावयाचा करार केला आहे, ते द्यावे. नंतर भांडशालीक ह्याणाला कीं, करार कोणी केला ? तेव्हां सांब वाणी बोलिली कीं, पूर्वी शंभर खंडीचा निश्चय करून तुझे स्त्रीनें माझे हातांतील आंगठी घेतली, असतां तीळ द्यावयास विवाद करितोस हें साब कारास उचित नाही. तेव्हां भांडशालीक याणें पुत्रास आपले स्त्रीकडे पाठवून आंगठी आणविली. आणि स्त्रीस ह्याणाला कीं, आह्यांस न कळतां व्यवहाराचा निश्चय करितोस तेणें करून स्वार्थ होणार नाही. असें बोलून सांब वाणी यास आंगठी व करारा प्रमाणें तीळ देता झाला. ही कथा सांगून शक ह्याणाला कीं, हें चातुर्य तुजला असेल तर जावें हें ऐकून प्रभावती शयन क. झाली.

कथा ३६वी.

त्वयास्सखेन गंतव्यं तज्जारं प्रतिसत्वरं ॥ जानासि

त्वयजंतीवद्यदिवक्तुंसदुत्तरम् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुझे मनांत जायाकडे जावें असें आहे तर जा. परंतु जयंती सारखें उत्तम प्रकारचें भाषण करावयास जाणत असलीस तर सखे करून न जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रन शक बोलत आहे कीं, पूर्वी सरडगांवीं शूरपाळ पाठील रहात होता. त्याची स्त्री जयंती नित्य आपणास पितांबराची चौकी मागत असे तेव्हां शूरपाळ ह्याणाला कीं, पितांबर ह्याणजे काय ? हें आम्हाचे घरीं कोणाला ठाऊक नाही. तर त्याची कंचुकी केवू न द्यावी असें बोलून नंतर दुसरे दिवशीं शूरपाळ गांवकरी यांचे मंडळींत जाते समयीं जयंतीनें सभेंत जाऊन शूरपाळ यास बोलली कीं, आपले घरीं शिजलीना शिजली आंबील आहे ती भक्षावयास चलावें. हें शूरपाळ याणें ऐकून घरीं येऊन स्त्रीस ह्याणाला कीं, चौघांत येऊन वूं काय बोलिलीस ? येणें करून न लघुत्व प्राप्त जाहलें तर मी तुला पितांबराची चौकी देतो परंतु बोलली आहे

स नें असत्य करावें असें बोलून तिजला कंबुकी देता जाहला. तेव्हां तिणें सांगितलें कीं, उदरक मी घेऊन हें वचन बोलेन त्या वेळीं तुहीं गांवकरी जवळबसले असतील त्यांस घरां घेऊन यावें. नंतर शहरपाळ याणें दुसरे दिवशीं नसेच केले. तेव्हां जयंतीनें जेवायाचें साहित्य उत्तम करून भ्रतारा सहित गांवकरी यांस जेवावयास उत्तम वाटिलें. तें सर्वांनी पाहून ह्याणाले कीं, ही स्वभावे करून उद्धर आहे चाज करितां शहरपाळ यास मनस्वी बोलते परंतु कर्तृत्वचांगळें आहे. असें ऐकून शहरपाळ संतोष पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३७वी.

यथेष्टं ब्रजकल्याणि न तदोषोस्तिकश्चन ॥ लांगलीवविजानासियदिकर्तृत्वमुत्तरम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं स्वस्थपणें जा. गेलीस नर काय दोष आहे. परंतु पूर्वी लांगलीनें आपले शेतातील सर्कती यास भाषण करून आपलेपतीनें समाधान केले. तसें उत्तर करावयास जाणत असलीस तर जाया विषयीं कथा सांगतां श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी संगम गांवीं एक कुटुंबी दुर्बळ रहात होता त्याचे शेताचा सर्कती तर्पण शाली तो शेताची चांगली व्यवस्था करीत असे त्यास भोजनास शरपतीची स्त्री लांगली नामें घेऊन जात असे तेथें भोजना नंतर संगही होऊं लागला. हें वर्तमान शरपतीनें ऐकून पहाक्या करितां स्त्रीस नकळतां तो दुसरे शेतांत दूर जाऊन लपून बसला. याचे पूर्वी उभयतांचा संग जाहला. नंतर शरपतीनें पाहिलें व त्यासही लांगलीनें पाहून तर्पण शाली याजवर रागें भरून ह्याणाली कीं, शेतांत नां गरचालवीत नाहीस परंतु हें मी पतीस सांगेन तेव्हां तो तर्पणशालीही समजून ह्याणाला कीं, नांगर मी धरावा आणि शेताचें काम करावें आणि तुझे पतीस अर्धावांटा द्यावा अशी सर्कती मला पुरवत नाही. तूं आपले पतीस सांग हें शरपतीनें ऐकून विचार केला कीं, या उभयतांचें कळहाचें सापण होत आहे तेव्हा समागम कसा घडेल तस्मान् व्यभिचारा विषयीं ऐकिलें तें असत्य असें मानून घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३८वी.

यत्रेच्छसिततोगच्छविप्रस्येवप्रभावति ॥ स्वहि
तंकुर्वतो देविको विघ्नं कर्तुमर्हति ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझे इच्छा ज्या ठिकाणी जावे अशी असेल त्या ठिकाणी जा. तुजला कोणी विघ्न करणार नाही. परंतु पूर्वी प्रियंवद नामे ब्राह्मण घाणें जसें आपलें स्वहित केले तसें करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, प्रियंवद नामे एक ब्राह्मण मार्गस्थ जात असतां गोविंद शर्मा वाणी राहात होता त्याचे घरीं रात्रि राहावयास गेला. त्याची स्त्री सुंदर व अग्निकारिणी होती. तिज बरोबर प्रियंवदानें भोग करावयास व आपली आंगठी दिली. आणि भोग झाल्यावर आंगठी मागूं लागला. तों सुंदरी देईना यास्तव तसाच उठून मोडकी खाट होती तिजवर घेऊन निजला आणि पहारेस एक खाटेचा पाय मोडून घेऊन वाण्याजवळ आला आणि म्हणाला कीं, हा खाटेचा पाय मी मोडिला म्हणून माझी आंगठी उशा कडे पिशवीत होती ती तुझे स्त्रीनें घेतली आणि आतां देत नाहीं हा धर्मकीं काय ? असें वचन वाण्याचे ऐकून आपले स्त्रीवर रागें भरून आंगठी देविल्ली. तिणें लज्जेस्तव कांहीं न बोलतां आंगठी ब्राह्मणास दिली. ती घेऊन ब्राह्मण घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ३९वी.

याहि देवि परंजारं कुरुवांच्छितमादरात् ॥ यदि व
कुं विजानासितुलाहत् भूधरो यथा ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं पर पुरुषा कडे प्रीती करून आपलें इच्छित कर्म कर परंतु पूर्वी आपलें हरण करणारा तुलाहत् यास भूधर घाणें जसें भाषण केले तसें तूं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कुंठिणी पुरींत भूधर वाणी राहात होता. तो पुण्य कथें करून दरिद्र होऊन देशांतरास गेला. जाते समयीं शेजारीं वाण्याचे घरीं लीरवडी धर ठेवून गेला. पुनः कांहीं दिवशीं द्रव्य साधन करून आला. तेव्हां

घाणें उत्तरकेलेकीं, तुझा लोरवंडी धट उंदरानें भक्षिला. नंतर प्रतरणेची गोष्ट भूधरानें ऐकून शेजाऱ्याचा पुत्र भोजनार्थ आपले घरीं नेऊन लपविला. नंतर शेजारी शोध्यास आला. तेव्हां त्यास सांगितलें कीं, तुझा पुत्र गिधाड घाणें नेला. हें ऐकून शेजारी घाणें राज ह्यरीं जाऊन फिर्याद केली. तेसमयीं राजाधिकारी घाणें भूधरास आपून विचारिलें तेव्हां भूधरानें उत्तरकेलेकीं, महाराज लोरवंडी धट उंदरानें भक्षिला हें खरे तर गिधाड हत्तीस नेतील. मग सुलगानेतील घांत आश्चर्य काय ! हें ऐकून शेजाऱ्यास न्याय करुं घाणों फजीत करून लोरवंडी धट भूधरास देवविला. आणि भूधरा पासून शेजारी घास पुत्र देवविला. हीकथा सांगून शक म्हणूला कीं, हें चतुर्य तुजला असेल तर जावें. अशी कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४०वी.

गच्छत्वं कुरुचा भीष्टं नान्तरायं करोम्यहम् ॥ सः बुद्धि

रिवचे इत्तुं विजानासि स्वकार्यतः ॥ १ ॥

अर्थ—हे प्रभावती! आपले कार्यास्तव सः बुद्धी सारखें भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. मी तुजवर क्रोध करित नाहीं परंतु एत द्विषयीं कथा सांगतों श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं एके नगरींत सः बुद्धी व कुबुद्धी असे दोघे रहात होते. त्यांतून सः बुद्धी देशांतरास गेला व कुबुद्धी त्याचे स्त्री बरोबर कुकर्म आचरूं लागला. कांहीं दिवशीं सः बुद्धी द्रव्य संपादन करून घरीं आला. नंतर कुबुद्धीनें कपट भाव दाखविला. आणि विचारिलें कीं, तूं काय आश्चर्य पाहिलेंस ? मग सः बुद्धी म्हणाला कीं, सरस्वती नदीचे तीरीं एके आडांत आंब्याचे झाडावर अकाळीं एक आंबा पाहिला. मग कुबुद्धी म्हणाला कीं, हें असत्य आहे. याविषयीं तुझी व माझी प्रतिज्ञा, जर हें सत्य आहे तर तूं माझे घरीं येऊन दोहों हातीं जें नेतां येईल ते न्यावें आणि असत्य जाहल्यास मी नेईन. मग रात्रो कुबुद्धीनें जाऊन आंबा होता तो काढून घेतला. नंतर दुसरे दिवशीं दोघे जण पहावयास गेले. तेथें सः बुद्धीनें पाहिलें तो आंबा नाहीं. नंतर कुबुद्धी म्हणाला कीं, आतां काय करावें. तेव्हां सः बुद्धी घास त्याचा भाव समजला कीं, आपले स्त्रीचे ठायीं कुबुद्धीचा लोभ आहे. मग सः बुद्धीनें घरीं येऊन खरेनें आपली स्त्री व वस्तु भाव घरांतून काढून दुसरे ठिकाणीं नेऊन ठेविलें आणि कुबुद्धीस आपून चौघांचे वि-

द्यमानें आपली प्रतिज्ञा सांगता झाला. तेव्हां कुबुद्धी स्त्री लोभेंकरून घरांत गेला. तों स्त्री नाही. मग माडीवर असेल ह्मणून चढावया करितां शिडी दोहों हातीं घेतली. तेव्हां कुबुद्धी म्हणाला कीं, प्रतिज्ञा सिद्ध जाहली. आतां शिडी घेऊन जावें. नंतर कुबुद्धी सरवेद होऊन घरा बाहेर आला. त्या समयीं सर्व जनानीं त्याचा धिःकार केला. नंतर तो आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४१वी.

युक्तं ते गमने देवियदितत्रगतासति ॥ संकटे वेत्सि
तु वक्तुं कश्चिद्विप्रवरो यथा ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझे जाणें फार चांगलें आहे. परंतु तूं गेलीस तर जा. पूर्वी कोणी एक श्रेष्ठविप्र याणें संकटकालीं जसें भाषण केलें तसें भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. एत द्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी पंचपूर नगराचे ठायीं शत्रु मर्दन ह्मणून राजा होता त्याची कन्या मदन लतिका तीस मदन व्यथा होऊन कंठदग्ध जाहला. तेव्हां वैद्यास औषधास्तव राजानें दंडी पित्तिली. कन्येस जो बरी करील त्याचें दरिद्र दूर करीन. मग हें वृत्त एक स्त्रीनें ऐकून आपले पतीस निवेदिलें तें त्याणें ऐकून राजगृहीं गेला. आणि कन्येस पाहून पिशाच्चाचा उपद्रव आहे ह्मणून सांगितलें. नंतर मंत्रें करून बरी करावयास मंडळ करून पूजेचा खटासोप बहुत केला. आणि परिक्षा पाहिली तेव्हां ती मदन पीडेनें व्याप्त आहे असें पाहून मनस्वी मंत्राची गडबड दोन घटिका पर्यंत मोठ्यानें बोलून तें पाहून मदनलतिका विस्मय होऊन हसली. हसावयाचे वेगें करून गळग्रंथी फुटली. आणि राजकन्या स्वस्थ जाहली. नंतर तो ब्राह्मण राजानें दरिद्र रहित केला. ही कथा श्रवण करून प्र. श. क. झाली.

कथा ४२वी.

सुरवेन याहि भोगाय जारं सर्वांगसंदरी ॥ वेत्सिचे

द्याघ्रमारीवशादूले वक्तुं मद्भुतम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं जाराकडे भोगार्थ सुरवे करून जा. परंतु पूर्वी कलह भिषा इत्थीव व्याघ्रीची ग्रंथी पडली त्याकालीं जसें भाषण करून निघून गेली तसें असेल तर जा. या द्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी देवगामी सिंहांमों पाटील रहात होता. -

त्याची स्त्री कलह प्रिया. तिणें एकेसमयीं पती बरोबर कलह करून दोघे पुत्र घेऊन आपले बापाचे घरीं चालिली. मार्गीं जात असतां एका अरण्यांत व्याघ्र पाहिला तो त्या तिघांस पाहून आनंद पावला व पुच्छ झुमीवर आपटूं लागला. त्या वेळीं धांवते समयीं कलह प्रियेनें आपले पुत्रांस घेऊन प्राण संकरीं हाणाली कीं, अरे मूर्खही तुझीं पृथक् पृथक् व्याघ्र भक्षावचास किमर्थ कलह करितां? प्रस्मन एक व्याघ्र आला आहे त्याचा विभाग अर्धा अर्धा भक्षावा. मग दुसराही सांपडेल. इतकें ऐकून व्याघ्रानें विचार केला कीं, ही व्याघ्र मारी आहे पुढें मी गेलों तर पुत्रांकडून मजला मारवील तस्यांत पळूनच जावें हें उत्तम आहे असें ध्यानांत आणून मोठ्या वेगें करून पळता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्र. श. क. झाली.

कथा ४३वी.

ब्रजदेविसयुक्तंते गमनं राजगामिनि ॥ यथा प्र
संगते बुद्धिं व्याघ्र मार्यायथास्ति चेत् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुजला जाराकडे जाणें योग्य आहे. परंतु पूर्वी व्याघ्र मारी इजला जशी बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जा. याविषयीं कथा सांगतां श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती घन शक बोलत आहे कीं, तो व्याघ्र पळून जात असतां मार्गांत जंबुक भेटला त्याणें विचारिलें कीं, अरे पळतोस कां? तेव्हां व्याघ्र हाणाला कीं, अरे मूर्खी विचारितोस काय? अरण्यांत व्याघ्र मारी आली आहे. हें ऐकून जंबुक बोळिला कीं, ती मजला दखीव. मनुष्या पासून तूं मय पावलास हें तुला योग्य नव्हे. मगतो जंबुक व्याघ्रास घेऊन पुनः कलह प्रिये जवळ आला तेव्हां तिणें पाहिलें तों जंबुकानें व्याघ्रास आणिलें मग कल्पना करून जंबुकास हाणाली कीं, अरे धूर्ता तुजकडे तीन व्याघ्र घेणें त्यांतून एक देऊन मजला समजावितोस परंतु मी ऐकणार नाहीं. असें ऐकतांच व्याघ्र पळून चालिला जाते समयीं जंबुक जवळ होता त्यास आपटून त्याचे मुखवांतून रक्त वाहू लागलें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४४वी.

गच्छदेवि नते विघ्नं कर्तुं योगोस्मि मामिनि ॥ सं
कटे समनुप्राप्ते जंबुकस्येव चैव ततिः ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं जा. मी तुला विघ्न करित नाहीं. परंतु संकर काल प्राप्त जाहला असतां त्याचे निवारण करून निघोन जा. याविषयीं जशी जंबुकाची

बुद्धी होती तशी तुजला असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रन शक बोलत आहे कीं, जंबुक व्याघ्रानें कंठा चें घाचीं ठेविला होता तो घाबरा होऊन प्राण संकट जाहलें तथापि कसें ही करून प्राण रक्षावा. यास्तव व्याघ्र दूर जाऊन उभा रहावयाचे समयीं जंबुकानें हांस्यकेलें तेव्हां व्याघ्रानें विचारिलें कीं, किमर्थ हसतोस ? नंतर जंबुक ह्याणाला ती व्याघ्रमाशी मोठी धूर्त आहे. हें मजला समजलें. तिणें मला भक्षाययाचें योजिलें होतें परंतु तुझे प्रसादें करून प्राण वांचले नाहीतर आज मरण आलें होतें व्याघ्रमारी पाठीस लागून येने असें चिन्तांत आणून हसलो-हें व्याघ्रमारीनें श्रवण करून संतोषानें जंबुक सोडला. ही कथा श्रवण करून प्र. श. क. झाली.

कथा ४५ वी.

समयोयं सरवं भोक्तुं तव भामिनि सुंदरि ॥ तथा-

खं वेत्सि चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥ १ ॥

अर्थ :- हे प्रभावती ! हा तुझा काल सरव भोगावयाचा आहे तर भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी विष्णुशर्मा ब्राह्मण होता त्याणें जसें रुख केलें तसें करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रन शक बोलत आहे कीं, पूर्वी विशालनगरीचे ठायीं अरिंदम राजा राज्य करीत असतां तेथें विष्णुशर्मा ब्राह्मण विषयासक्त आणि स्त्रीरहित आणि व्यभिचारिणीस परम दुःसह रहात होता. त्याचा पराजय करावयास वेश्येस सामर्थ्य नाही. मग इतर स्त्रियांची कथा काय ? असें असतां विचारीत विचारीत वेश्या तेथें रहात होती तिणें त्या ब्राह्मणा जबळ सोळा मोहोरा आहेत. असें ऐकून त्यास आपले घरीं बोलावून नेला. आणि प्रतिज्ञा केली कीं, आज संपूर्ण रात्री मध्यें माझा पराजय झाला तर माझे द्रव्य आहे त्याचा चतुर्थांश तुजला देईन. नाहीतर तुझ्या मोहोरा घेऊन तुजला सेवक करीन. प्रातःकाल ह्यणजे कुकुरा शब्द करितो तो शब्द झाला ह्यणजे तुझा पराजय झाला. असा निश्चय करून नंतर तांबुल देणें व गोहीत दोन प्रहर रात्र झाली तेव्हां वेश्येनें सर्वी समीप घेऊन तिजला सांगितलें कीं, मध्य रात्री नंतर पिंपळाचे वृक्षावर जाऊन कुकुरा सारिखा शब्द करावा. ह्यणजे मी प्रातःकाल झाला ह्यणून ब्राह्मणास बाहेर घालवीन असा निश्चय केला. नंतर कुंठिणीनें पिंपळाचे वृक्षावर चढून कुकुरा सा-

रिखा शब्द केला. तो इकडे संयोगानंतर होन घटिकानीं वेश्येनें प्रातःकाल जाहला असें ह्मणून ब्राह्मणाचा धिःकार करून बाहेर घालविला. ब्राह्मण बाहेर येऊन पाहातो तो कुंटीण झाडावर बसून शब्द करिते असें पाहून दगड मारून तिजला खाळीं पाडिली. आणि प्रातःकाल होतांच राजास सांगून वेश्ये पासून चतुर्थांश द्रव्य घेता झाला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन क० झाली.

कथा ४६वीः

यथेच्छं ब्रजभद्रैर्वैद्यदिवेत्सित्व मुत्तरं ॥ यथाका
रागरानाथः कृतवान् भूतनिग्रहे ॥१॥

अर्थ— हे प्रभावती! तूं स्वइच्छें करून गमन कर परंतु पूर्वीं कारागरेचा पति शांत धर्म नामें होता, त्याणें भूताचे निग्रहा विषयीं जसें कृत्य केले तसें तुझे रायीं चातुर्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं वत्स नगराचे रायीं शांत धर्म दरिद्री ब्राह्मण रहात होता त्याची स्त्री कारागरा कर्कशा, सर्वलोकांस कलह करून संताप करणारी अशी होती त्या ब्राह्मणाचे घरीं महाकूर ब्रह्मराक्षस रहात होता. तो कारागरेचे भयानें अरण्यांत पळून गेला. इकडे ब्राह्मण एके समयां स्त्रीचे संतापें करून घराहून निघून चालिला. तो अरण्यांत गेला. तेथें ब्रह्मराक्षसाची भेट जाहली. नंतर माझे घरीं आज अतिथी व्हावें. असें ब्रह्मराक्षसा नें सांगितलें तेव्हां ब्राह्मण ह्मणाला कीं, मी कारागरेचे संतापें बाहेर निघालों आहे. त्यास मारावयाचें असल्यास सत्वर मारावें. मग ब्रह्मराक्षस ह्मणाला कीं, तूं मज पासून काडीमात्र भय न धरावें मी तुझे घरीं रहात होतो परंतु कारागरेचे भयान्तव पळून आलों आहे. त्यास मृगवती नगरीचे रायीं मदनराजा त्याची कन्या मृगलोचना आहे तिजला मी जाऊन उपद्रव करितों. ती तुजवां चून बरी होणार नाही. याजकरितां तूं तेथें जाऊन राजकन्या व राज्याचा चतुर्थांश मागावा. आणि त्या राजानें कबूल केल्यानंतर उगीच विभूती तिजवर टाक. ह्मणजे मी जाईन. या सुक्तीनें तुजला एक वेळ बहुत द्रव्य देईन. मग तूं आपले घरीं जावें. असें बोलून त्या ब्रह्मराक्षसानें फराळास देऊन आपण राजकन्येस उपद्रव करूं लागला. तेव्हां राजानें नगरांत दींडी पिटविली कीं, कन्येस जो निरुपद्रव करील त्यास कन्या व राज्याचा चतुर्थांश देईन. त्या समयांत ब्राह्मण नगरांत गेला. आणि बोलिला कीं, मी उपाय करितों. असें बोलून राज

कन्या समीप गेला. आणि कांहीं मंत्र हाणून विभूत लाविली. तीं तत्समीप राजकन्या स्वस्थ जाहली. मग ब्राह्मणास चतुर्थीस राज्य व कन्या हीं दोन्हीं मदन राजा यापें दिलीं, तीं घेऊन ब्राह्मण संतुष्ट जाहला ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४७वी

गच्छदेविपरंवेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥ यथा

कारागरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! ज्या प्रकारें कारागरेच्या पतीनें भूतांचें संकट प्राप्त जाहलें असतां जसें भाषण करून संकट निवारण केलें तसें तूं परपुरुषसंगार्थ गेलीस तर भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रकबोलत आहे कीं, तो कारागरेचापति शांत नामा ब्राह्मण राजकन्या घेऊन स्वस्थ रहात असे. असें असतां पुनः ब्रह्मराक्षसानें घेऊन राजपत्नी कलौचला तिला उपद्रव केलें तेव्हां राजानें शत्रुघ्नास सांगून पाठविलें. त्याणें आपले राज्यांत मांत्रिकाचा शोध काढून केशवनामा भूतवैद्य समागमें घेऊन आपण घेता जाहला. नंतर केशव शर्मा राजपत्नी समीप जाऊन बसला तो ब्रह्मराक्षसानें मोठा शब्द करून केशवास भयें करून पळविलें आणि ब्रह्मराक्षसानें कारागरेचे पतीस गुप्त रूपें जाऊन सांगितलें कीं, एकवेळ मी तुझें ऐकिलें आतां तूं आपले राज्याचा उपभोग करून स्वस्थ रहावें माझे बाटेस गेलास तर मी ऐकणार नाही. असें सांगितलें नंतर इकडे केशव शर्मा पळून गेला असतां राजानें कारागरेचे पतीची प्रार्थना केली कीं, आपण स्त्रीचे रक्षण करावें तेव्हां तो बोलिला कीं, मी वारंवार उपद्रव कोठवर सोसावा ? परंतु या सप्रथीं उपाय करून पहातो. पुनः करणार नाही. नंतर अवघ्यांनीं अवश्य म्हणून कारागरेचा पतीस राजगृहीं आणिला. तेव्हां कारागरेचे पतीनें विचार करून ब्रह्मराक्षस राजपत्नीचे अंगीं होता यास्तव तिचा कानांत सांगितलें कीं, अरे ब्रह्मराक्षसा ! माझी स्त्री कारागरी तुझा व माझा शोध करित येथें माझे घरीं आली आहे. ती येथें येणार इतके ब्रह्मराक्षसानें ऐकून शीघ्र राजपत्नी सोडून पलायन करिता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ४८वी.

संभोगमाप्नुहि स्वरंजारेण सह भामिनि ॥ विष
मे निर्णयं कर्तुं वै त्स्त्रिचेत्संकरारिवत् ॥१॥

हे प्रभावती! तूजारा सह वर्तमान उत्तम भोग करावे. परंतु संकरारिने
विषमकाल प्राप्त जाहला असता ज्या प्रमाणे न्याय केला तसा संकर काल प्रा-
प्त जाहला असता त्यानें निवारण करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्दि-
षयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे-
कीं, पूर्वीं राजानंद सार्वभौम राजा राज्य करीत असे त्याचा प्रधान संकरारी रा-
जाने प्रतापें करून समस्त राजे पादाक्रांत होऊन राज्य निर्वेध जाहलें असें अस-
तां एके समयीं राजाचे चित्तांत आले कीं, पृथ्वी निर्द्रव्य होऊन सर्वद्रव्य आपले
जवळ येई असें करावें. असा विचार करून कातड्याचे रुपये चालवूं लागला.
ते समयीं प्रधानानें निषेध केला चास्तव सेवकांस आज्ञा केली कीं, या प्रधाना-
स नेऊन मारावें. मग सेवकांनीं अवश्य ह्यापून प्रधानास नेऊन उदकरहित ए-
क आड रोल पाहून तेथें ठेविला. त्यास नित्य अन्न उदक मात्र पोचवत अस-
त. इकडे प्रधान मरण पावला. ही हांक झाली असें शत्रूनें ऐकिलें. मग बंगाल
देशाचे राजानें प्रधान मेला किंवा आहे हें समजण्या करितां दोन घोड्या ए-
क सारख्या व अलंकार सारखे घालून परिक्षार्थ पाठविल्या कीं, यांत आई
व कन्या याचा निर्णय करून पाठवावा. नंतर राजानंद याणें शाखिहोत्र जा-
णते आपून परिक्षा केली परंतु समजलें नाहीं. तेव्हां राजा सिन्ध होऊन बं-
सला. आणि बोलिला कीं, या समयीं संकरारी प्रधान असता तर याची प-
रिक्षा करिता. मग राजानें सेवकांस सांगितलें कीं, त्या आडांत जाऊन पाहवें. आ-
णि संकरारी जिवंत असल्यास मजलासांगावें. मी तेथें घेईन. तेव्हां सेवक ह्याणा-
ले कीं, महाराज त्या विहिरींत एक पुरुष आहे परंतु बाहेर घेत नाहीं. आपण तेथें
गेल्यास समजेल. नंतर राजा आपण तेथें जाऊन माणसें आडांत घालून काटि-
ला. आणि राजानें ओढखून संतोषें करून भेटला. आणि बहुत सन्मान केला. मग
हें वर्तमान प्रधानास सांगितलें त्याणें ध्यानांत आपून दोन्ही घोड्यांवर बारीर
बसवून फिरविल्या नंतर जीव काटिलें आणि मोकल्या सोडिल्या. ते समयीं क-
न्या माते जवळ येऊन बाळबेष्टा करूं लागली. नंतर माता जिवें करून कन्येस सा-
हूं लागली. मग कन्या व माता याचा निर्णय करून पाठविल्या नंतर संकरारी जि-
वन आहे असा निश्चय करून बंगालचा राजा कांहीं एक मनांत विचार न आणि

तां स्वस्थ बसला. नंतर इकडे राजा संकरारी याने विचारें वतू लागला. आ-
णि पृथ्वी निर्द्रव्य करावयाची वासना राकिली. ही कथा श्रवण करून प्रभाव-
ती श. क. झाली.

कथा ४९वी.

कर्तुसंभोगमेणाक्षिब्रजतेयत्रोचते ॥ विषमेलं

प्रवीणासि पुनश्चेत्संवटारिवत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझे मन ज्या पुरुषाचे ठायीं रमत असेल त्या पुरुषाकडे
भोग करावयास जा. परंतु पूर्वी संकरारी संकर काठीं ग्याय करण्या विषयीं ज-
सें जाणत होता तसें तूं जें कृत्य करशील त्याचे आच्छादन करावयास जाणत
असलीस तरजा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्र-
त शक बोलत आहे कीं, संकरारी प्रधान मरण पावला हें वर्तमान हीतें. तेचस
मयी मंगळ पूजे राजानें एक काठी रत्न खचीत करून नंदराजाकडे पाठविलीकीं,
इचा मूळ भाग व अग्रभाग याचा निर्णय करून पाठवावा. मग संकरारीनें पाहू-
न सर्वास दाखविली. परंतु कोणास समजेना. तेव्हां आपण विचार केला आ-
णि ती काठी घेऊन तिचे मध्यभागां एक लहान पाषाण बांधून उदकांत सोडिली
तेव्हां अग्रभाग हलका यास्तव वर राहिला. आणि मूळ भाग जड यास्तव खा-
लीं गेला. त्यावरून त्या काठीचे मूळाना व अग्र भागाचा निश्चय करून मंगळ
पूजे राजास लिहून पाठविलें त्या दिवसा पासून सर्व पूर्ववत करभार देऊं-
लागले. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५०वी.

गच्छदेविनतेदोषोगमनेकोपिवर्तते ॥ विषमेय-

दिवेसित्वंधर्मबुद्धिरिवेप्सितं ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं जा. गेलीसतर तुझे जाण्यास काय दोष आहे? परंतु
विषमकाळ प्राप्त जाहला असतां धर्मबुद्धी सारखें आपलें हित करावयास जा-
णत असलीस तरजा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभा-
वती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी मंगळ ग्रामाने ठायीं धर्मबुद्धी व कुबुद्धी अ-
से दोष मित्र रहात होते ते एके समयीं देशान्तरास जाऊन बहुत द्रव्य संपादि
ते जाहले ते घेऊन येतां मार्गांत एक अपत्य होता त्याचे खातीं बसून दोन वि-
भाग केले आणि तेथेंच भूमींत पुरून ठेवून आपण घरीं गेले. नंतर कुबुद्धी
नें रात्री जाऊन ते द्रव्य आपणून ठेविले मग ग्याय दिवसा नंतर कुबुद्धीस ह्याणा-

ला कीं, आपलाले द्रव्य आणावे आणि उपभोग करावा. तेव्हां कुबुद्धीनें हो-
य ह्यणून अश्वत्था खालीं जाऊन पाहिलें तों खांचा मात्र आहेत द्रव्य नाहीं ते-
व्हां कुबुद्धी मोठ्यानें शब्द करिता जाहला. मग धर्मबुद्धीस कुबुद्धीचे सर्वेक-
त्य समजलें. तेव्हां ती प्रधानास निवेदिता जाहला मग प्रधानानें कुबुद्धी
स आपणून विचारिलें कीं, द्रव्य काय जाहलें तेव्हां कुबुद्धी ह्याणाला कीं, दोघां
चें द्रव्य ठाऊक असतां तें नाहीं सारखें जाहलें यास साक्ष अश्वत्थवृक्ष आ-
हे. त्यास विचारावे ह्यणजे तो द्रव्य कोणी नेलें तें सांगेल. मग सर्वांनीं ही गो-
ष्ट मान्य करून उभयतांस तेथें घेऊन गेले. तो कुबुद्धीनें आपला पिता अ-
गो दरच नेऊन अश्वत्थाचे टोलींत ठेविला होता. नंतर कुबुद्धीनें अश्वत्थ पू-
जा करून हात जोडून ह्याणाला कीं, जर मी द्रव्य नेलें असेल तर कांहीं न बो-
लावे आणि धर्मबुद्धीनें नेलें असेल तर नांव घ्यावे. मग पित्यानें उतर केले
कीं, धर्म बुद्धीनें द्रव्य नेलें तेव्हां सर्वास खरें भासलें नंतर धर्मबुद्धीनें कुबुद्धी
च्या पित्याचा शब्द ओळखून अश्वत्था भोंवताले गवन लाऊन अग्नी अविता
च पिता उडी टाकून बाहेर आला ते समयीं सर्वांनीं पाहून कुबुद्धीस धिः-
कार करून शासन केले व द्रव्य धर्मबुद्धीस देवविलें. ही कथा श्रवण करू-
न प्र० श० क० झाली.

कथा ५१वी.

याहिदेविरतिस्वादलुब्धोकामिनिसत्वरम् ॥ गां

गलीवविजानासिविषमेयदिभाषितुम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं भोगा विषयीं फार आतुर झालीस तर सत्वर जा-
परंतु विपरीत काळ प्राप्त जाहला असतां गांगली ब्राह्मणा सारिखें भाष-
ण करावयास जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर-
र. नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीपत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वीं चष्पाकर न-
गरीचे गयीं चतुर्वेदि ब्राह्मण शिष्ट रहात होता तो एके दिवशीं रथावर ब-
सून यात्रेस जात होता. तो मार्गी अकस्मात चोर आले ते समयीं रथ घे-
ऊन बरोबरचे सर्व लोक पळून गेले. गांगली ब्राह्मण बंधुसहित पायांनीं-
चालत होता त्यास पळवेना तेव्हां उभाराहून बंधूस ह्याणाला कीं, माझे ध-
नुष्य बाण दे व चोर किती आहेत ते सांग. आणि लोकांस उगीच हांका मा-
रिता जाहला. तेव्हां माठी माणूस लोक बहुत येताना असें चोर समजून
लोकांचे भसें करून पळून गेले. मग गांगली ब्राह्मण यात्रेस जाता झाला.

ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५२ वी.

ब्रज श्रेष्ठं नरं देवि यत्वं कामयसे यदि ॥ जयश्रीरि
वज्रानामि कर्तुं परमसंकटे ॥ १ ॥

अर्थ— हे प्रभावती ! तूं कामोत्सुक झालीस तर भोगार्थी जारा कडे जा. परं तु पूर्वी संकट प्राप्त जाहलें असतां जयश्रीनें जसें निवारण केले तसें तूं निवारण कण्या विषयीं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथासांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे की, पूर्वी प्रतिष्ठा नगरीचे ठायीं सप्तशाल राजा त्याचा पुत्र चातुर्ष्य नामा त्याणें निश्चय केला कीं, वडिलांचे उपाजित द्रव्यें करून शरीर पोषण न करावें नंतर शांतनिष्ठ ब्राह्मण, सूतार, वाणी यांचे पुत्र तीन मैत्री करून देशांतरास निघाले नंतर सर्वांनीं एकत्र भिळून ध्यानांत आणि लें कीं, आह्यास आर्जव करावयास एक समुद्र आहे त्याचे आर्जव कसें त्या अर्थीं श्लोक :—

मेदिनीवसनीभूते बध्वानिवपयोनिधौ ॥ रत्नान्य
पंचितुंतानि पुरः सकुरुते फजान् ॥ १ ॥

अर्थ— या विचारें समुद्र तीरीं गेले तेथें २१ उपोषणें केलीं नंतर समुद्र प्रसन्न होऊन चौघांस चिंतामणी रत्नें देता जाहला. तीं घेऊन तिघांनीं वाण्याच्या पुत्राजवळ ठेवावयास दिलीं त्याणें एके दिवशीं चारी रत्ने आमली मांडी चिरून न आंत ठेविलीं आणि मांडीसटांचे देता जाहला पुढें एके दिवशीं मजलीस जातांच हांक मारिली आणि ह्याणाला कीं, आपण मागील मजलीस रात्रौ निज खेले होतो तें तेथें रत्ने विसरलों हें एकून सर्वांनीं निश्चय केला कीं, हा वाणी घूर्त आहे त्याणें कपट केले असो निश्चय करून ऐरावती नगरास गेले. तेथें नित्यशाली राजा त्याचा प्रधान बुद्धिसागर जगविरख्यात तेथें जाऊन रत्नांचा वृत्तांत सांगून ह्याणाले कीं, आह्यास मय व बंधन न करितां आमचीं चारी रत्नें आह्या न आहें ती घेऊन आह्यास घावीं. नंतर राजानें होय ह्यापून बुद्धिसागर यास त्याचा निर्णय करावयास सांगितला. तेव्हां हा विषय ध्यानांत घेईना मग सखेद होऊन घरीं येऊन वसला त्या समयांत त्याचे कन्येनें श्री देवीस जाऊन नमस्कार करिती जाहली आणि पिता सखेद पाहून विचारिलें कीं, विषादानें कारण काय तें सांगावें. मी निर्णय करीत असं एकून बुद्धिसागर ह्याणाला कीं, मजला समजत नाहीं तें मुजला का

य समंजेल ! तथापि सांगतो. असें बोलून त्या चौघांचा रत्तान सांगितला तेव्हां ज
 यश्री ह्यणाली कीं, यांत कांहीं विशेष गूढ नाहीं मी ज्या समयीं बलाचूं पाठवीन त्या
 समयीं चौघांस मजकडे पाठवावे ह्यणजे त्यांचीं रत्ने त्यांस देईन या प्रमाणें सांगू
 न स्वग्रहस गेली. मग रात्रो चौघांस भोजनास बोलाविलें आणि त्यांचीं भोजनें
 झाल्या नंतर चौघांसही निजावघास पृथक् पृथक् स्थानें दिलीं आणि आपण शृं
 गार करून प्रथम राजपुत्राजवळ गेली. आणि ह्यणाली कीं, तुज समीप आल्या
 त्यास मजला लक्षद्रव्य द्यावे आणि मजबरोबर क्रीडा करावी. नंतर राजपुत्र-
 ह्यणाला मजपाशीं येथें द्रव्य नाहीं घराहून आणून देईन, तेव्हां हा निर्धन आ-
 हे असें जाणून कोणी याजवळ गेली, तेव्हां त्याजवळही द्रव्य नाहींसें जाणून ति
 सरा ब्राह्मण शांत निष्ठ तोहि निर्धन पाहून वाण्याच्या पुत्राजवळ गेली तो विच्या
 स्वरूपास मोहित होऊन तिची लक्षद्रव्याची प्रतिज्ञा ऐकून ह्यणाला कीं, हे स्वा
 मिणी ! मज पासून चारी रत्ने घेऊन मजबरोबर क्रीडा करावी असें बोलून मां-
 डीतून रत्ने काढून तिजला देता जाहला इतक्यांत पूर्वीच्या संकेतां वस्तु बुद्धि-
 सागर याणें त्वरा करून बोलावणें पाठविलें तेव्हां घाबरी होऊन शीघ्र बाहेर-
 निघून वापासर तें देतो जाहली. त्याणें दुसरे दिवशीं राजाचे समक्ष चौघांस वां
 टून दिलीं. तेहि चौघे कृतकृत्य जाहले. ही कथा श्र० क० प्रभावती श० क० ज्ञाली.

कथा ५३वी.

ब्रजरंभोर युक्तं ते गमनं विषमै सति ॥ उत्तरं वेत्सि

कर्तुंचे चर्मकार कलत्रवत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं पर पुरुषार्थ भोग करण्या विषयीं जा. तुजें गमन फार वां
 गलें आहे. परंतु पूर्वी चर्मकाराची स्त्री देविका इणें संकट प्राप्त जाहलें असें माहून वा
 तुर्यानें भाषण केलें तसें चानुर्य तुझे ठायीं असेल तर जा. याविषयीं कथा सांगतो
 श्रवणकर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रन शक बोलत आहे कीं, पूर्वी चर्मकाराची नदी
 चे तिसीं चर्मकर ग्रामाचे ठायीं होहा नामें चर्मक रहान होता. त्याची स्त्री दे
 विका पर पुरुष लंपट असे असें असतां एके समयीं हाह चर्मक चर्म विकारचा
 य बाहेर गेला. इकडे स्त्रीनें पर पुरुष आणून त्याज बरोबर क्रीडा करूं लागली
 इतक्यांत होहा घरीं येतो हें पाहून आपण बाहेर निघून ह्यणाली कीं, स्वामी !
 नदीतीळ पाणी आणावया करितां गेलें होतें तेथें एक मोठें चर्म पडलें आहे. ते-
 सवर आणावे विलंब जाहल्यास कोणी घेऊन जाईल. हें श्रवण करून मूर्खता

भार लोभास्तव नदीस गोला. इतक्यांत इणें जार बाहेर काढून दिला. हीहा चां
भार याणें चर्म नाहीं असें पाहून घरीं आला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शय
न करू जाहली.

कथा ५४ वी.

को दोषो गमने दे वियदित्वं वेत्सि भाषितुम् ॥

विषमै विष्णुनामै वराजदत्ते हि वेशमनि ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं जां. तुझे जाण्यास काय दोष आहे ? परंतु पूर्वीं विष्णु
शर्मा प्रधान पुत्र यास भस्माचे योगानें संकट प्राप्त जाहलें त्या कालीं त्याणें चातु-
र्य युक्त भाषण करून जसें निवारण केलें तसें चातुर्य तुझे ठायीं असेल तर जा.
या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती मन शक बोलत-
आहे कीं, पूर्वीं शक्रवती नगराचे ठायीं सशील राजा व त्याचा प्रधान ही सशील,
प्रधानपुत्र विष्णु संधि विग्रहाचे ठायीं चतुर. व राजनीतीचे ठायीं चतुर परंतु रा-
जानें प्रधान पदवी पासून दूर केला होता. असें असतां एके दिवशीं सशील या-
णें राजास निवेदिलें कीं, महाराज! माझा पुत्र अति प्रवीण आहे. त्यास कोठें
तरीं पाठवून परिक्षा पहावी. मग राजा ह्याणाला कीं, यास दूर केला असतां वा-
रंवार येऊन पुनः पुनः संधान करितो. तस्मात् याचा तेजो प्रंग पर राज्यांत
करावा. ह्यापून राजानें एके करंड्यांत भस्म घालून विष्णु जवळ देऊन सां-
गितलें कीं, प्रताप शंकर राजास हा पदार्थ नेऊन द्यावा. असें बोलून कंड्यावर
राज मुद्रा करून स्वाधीन केला. त्याणें काय पदार्थ आहे हें न पहातां घेऊन-
प्रताप शंकराचे नगरास गेला. नंतर मुहूर्तें करून राजास नमस्कार पूर्वक कं-
डी दिला. नंतर प्रताप शंकर याणें सांगितलें कीं, बोलण्याचा पचीय उदरक
करावा ह्याणोन प्रधान पुत्रास निरोप दिला आणि राजांनीं कंडी उघडू
न पाहिले तों आंत भस्म अती कोपें करून प्राप्त काल होतांच विष्णु शर्मा या
स बोलाऊन विचारिलें कीं, तुमचे राजानें अमोक्षिक करंड्यांत भस्म घालून-
काय समजून पाठविलें ? याचा अर्थ समजला पाहिजे असें बोलून कोधमु-
द्रा दाखविली. नंतर विष्णु शर्मा याणें आपला तेजो प्रंग करावा यास्तव हें कं-
त्य प्रभूनें केलें असें समजून ह्याणाला कीं, आपचे प्रभूनें अभ्येध यत्न केला
त्यास अग्नि कुंडांतील पवित्र, अंगिकार केल्यास श्रेयस्कर, आणि पातक परि-
हार करणार असा यत्न नारायणाचा प्रसाद रूप हें भस्म. असें जाणून आ-
पल्या करंड्यास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे. अन्यथा कोणी साधा

रण मनुष्य प्राणिता परंतु मजबराबर पाठवावयाचें कारण हेंच आहे. श्लोक.

गजाः संतिहयाः संति विचित्राः संतिसंपदः ॥ स-

द्यः पापहरं राजन् दुर्लभं भस्मयत्तजम् ॥१॥

तस्मान् वंदन करावें असें ऐकतांच प्रतापशंकर उठून शिरसा वंदन करून भस्माचा अंगिकार केला. व सकळ कुटुंबास दिलें नंतर विष्णु शर्मा या स बहुत अलंकार व द्रव्य देऊन पाठविला ही कथा श्रवण करून प्रभावती श. क. जाहली.

कथा ५५वी

गच्छदेवि न ते दोषो गमनं गजगामिनि ॥ यदि वे-

त्स्युत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥१॥

अर्थ- हें प्रभावती ! तूं जा. तुला जाणें फार योग्य आहे. परंतु पूर्वी आपलें- हित करावें एतदर्थ श्रीधर ब्राह्मण याणें जसें भाषण केले तसें तूं जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्र न शक बोलत आहे कीं, पूर्वी चर्मकूट ग्रामीं श्रीधर ब्राह्मण रहात होता, त्या- णें चांभारा पासून जोडा विकत घेतला. नंतर तो किम्पत मागूं लागला. तेव्हां ब्राह्मण हाणूं लागला कीं, तुजला राके देईन. असें बोलतां बहुत दिवस गेले. मग एके दिवशीं चांभारानें हात धरिला. त्या समयांत ग्रामाधिपतीस बुत्र जा- हला. असें ऐकून ब्राह्मण चांभारास घेऊन बाहेर आला. आणि हाणाला कीं, हा चांभार मजकडे घेऊन पोरास कांहीं दाणें द्यावे असें नित्य बोलत असे. त्याजवरून मी देत होतो. ते घेत नाहीं. आतां कपटाची गोष्ट सांगतो. आणि मजला स्पर्श केला. त्यास कोणी धनी असल्यास याचा विचार करावा. असें बोलिल्यानंतर. ग्रामाधिकारी यांचा सेवकांनीं चांभारास दगड मारून गांवा बाहेर घालविला आणि ब्राह्मण घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभा- वती शयन करिती झाली.

कथा ५६वी.

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं प्रभावति ॥ विष-

मेशान्ति को नाम वपि क पुत्रो यथा करोत् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं गेलीस तर जा. परंतु पूर्वी शांतीनामा वाणी याणें आपलें द्रव्य रक्षण करावें एतदर्थ जसें कृत्य केले तसें कृत्य करावया विषयीं तुझे ठाणीं चानुर्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी आनंद ग्रामाचे-

गयीं शांतिक वाणी रहान होता तो अति रूपण, ग्रामान्तरिं जाऊन द्रव्य संपादन करावें असें असतां एके समयीं ग्रामात राहून द्रव्य घेऊन येत असता ना एके वाटेनें चोर भेटले ते आपल्यास मारतील या भयें करून समीप एक देवालय होतें तेथें जाऊन सर्व द्रव्य देवा पुढें ठेऊन आपण हातांत एक कवडी घेऊन देवा समोर उभा राहिला. आणि मोठ्यानें बोलिला हे देवा! हें द्रव्य तुजला अपिलें आहे हें घ्यावें. असें बोलिला आणि हातांतील कवडी दारखचून वारं वार प्रार्थना करूं लागला त्या वेळीं चोरानीं द्रव्य देवाचे आहे असें ह्मणून नमस्कार करून गेले. नंतर वाणी घाणें देवास कडी देऊन घराजवळ गेला. हें पाहून देवही विस्मय पावला. ही कथा श्रवण करून प्र० श० क० जाहली. कथा ५७वी.

याहिदेविय येच्छंत्वं यदि जानासि भाषितुं ॥ पं-

डितो नृप आयाते चंद्र रेखां यथा वदतु ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्वइच्छें करून जा. परंतु पूर्वीं शुककरनामा पंडित घाणें राजा आला असें पाहून चंद्र रेखां प्रतजसें भाषण केले तसें भाषण तूं करावयास जाणत असलीस तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती- श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शुक बोलत आहे कीं, पूर्वीं अवंती नगराचे रायीं राजा विक्रम त्याची स्त्री चंद्र रेखा शुककरनामा पंडिता बरोबर व्यभिचार करित असे हें वर्तमान राजानें कपोपकर्णी ऐकिले तेव्हां एके दिवशीं चंद्र रेखा शुककराचे घरीं जाऊं लागली तों राजा विक्रम घाणें बातमी राखून आपण पाठी मागून टाल तलवार घेऊन गेला. इतक्यांत शुककरानें विक्रम यास पाहून हाटले कीं, स्त्रियांचे कपट अति भयंकर आहे तूं राज पत्नी माझे घरीं यावयाचे काय प्रयोजन? हे श्रवण करून राजा संतुष्ट होऊन घरास गेला. व चंद्र रेखाही परीं गेली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५८वी.

याहिदेविय तोयानं रोचते तत्त्व भामिनि ॥ यदि

कर्तुं विजानासि यथा धौवन गर्विता ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्वइच्छें करून ज्या स्थळीं जावयाचे असेल त्या स्थळीं जावें. परंतु पूर्वीं धौवन गर्वितेनें जसें कृत्य केले तसें कृत्य करण्या

विषयीं चातुर्य असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतोनी श्रवण कर.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं कोणी एक-
स्त्री परम सुंदर व चतुर आणि घोबन गर्वित होती तिणें चिन्तान विचार-
केला कीं, मी चतुर आहे परंतु माझे चातुर्याचें सार्थक हेंचकीं, आपले भ्र-
ताराचे समक्ष परपुरुषा पाशीं समागम करावा. मग एके दिवशीं परपुरु-
षास सांगितलें कीं, तूं आज रात्री शहरा जवळ तिचेचा वृक्ष आहे त्या खा-
लीं जाऊन उताणें निजावें नंतर त्याणें तसेंच केले मग आपण पतीस ह्याणा
लीकीं, मजला शौचास होतें त्यास तुंहीं बाहेर सोबतीस यावें नंतर तिचा
पति धनुष्य बाण घेऊन उभा राहिला आणि आपण विपरीत विलसक-
रिती झाली आणि पतीस ह्याणाली कीं, तुंहीं मोठे शूर ह्याण वितांतर चंद्रास
बाण मारावे. मग त्या मूर्खानें चंद्राचें साधन केले नंतर पतीस ह्याणाली कीं,
तुज देखतां मी व्यभिचार केला तो तुजला समजला नाही. असो तूं मूर्ख-
तस्मात् मी जा लें असें बोलून परपुरुष व आपण घोड्यावर बसून जातीं
जाहलीं. आणि तिचा पती लज्जित होऊन घरांस येता जाहला. ही कथा
श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ५९वी.

गच्छचेद्यदिवेत्सित्वं उक्तिसंशय आगते ॥ सध
र्मनृपतेर्यद्वत्सभायां नृपनूतकः ॥ १ ॥

अर्थ:- हे प्रभावती ! तूं पूर्वीं सधर्म राजाचा सन्नेचे ठायीं रूपवान् रा-
जाचे दूतानें जसें चातुर्य केले तसें तुझे ठायीं असून लोकांस अथवा तुझे
भ्रतारास तूं जार कर्म केल्याचा संशय प्राप्त जाहला असतां त्याचा सं-
शय जावा. एतदर्थ भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. या
विषयीं कथा सांगतोनी श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बो-
लत आहे कीं, पूर्वीं सधर्मा याणें आपले नगरांत विचित्र सभा उत्पन्न के-
ली ते समयीं रूपवान् राजा याणें आपला बकील कांहीं कामा करितां
सधर्मा याजकडे पाठविला. तो तेथून राज दर्शनास निघाला. ही बा-
तमी सधर्म राजास नकळतां आपणा विचित्र सभेंत जाऊन बसला.
आणि रूपवान् राजा याचा बकील यास सभेंत बोलाविलें तेथें उदक
असतां मृगी दिसावी. आणि मृगी असतां उदक दिसावें याप्रमाणें

मत्कार होता असें असतां हरिदत्त शर्मा वकील सेसेस जाऊन अफ-
स्मांत जलमय मार्ग पाहून जळ आहे की स्थळ आहे हें पहावयास
हानांतील आंगठी खरेनें टाकिली ती पाषाणावर पडून मोठा नाद झा-
ला. मग स्थळ आहे आसा निश्चय करून निःशंक जाता जाहला. ही
कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ६०वी.

गच्छदेवि यतो गंतुं वांछसित्वं प्रभावति ॥

यदि कर्तुं विजानासौ यथातनु कया कृतं ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती! तुझी पुरुषाचे ठायीं जावयाची इच्छा असेल-
त्याजकडे जावें. परंतु पूर्वीं तनुकेन परपुरुष भोगार्थ जसें कृत्य केलें त
में चातुर्य तुझे ठायीं असेल तर जावें. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्र-
वण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शक बोलत आहे की, पूर्वीं धा-
न्यकूटप्राचीं नागवाणी रहात होता त्याची स्त्री तनुका व्यभिचारिणी-
असे असें असतां एके दिवशीं देवयाना करावयास्तव सखी जना स-
हवर्तमान निघाळी तों मार्गी सुंदर परपुरुष पाहून त्यास कदासैं क
रून समीप बोलाविला आणि सांगितलें कीं, माझा पती अति निष्ठु-
र आहे यास्तव माझे बाहेर घेणें घडत नाहीं त्यास एके दिवशीं मी पा-
णी आणिते समयीं विंचूनें दंश केला असें बोलोन त्या समयीं तूं त्या
वाटेनें येऊन मी विषवैद्य आहे असें बोल असा त्या पुरुषा बरोबर
संकेत केला नंतर त्याणें तसेंच कबूल केलें मग तनुका याचेहून घ-
रीं आली आणि दुसरे दिवशीं पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंश के-
ला ह्मणून रडूं लागली तेव्हां तिचा पति धांवत येऊन मूर्च्छा फार पा-
हिली मग घाबरा होऊन पाहूं लागला त्या समयीं पूर्व संकेता प्रमाणें
तो पुरुष येऊन ह्मणाला कीं, कांहीं याविषयीं उपाय आहे. मग त्यावा-
ण्यानें त्यास घरांत नेला त्याणें जाऊन तनुकेचे बोटास कडू औषध
लाविलें आणि वाणी यास सांगितलें कीं, सर्वविषांत मनुष्याचें विष-
कठीण यास्तव तनुकेचे बोटास दंश करणें मग त्या वाण्यानें दांत बो-
टास लावितांच कडू लागलें तें विष असें भय मानून पाणवळ्यावर
नोंड धुवावयास गेला. इकडे या पुरुषानें विलास मांडिले नंतर तो

वाणी बाहेर गेला असतां वैद्य झणून प्रति दिवशीं येऊन अकर्म करूं लागला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ६१ वी.

आहिदेवि प्रियं भोक्तुं तथा कर्तुं प्रवेत्सि चेत् ॥ ध

निकस्य प्रियाभ्यां वैकुमारेण यथाकृतम् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं प्रिय पुरुषाप्रन भोगार्थ जा. परंतु पूर्वीं कुमार ना
मा राजपुत्र याणें धनिक नामा सावकार याच्या स्त्रियां सह वर्तमान भो
ग करावा. एतदर्थ जसें कृत्य केले तसें चातुर्य तुझे गयीं असेल तर जा.
या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत
शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं गंगीर नगरीचे गयीं कुमार राजपुत्र यमि
चारिणी स्त्रीशीं लंपट होता त्या नगरांत कोणी एक धनिक नामा साव-
कार रहात असे त्याच्या दोन स्त्रिया परम सुंदर होत्या तेव्हां त्याणें आ
पले स्त्रियांस यमिचार घडेल झणून नदीचे तीरीं गांवा पासून दूर घ-
र बांधून तेथें ठेविल्या आणि आपण संरक्षणार्थ नेहेमी राहूं लागला.
असें असतां एके दिवशीं स्त्रीचे पायांस कांटा लागला तेव्हां पतीस
सांगितले कीं कोणी चतुर नाहवि बोलवावा आणि कांटा काढवाक त्या
त्याणें न्हावी आणिला आणि बाहेर बसला तेव्हा स्त्रियांनीं सोन्याची-
वाटी घरांतून आणून नाहावी यास दिली. आणि सांगितले कीं, आह्या
स परपुरुषाचा समागम घडे असा करावा. नंतर न्हावी याणें मान्य केले आ-
णि कांटा काढून बाहेर गेला नंतर हे सर्व वर्तमान राजपुत्रास सांगितले
त्याणें होय झणून नाहावी यास सांगितले कीं, तूं माझे समागम येऊ
न त्या सावकारास सांगवें कीं, ही माझी स्त्री आहे आणि मला दूर देशीं
जाणें आहे त्यास इचें रक्षण आपण करावें असें भाषण करून मज-
ला सावकाराचे स्वाधीन कर असें सांगून स्त्रीचा वेष घेऊन त्या ग्रहस्ता
चे घरास नाहावी आपले बराबर घेऊन गेला नंतर नाहावी याणें पूर्व
संकेता प्रमाणें त्या ग्रहस्तास सांगितले कीं, ही माझी स्त्री आहे आ-
णि मी दूर देशीं जातो झणून इचें रक्षण दुसरे ठिकाणी होणार नाहीं
तस्तव आपण कन्धे प्रमाणें इला रसावें असें सांगून राजपुत्र स्त्रि-
चे स्वाधीन केला आणि आपण निघून गेला. इकडे राजपुत्र तो

गृहस्थ बाहेर गेल्यावर स्त्रीवेष सोडून स्त्रियांचा उपभोग करी असें असतां हा स्त्री वेषधारी पुरुष असेल असा त्या गृहस्थास संशय होऊन स्त्रियांस ह्याणाली कीं, मी कांहीं कार्यार्थी नवस केला आहे त्यास तुहीं तिघांनीं नग्न होऊन नृत्य करावें नंतर राजपुत्रानें स्त्रियां सारखे केशलाऊन अंग सांगोपन करून स्त्रियांबरोबर नृत्य करिता जाहला. नंतर गृहस्थाची भ्रांती गेली. राजपुत्रही स्वकार्य साधूं लागला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ६२वी.

गच्छचेद्विषमेवेत्सि कर्तुं यदिकुशोदरि ॥ कृतं देविकयाय दूत्स रवीजनविमुक्तये ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तू व्यभिचारार्थी जा. परंतु पूर्वी आपले सरवीचा मित्राची मुक्ता करावी. एतदर्थ देविकेनें जसें कृत्य केले तसें चातुर्य तुझे गयीं असेल तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कुठर ग्रामीं सोमराजा रहात होता त्याची स्त्री मंडुका अति व्यभिचारिणी होती तिज बराबर एक व्यभिचारी पुरुष संग करित असे- त्याचा संकेत कीं, आंगणांत रात्रो घेऊन घंटा वाजवावी. मग मंडुकेनें बाहेर- याईं असें असतां एके दिवशीं सोमराजा याणें घटेंचा शब्द ऐकिला आणि हा तीं काठी घेऊन बाहेर आला. इतक्यांत मंडुकेची सरवी देविकारहात होती तिणें पाहून घांवत आली आणि ह्याणाली कीं, भावोजी बैल पश्चिमे कडे निघोन गेला उत्तरे कडे कां धांवतां ? मग सोमराजा लाजून बैलाचे भ्रांतीनें गेला. इ- कडे परपुरुष निघून आपले घरीं गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ६३वी.

गच्छदेविनकर्तव्यो विलंबः स्रखकर्मणि ॥ यदिजा नासि कर्तुं त्वं प्रसंगे हं सराजवत् ॥ १ ॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्रख कर्मा विषयीं जा. विलंब करूनको परंतु पूर्वी संकट प्रसंगीं राजहंसानें जसें चातुर्य केले तसें असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी एका अरण्यांत चारशें कोस लांब व चारशें कोस रुंद असा एक वृक्ष होता तेथें हंसराज सहकुटुंब रहात होता तो एके दिवशीं यापवर्धन पारधी याणें त्या वृक्षा सजा वें घातले नंतर प्रातः काळीं वृक्षापर चढून हंस काढून पाहिले तो स

व मेलें असें जाणून खालीं टाकूं लागला तों सूर्वीं हंसानें सर्वास सांगितलें होतें कीं, तुझीं मेल्यासारखे रहावें आणि सर्वास टाकिल्यावर एक दम सर्वांनीं उडा वें. मग पारधी याणें सर्व हंस मेलें असें जाणून एकेक हंस काढून खालीं टाकला. ते सारे खालीं आल्या नंतर आपण जाळें जमा करावयास उतरला इतक्यांत हंस उडून गेले. तें पाहून पारधी विस्मित होऊन घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ६४वी.

अथ चेद्यासिकामार्तायाहिभीरुगतासति ॥ पूर्वं
गवत्स्वमात्मानं च दिखंवेत्सिरक्षितुम् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं कामें करून फार पीडा पावतेस तर व्यभिचारार्थ जा. परंतु पूर्वीं आपलें संरक्षण करावें एतदर्थ वानर जसें जाणत होता तसें तूं जाणत असलीस तर जा. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वीं बहुत वानर समुद्र तीरीं रहात होते त्यांत वचन प्रिय ह्याणून एक वानर होता त्याणें एके समयीं ससरा बरोबर स्नेह केला. नंतर एके दिवशीं ससरानें उंबराचीं फळें आपले स्त्री करितां वानराज वळून मागून नेलीं तीं ससरीनें प्रक्षून ह्याणाली कीं, हीं मधुर फळें जो भक्षितो त्याचें काळीज अति मधुर असेल तर तें मजला द्यावें नाहीतर मी मरण पावेन. असें स्त्रीचें वचन ऐकून ससर बाहेर घेऊन ह्याणाला कीं, तूं माझ्या बंधूहून अधिक स्वप्नेही आहेस हें माझे स्त्रीस मज कडून समजलें तेंणें करून तुझी भेट घ्यावी ह्याणून तिजला बहुत उत्कंठा जाहली आहे तर तूं माझे पाठीवर बसून घरीं चलावें नंतर वानरानें स्नेह भावास्तव मान्य करून ससरानें पाठीवर बसून त्याचे घरीं चालिला तों एक कोश उदकांत गेल्यानंतर ससर ह्याणाला कीं, भाई माझी स्त्री गर्भिणी आहे तिजला तुझे काळीज प्रक्षावें असा डोहाळा होत आहे ह्याणून मी तुजला नेतो हें वर्तमान कर्णद्वारे श्रवण करून ह्याणाला कीं, भाई मजला पूर्वीं तूं सांगितलें नाहीस आझीं वनचरें व्याघ्रादिकां ज पाहिजे तर उंबराचे फळाचा स्त्राव नित्य त्याजवर पडतो ह्याणून उंबराचे डोळ्यांत ठेविलें आहे तें अति मधुर आहे तें तुला पाहिजे तर त्या उंबराज वळवळ ह्याणजे तुला देईन हें श्रवण करून सूर्य ससर सत्य मानून वान

रास घेऊन बाहेर आला. नंतर वानर वृक्षावर चढून हाणाला की, अरे मूर्खा आतां तूं आपले घरास जावें काबीज दूर ठेऊन कोणी वांचत अस तो किं काय? असो याउपर स्नेह रहावयाचा विचार समजला आहे. हें ऐकून ससर स्त्रीस काबीज मिळालें नाहीं आणि वानराचा स्नेह ही गोला येणे करून सखेद होऊन निराशें करून स्वगृहास जाता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो जाहली.

कथा ६५वी.

याहि देवि स्वरं भ्रंक्ष्वयदिते स्तिसहायकः ॥ वितं

कसदृशः काले केशवस्य यथा तथा ॥ १ ॥

अर्थ:- हे प्रभावती! तूं विलास सुखाचा भोग कर. परंतु पूर्वी केशव शर्मा यास संकट प्राप्त जाहलें असता त्या काबीज त्याचा मित्र वितंक याणें साहाय्य होऊन संकट दूर केलें. तसें सात्य करून संकट दूर करावयाचें चातुर्य तुझे सरण्याचे ठायीं असेल तर जा. एतद्विषयी कथा सांगतां ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी विद्या स्थान ग्रामी केशव शर्मा रहान होता. तो एके समयी स्नानार्थ तटा कास गेला तेथें बाणी याची परम सुंदर कन्या पाहून तिज बराबर संग करावा. असें इच्छित जाहला इतक्यांत तिणें पागर माझे मस्तकावर चढवावी म्हणून सांगितलें त्यावरून केशवानें घागरचढवि ते समयी तिचें मुख चुंबन केलें हें वर्तमान तिचे पतीनें पाहून केशवास धरून राजगृहास नेऊं लागला. ते समयी मार्गांत वितंक नामें केशवाचा मित्र त्याणें येऊन कानांत सांगिलें कीं, तूं राज गृहीं गेल्यानंतर मुख चुंबन करावयाची आकृती करून चबचब असा शब्द करावा नंतर केशवास राजद्वारीनें उरून प्रधानानें विचारिलें कीं, तूं परस्त्री चुंबन केलेंस याचें कारण काय? तेव्हां केशवानें मित्रोपदेशा प्रमाणें केलें. नंतर प्रधान हाणाला कीं, यास सोडून घावा. याचा अपराध नाहीं स्वभाव याचा असाच आहे. म्हणून सर्व लोकांनीं निदोषी करून सोडिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा ६६वी.

कुरुजारं विशालाक्षि तथा कर्तुमलं यदि ॥ अथावे

जिकया कूपेऽधः पतत्या कृतं पुरा ॥ १ ॥

अर्थ:- हे प्रभावती! तूं जार कर्म कर. परंतु पूर्वी वेजिकेनें जारकर्म करून-

त्याची संपादणी करण्यासाठी जसें साहस कर्मकू पांत उडी घालून केले तसें जार कर्मा पासून शब्द व्हावे असें चातुर्य तुजला असेल तर जा. या विषयी कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी कमल पट नगराचे गयीं वाणी याची स्त्री व्यभिचारिणी राहत असे. ती एके समयीं पतीस स्नानास उषोदकरून शीतोदक आणावया करितां पाणवट्यावर गेली तेथें अकस्मांत जार पुरुष पाहून त्याजबरोबर संग केला इकडे वाणी वाट पाहत बसलां नंतर तिणें पतीस क्रोधयेईल याज करितां कूपांत उडी टाकिली आणि मोठ्यानें हांक मारिली कीं, मी कूपांत पडल्यें मग ग्रामांतील समस्त लोकांनीं हांक ऐकून धांवत गेले आणि वर काढिली मग वाणी ही जाऊन घरीं घेऊन आला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयनक० झाली.

कथा ६७वी.

गच्छ देविसरुवं भोक्तुं विरहेण कृशाभृशम् ॥ कालिका वद्यदावेत्सि संकटे वक्तुमद्भुतं ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं विरहें करून अत्यंत कृश जाहलीस तर रति सरुव भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी कालिकेनें संकट प्राप्त जाहलें असें पाहून जसें चातुर्यानें भाषण केले तसें चातुर्य युक्त भाषण करावयास जाणत असलीस तर जा. एत दिवशीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी सरळ पुराचे गयीं साधुशर्मा ब्राह्मण राहत असे. त्याची स्त्री कालिका व्यभिचारिणी होती. तेव्हां एके समयीं महा पर्व आले. ते वेळेस साधु बाहेर गेला असतां आपण परपुरुष आपून त्याज बरोबर क्रीडा करूं लागली इतक्यांत पति बाहेरून आला. तेव्हां आपण सत्वर बाहेर येऊन झणाळी कीं, आज कोणी सावकार नरीचे तिरीं ब्राह्मणास वर्षाचे बेजमीनें अन्न देतो. झणून ब्राह्मण बहुत गेले आहेत. तर तुझी ही जावे. हें ऐकून ब्राह्मण लोभास्तव गेला. इकडे कालिकेनें परपुरुष बाहेर काढून दिला. ब्राह्मण नरीस जाऊन सावकार नाही. हें पाहून घरीं आला. नंतर स्त्री झणाळी कीं, आह्यास लाभाविषयीं देव नाही. असें झणून बहुत खिद करून उगीच राहिली. ही कथा श्र० क० प्रभावती शक० जाहली.

कथा ६८वी.

ब्रजभामिनियुक्तं वै गमनं पुरुषांतरं ॥ वेत्सिचे-
त्संकटे वक्तुं यथा मदन मंजरी ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तुजला अन्य पुरुषाचे गयीं गमन करणें योग्य आहे. परंतु मदन मंजरीनें संकट काढीं जसें प्राषण केले तसें प्राषण करावयाचें ना तरुच तुझे गयीं असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर.

दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी महेश्वर नगरीचे गयीं विचक्षण नामें ज्ञांशंण रहात होता. त्याची स्त्री मदन मंजरी ती गां वचे जोशा बरोबर व्यभिचार करीत असे. तेव्हां एके दिवशीं मध्यान रात्रीचे गयीं पतीस निद्रा लागली असें पाहून जोशी याचे घरीं चालिली, तेव्हां तिचा विचक्षण नामें पति पाठी मागून जाता जाहला. तों मदन मंजरीनें पाहिला. मग धैर्यें करून जोशी याचे घरांत जाऊन त्यास साष्टांग नमस्कार करून हाणाली कीं, स्वामी आज पतीचे भयास्तव बाहेर निघावयास अकारण नाहीं परंतु आतां निद्रा लागली असें पाहून आल्यें त्यास पूर्व दिवशीं एक वाईट स्वप्न पाहिलें. त्याचें फळ सांगावें. नंतर जोशी युक्तीनें इचापति बाहेर आला आहे. असें ध्यानांत आणून हाणाली कीं, तुझे पतीस अप्रमृत्क आला आहे. त्यास उदरक शंभर ब्राह्मणास भोजन घालावें. आणि पती कडून एक वृषभ दान करवावें. हाणजे आरोग्य होईल. दुसऱ्या वेळच्या स्वप्नाचें फळ कीं, तुजला पुत्र होईल असें ऐकून तिचा पती आपल्यास विघ्न आलें होतें परंतु स्त्रीनें रक्षण केले. असें जाणून संतोषें करून घरीं जाऊन निजला. मागाहून मदन मंजरी स्वकार्य साधून पूर्ववत आपले घरीं जाऊन निद्रा करिती जाहली. दुसरे दिवशीं जोशी यापों सांगितल्या प्रमाणें केले. ही कथा श्र. करून प्र. श. क. जाहली.

कथा ६९ वी.

गच्छ देवि न ते किंचिदंतरायं करोम्यहम् ॥ उलू-
की वयदा वेत्सिपतिवचनमदुतम् ॥१॥

अर्थ- हे प्रभावती ! तूं पर पुरुष भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी उलूकीनें आपले पतीचे गयीं जसें कपट केले तसें कौशल्य तुझे गयीं असेल तर जा. ती तुजला कांहीं एक विघ्न करित नाहीं. या विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी तावर गां

वीं गोविंदा तेली रहान होता त्याची स्त्री उल्हकी व्यभिचार करुंलागली. त्या समयांत गोविंदा बाहेरून येता जाहला, तेव्हां उल्हकी बाहेर येऊन म्हागाली कीं, स्वामी तिलाच्या गोण्या बाजारांत आल्या आहेत. त्यास आपण जवळ कर गेलां असतां बाजारा पेक्षां सवंग मिळतील. हें ऐकून गोविंदा बरेच बाजारांत गेला इकडे परपुरुष कार्य साधून जाता जाहला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती जाहली.

कथा ७०.

गच्छदेविमनोज्ञासिजारंरंतुं यदृच्छया ॥ पुलिंद

इवचे द्वेत्सिपरबंधनमुत्तमम् ॥ १॥

अर्थ- हे प्रभावती! तूं स्वदृष्टें करून परपुरुष भोगार्थ जा. परंतु पूर्वी- पुलिंद सोनारानें स्रवर्णाचा अभिलाष करून जसें कपट युक्त भाषण केले तसें भाषण करावयाचें चातुर्य तुजला असेल तर जा. एतद्विषयीं कथा सांगतो ती श्रवण कर. दुसरे दिवशीं प्रभावती प्रत शक बोलत आहे कीं, पूर्वी माणिक पुराचे ठायीं रुष्णा शर्मा ब्राह्मण रहान होता. त्याची स्त्री रतिकेनें का व्यभिचारिणी यास्तव रुष्णाशर्मा तिचें रक्षण करीत असे. असें असतां एके दिवशीं रतिकेनें परपुरुषा बरोबर संग करून त्या पासून दोन शेर सोने घेतलें, आणि त्याचे गोठ कराचे हाणून पुलिंद नामा सोनार याजपाशीं नेलें त्याणें हें सोने रतिकेनें व्यभिचारानें मिळविलें यास्तव पतीस नकळतां आपण दावयास आली असें समजून तिजपासून सोनें घेऊन आच्छादिलें पुढें रतिका मागावयास आली तिजला हाणाला कीं, तुझापति त्यादि वशीं तुझे पाठी मागून येऊन सोनें घेऊन गेला. मी देत नवतो परंतु कलहास प्रवर्तलाकीं, माझी वस्तु मजला देत नाहीस, याचें कारण काय? तेव्हां मी सोनें दिलें. हें रतिकेनें ऐकून व्यभिचारें करून मिळविलेले सोनें यास्तव चित्तान शोक करून उगीच राहिली. आणि सोनार आपणास लाभ झाला हा पून संतोष मानून स्वस्थ राहिला. हें चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषसंगार्थ जावें. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श० करिती जाहली.

कथा ७१वी.

या प्रमाणें सत्तर दिवस गेल्या नंतर प्रभावतीचा पति मदन, द्रव्य संपादन करून दोघांतराहून घरीं आला. नंतर विदग्धचूडामणि शक हा

लोक ह्यपून मरनास विसमय करिता जाहला.

अनुरागो वृथास्त्रीणां भाषणं च वृथा वृथा ॥ अ-
प्रिया माषेमन्यं ते प्रिया मूढजनाः खलुः ॥१॥

अर्थः स्त्री चरित्र परम गहन आहे यास्तव विश्वास न धरावा. हा अर्थ ज्या नांत आपून मदन सक्रोध होऊन शका कडे अवलोकन करिता जाहला. नंतर प्रभावती आपल्या पतीस साष्टांग नमस्कार करून ह्याणाली कीं, कुशित् सखी जनाचे समागमें करून विपरीत बुद्धि जाहली होती. परंतु विदग्ध चूडामणीनें रक्षिलें हें उपकार यादेहीं विसरावयाचे नाहीत हें ऐकून संतोष पावला परंतु सखेद राहिला. नंतर मरनाचा खेद जाऊन संतोष व्हावा- ह्यपून विदग्ध चूडामणी कथा सांगतो.

पूर्वीं मोठे पर्वताचे ठायीं मदन गंधर्व रहान होता त्यांची स्त्री रत्ना वली आणि कन्या रूपवती परम सुंदर असें असनां एके दिवशीं नारद गंधर्जाचे घरीं आला त्याणें कन्येचें स्वरूप पाहिलें. आणि किंचित् मरनाचा चिन्तांत प्रवेश जाहला. मग शाप दिला कीं, रूपवतीचे आचारा विषयीं विटंबना होईल नंतर तिचा पिता मदन याणें प्रार्थना करून शापाना मोक्ष मानिला. तेव्हां मुनि ह्याणाला कीं, माझे वचन असत्य होणार नाही. इजला एक वेळ व्यभिचार घडेल मग निर्दोष होईल असें बोलून कनक प्रभना मा गंधर्व यास देवविली आणि नारदानें वरदान दिलें कीं, तुजला पुत्र होईल इतकें सांगून नारद गेला. इकडे रूपवती चौवनांत आली ते समयीं कोणी एका विद्याधरानें पाहून तिचा पती कनक प्रभ याचें स्वरूप घेऊन उपभोग करून गेला. नंतर कनक प्रभ याणें स्त्रीस व्यभिचार घडला. हें चिन्तांत आपून मारावया करितां देवीच्या देवालयांत घेऊन गेला इतक्यांत देवी प्रत्यक्ष घेऊन ह्याणाली कीं, ही निर्दोष आहे. नारदाचे शापास्तव ही गोष्ट घडली आणि तुझे स्वरूप घेऊन विद्याधर आला तेव्हां इजला पुत्र होईल हाही वर आहे यास्तव इचा अंगिकार करावा असें देवीचें वाक्य ऐकून कनक प्रभ आपले स्त्रीस घेऊन घरास आला. ही कथा सांगून शक ह्याणाला कीं, माझ्या वचनाना तुजला विश्वास असला तर प्रभावती निर्दोष आहे इचा अंगिकार करावा. नंतर शकाचे वचनें करून मरनानें प्रभावतीचा अंगिकार केला. याप्रमाणें एकाहात्तरावा दिवस पूर्ण होता जाहला.

कथा ७२वी.

नंतर बाह्यतरावे दिवशीं आकाशांतून पुष्प माळा युक्त विमान उतर
 लें तें विमान पाहून विदग्धचूडामणी शुक व मालती नामें मैना हीं उभयतां
 शापमुक्त होऊन दिव्य देह धारण करून विमाना रूढ होतीं जाहलीं त्या उभ
 यतांस अवलोकन करून मदन दोनी कर जोडून प्रार्थना करून प्राषण क
 रिता जाहला कीं, महाराज आपण कोण आहांत ? तें द देह कोणत्या कार
 णास्तव धारण केले होते हें सर्व वर्तमान मजला कृपा करून सांगितलें पा
 हिजे असें प्राषण श्रवण करून नंतर गंधर्व बोलता जाहला हे मदना पूर्व
 वृत्तांत सांगतों श्रवण कर पूर्वीं मालती नामें मैना ही देवांगना व मी गंधर्व अ
 सें असतां एके दिवशीं इंद्रानें गायना करितां दून पाचारण पाठविले त्या का
 कीं आह्मीं मधुपानाच्या योगानें उच्यत होऊन आता मंग केला तेषें करून
 इंद्र सक्रोध होऊन शाप देता जाहला कीं, आज पासून पक्षी यांचा देह धार
 ण करून मृत्क लोकीं वास करात. ते श्रवण करू परम भयाभीत होऊन आ
 पण शाप मुक्त व्हावें, एतदर्थ इंद्रास शरण गेलों आणि बहुत प्रार्थना केली
 त्या काकीं इंद्र सदय होऊन उशशाप देता जाहला कीं, तुहीं मदीं नमन जा
 हलां होतीं यास्तव कोणी पुरुष अथवा स्त्री यांस कामोद्भव होऊन व्यभिचारा
 रास भवत होतील त्यांस व्यभिचारा पासून दूर करून समार्गास लावाल
 तेव्हां त्या पुण्याच्या योगानें तुह्यास पुनः स्वर्ग प्राप्त होईल हें आपलें पूर्ववृ
 त्त सांगून गंधर्व बोलत आहे कीं, हे मदना ? हें आमचें चरित्र कोणी लेख
 न अथवा पठन अथवा श्रवण करील त्यास चातुर्य अथवा संपत्ती हीं सह
 ज प्राप्त होतील. असा वर देऊन गंधर्व व देवांगना हीं उभयतां स्वर्गास जा
 तीं जाहलीं आणि हरिदत्तानें आपला पुत्र मदन आला ह्मणून बहुत आनं
 दानें याचक जनास बहुत द्रव्य देऊन संतुष्ट केलें. तदनंतर मदन प्रभावती
 सहवर्तमान करवें करून सकळ संपत्तीचा उपभोग करीत होत्साता वास
 करिता जाहला.